

ZEMGAĻI

Tūrisma ceļvedis

APZĪMEJUMI

Muzeji

Informācijas centri

Izglītojošas programmas

Amati

Aktīvā atpūta, izklaide

Vēsturiskas vietas

Daba, ainava

Recepte

Suvenīri

Vietas, kur paēst

Piedzīvojumi

Mājaslapa

Atrašanās vieta

GPS

GPS koordinātes

Takas garums

Takas segums

Ar kājām

Ar velosipēdu

Velosipēdu noma

Stāvvietā

Tualete

Informācijas stends

Ko atnesi, to aiznes

Atkritumu tvertnes

Mājdzīvniekiem atļauts

Izjādes ar zirgiem

Pieejams cilvēkiem ratiņkrēslā

Taustes informācija

Audio ieraksts

Ievērot klusumu

Pieejams dzeramais ūdens

Ēdināšana

Naktsmītnes

Kempinga vietas

Telšu vietas

Atpūtas vieta

Skatu tornis

Ūdens aktivitātes

Laivu noma

Iespējams peldēties

Makšķerēšana

Veikals

Ieejas maksa

LATVIJA	8
ZEMGAĻI	9

AUCE UN APKĀRTNE	10
Dobes jeb Incēnu pilskalns	11
Spārnu pilskalns	12
Karaļa (Ķeveles) avoti	13
Zebirus ezers un Ezerlūķu pilskalns	14
Svētes ezers un Elku kalns	15
Krievkalni	17
Zemgaļu dzīvesvietas	18

DOBELE UN APKĀRTNE	20
Dobeles Pils	21
Dobeles novada muzejs	22
Dobeles Amatu māja	23
Zemnieku saimniecība "Rūķišu tēja"	24

Zemgaļu valdnieki, Viestards, Šābis un Nameiķis	25
Zemgaļu bagātās rotas	26

TĒRVETE UN APKĀRTNE	28
Tērvetes 12. gadsimta koka pils	28
Tērvetes arheoloģiskais komplekss	33
Silakalns	34
Nameja gredzens	35

JELGAVA UN APKĀRTNE	36
Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejs	36
Vilces pilskalns	38
"Pīpārmētru namiņš"	39
Darbņīca "Smilgumi"	39
"Ķiploku pasaule"	40
Zemgaļi – tirgotāji, zemgaļu osta	41

SATURS

Darbņīca "Sidrabceramics"

BAUSKA UN APKĀRTNE	42
Mežotnes pilskalns	
arheoloģiskais komplekss	42
Melnā poda stāsts	44
Bauskas pils	47
Bauskas muzejs	47
Zemnieku saimniecība "Vaidelotes"	48
Dievdārziņš	51
Amatniecība un celtnes zemgaļu apdzīvotajās teritorijās	52

VECUMNIEKI UN APKĀRTNE	54
Bārbeles sēravots	55
Bišu drava "Dzintarlāse"	56
Brīvdabas muzejs	
"Ausekļu dzirnavas"	56
"Sidrabceramics"	58
Zemgaļu valoda	59

LIETUVA 60
ZEMGALE 61

JONIŠKI UN APKĀRTNE 64

Žagares oss un	
Žvelgaiša pilskalns	64
Raktuves pilskalns ar apmetni	67
Žagares reģionālā parka apmeklētāju centrs	67
Mūšas tīreļa dabas taka	68
Mata Slančauska viensēta-muzejs	70
Kalneļa pilskalns ar apmetni	70
Jonišķu vēstures un kultūras muzejs	71
Kāda ir Zemgales ainava?	73

MAŽEIKI UN APKĀRTNE 74

Pavirvītes muiža	74
Svirkanču atsegums	75
Jadvīgas Balvočūtes ārstniecības augu saimniecība	77
Santekļu meža svētās priedes	77
Viekšņu aptiekas muzejs	78
Mažeikų muzeja arheoloģiskā ekspozīcija	78

AKMENE UN APKĀRTNE 80

Papiles pirmais pilskalns.	
Simona Daukanta kaps	80
Papiles daudzstumbra liepa	83
Jurakalna ģeoloģiskā dabas taka	83
Kamanu izglītojošā taka	85
Akmenes novada muzejs	85
Zirgaudzētava "Delta"	86
Par bitēm un dravām	87

Šauļu zeme 88

ŠAUĻI 92

Baltu kultūras izziņas centrs	
"Baltu ceļš"	93
Saules pulksteņa laukums	94

Talkšas ekoloģiskā taka	95
Šauļu vēstures muzejs.	
Programma "Arheoloģiskās rotas"	95
Žuvininku pilskalns (Salduves kalns)	96

ŠAUĻU APKĀRTNE 98

Rekču pilskalns	98
Šauļu rajona pašvaldības etniskās kultūras un tradicionālo amatu centrs	100
Lupoņu pilskalns	101
Jurgaiču pilskalns (Krustu kalns)	101
Baltu dievu skulptūru muzejs	103
Naišu Žemaitijas zirgu audzētava	105

RADVILIŠKI UN APKĀRTNE 106

Klebonišķu ciema sadzīves muzejs	106
Klebonišķu pilskalns ar seno apmetni	107
Raginēnu pilskalns ar seno apmetni	108

PAKROJA UN APKĀRTNE 110

Pakrojas novada muzejs "Žiemgala"	110
Kulinārais mantojums	112

PASVALE UN APKĀRTNE 114

Joniškeļa muižas parks	114
Velnakalna saules pulkstenis	117
Āžolpamūšes pilskalns	117
Bļodakmeņu un dzirnakmeņu kolekcija	118
Pasvales novada muzejs	119
Zaļganais avots.	
Lietuvas dziļākā ala	119
Karsta kriteņu parks	120
Kā Zemgalē runā tagad?	121
Kā rotājās zemgaļi?	121

IEVADS

CEĻOSIM MARŠRUTĀ „BALTU CEĻŠ”!

KAS IR BALTI? Balti izveidojās 3. gadu tūkstoši p. m. ē., kad Austrumeiropas mežu joslā no Melnās un Kaspijas jūras ziemeļu piekrastes stepēm ieradās par indoeiropiešiem uzskatītās auklas keramikas un kaujas cirvju kultūras ciltis un sajaucās ar vietējām neolīta ciltīm. Balti apdzīvoja teritoriju no tagadējās Polijas līdz Krievijas Eiropas daļas vidienei.

KĀDAS BIJA BALTU MAZTAUTAS?

Zemgaļi, tāpat kā latgaļi, sēļi, kurši, žemaiši, aukštaiši, prūši, lamatieši, skalvji, nadruvieši, jātvingi un galindi, bija viena no baltu maztautām. Ir pamats uzskatīt, ka baltu priekšteči tagadējās Latvijas un Lietuvas teritorijā ienāca apmēram 3. p. m. ē., sajaucoties ar šeit dzīvojošajiem pirmiedzīvotājiem, bet zemgaļi kā maztauta noformējās mūsu ēras pirmajos gadsimtos.

12.–13. gs. baltu tautu tālāko attīstību pārtrauca vācu krustnešu ienākšana un Livonijas izveidošana. Tālākā vēstures gaitā Baltijas reģionā notika vairāku baltu maztautu asimilēšana, kā arī vienotas latviešu tautas izveidošanās tagadējās Latvijas teritorijā, bet Lietuvas dižkunigaitijas zemēs – lietuviešu.

ŠIS CEĻVEDIS VELTĪTS ZEMGAĻU TEMATIKAI,

kuri dzelzs laikmetā un viduslaikos apdzīvoja Latvijas vidusdaļu (Zemgales līdzenumu) un Lietuvas ziemeļdaļu. Par zemgaļiem pieņemts runāt jau ar agro dzelzs laikmetu (1.–4. gadsimts), bet pirmās skopās rakstveida ziņas par Zemgali atrodamas 9. gadsimta dāņu hronikā.

Zemgaļi iekļāvās latviešu un lietuviešu tautas veidošanas procesā, tā bija viena no kareivīgākajām un turīgākajām tautām Ziemeļeiropā, turklāt bija pazīstami arī kā izcili tirgotāji. Zemgaļi veiksmīgi cīnījās pret kaimiņu tautu ekspansiju, tostarp arī vikingiem. Starp Latvijas teritorijā dzīvojošām maztautām zemgaļi visilgāk pretojās krustnešiem un kristietībai – līdz pat 14. gadsimta vidum.

Ceļvedī iekļauti vairāk kā 100 interesantākie, vērtīgākie un jaunākie Lietuvas un Latvijas Zemgales teritorijā esoši objekti, saistīti ar baltu pagātni un tagadni, ar kultūras mantojumu un tā izpaušmēm mūsdienās. Ceļotāju ērtībai objekti ir apvienoti 6 galamērķos Zemgalē un 8 Ziemeļlietuvā, ļaujot brīvi izvēlēties sev atbilstošāko maršrutu un iepļānot nākošo!

Ceļojiet un iepazīstieties ar Zemgales bagātībām un cilvēkiem!

LATVIJA

ZEMGAĻI

[Noskaties video –
senie zemgaļi](#)

Zemgaļi (*Seimgaler, Semigalli, Semegallen, Зимьгола*) – baltu sentauta, viena no Latvijas un Lietuvas teritoriju pamattautām, kura dzelzs laikmetā un viduslaikos apdzīvojusi Latvijas vidusdaļu (Zemgales līdzenumu) un Lietuvas ziemeļdaļu. Zemgaļi iekļāvās latviešu un lietuviešu tautas veidošanas procesā, turklāt viņu izloksne latviešu valodas vidus dialektā ir pamatā latviešu literārajai valodai. Savulaik kā viena no kareivīgākajām un turīgākajām tautām Ziemeļeiropā, zemgaļi pārvaldīja divas lielākās upes Latvijā – Lielupi un Daugavu, kā arī reģionā lielāko ostu “Portus Semigallia”, turklāt bija pazīstami arī kā izcili tirgotāji. Zemgaļi veiksmīgi cīnījās pret kaimiņu tautu ekspansiju, tostarp arī vikingiem. Starp Latvijas teritorijā dzīvojošām sentautām zemgaļi visilgāk pretojās vācu ordeņa varai – līdz pat 14. gadsimta vidum.

Arheologu vidū par zemgaļiem pieņemts runāt jau ar agro dzelzs laikmetu (1.–4. gs.) kā iedzīvotāju grupu, kurai raksturīga kapu uzkalniņu ar akmeņu riņķi apbedīšanas kultūra un vēlāk – 5. gs. apbedīšanas tradīcijas līdzenos kapulaukos. Pirmās skopās rakstveida ziņas par Zemgaļi atrodamas 9. gadsimta dāņu hronikā “Annales Ryenses” un skandināvu rūnu rakstos uz akmeņiem un priekšmetiem. Par zemgaļu sabiedrību var spriest pēc Indriķa Livonijas hronikas un Atskaņu hronikas zemju dalīšanas ziņām un citiem dokumentiem. Pamatojoties uz šo dokumentu analīzi, tiek uzskatīts, ka 13. gadsimtā zemgaļi apdzīvojuši divpadsmit zemes – Sileni, Žagari, Dobeni, Spārneni, Tērveti, Dobeļi, Sidrabeni, Plāni, Nogaileni, Gostagali, Šurpeni un Puteleni. Visas šīs zemes iedalāmas divās lielās ģeogrāfiskās vienībās – Austrumzemgalē, ko bīskapa izdotajos dokumentos sauc par Upmali un Rietumzemgalē, ko sauc par Zemgaļi. Upmalē ietilpa vairākas sīkākas teritoriālas vienības-novadi, zemes – Mežotne, Nogailenas, Plāne, Gostagales, Šurpenes, Putelene. Upmales centrālo daļu aizņēma Mežotnes novads ar Austrumzemgales (Upmales) lielāko un ietekmīgāko pilskalnu – Mežotni. Zemgalē (Rietumzemgalē) iekļāvās Tērvetes, Dobeles, Silenes, Spārnenes, Žagares, Dobenes un Sidrabenes zeme. No minētām zemēm par zemgaļu politiski ekonomisko un militāro centru uzskatāma Tērvete, kur 13. gadsimtā dzīvojuši un valdījuši rakstītajos avotos minētie valdnieki – Viestards, Nameisis un, iespējams, arī Šābis. Zemgaļu apdzīvotajās teritorijās zināmi 35 pilskalni – 23 Latvijas un 12 Lietuvas teritorijā, no kuriem vairums ierīkoti lielāku vai mazāku upju krastos esošos paaugstinājumos. Kopš senatnes Zemgales vārds asociējas ar turīgumu, jo zemgaļiem ir auglīgākās zemes reģionā un izdevīgākais ģeogrāfiskais novietojums, kam pateicoties viņi varēja kontrolēt svarīgākos sauszemes un ūdens ceļus.

AUCE UN APKĀRTNE

AUCE - DOBELE

Tūrisma Informācijas centra mājaslapa:
www.visitdobele.lv

SENĀ ZEME - DOBENE, SPĀRNENE

1. DOBES JEB INCĒNU PILSKALNS

Dobes jeb Incēnu pilskalnā jau kopš mūsu ēras 1. gadu tūkstoša dzīvojuši zemgaļi, tas bijis Dobenes zemes centrs un galvenais nocietinājums. Pilskalna 35 x 40 m plakumam ir gandrīz četrstūra forma ar noapaļotiem galiem, bet dienvidu malā izveidots 70 x 7 m augsts valnis. Senā uzeja uz pilskalnu vedusi no dienvidu puses, bet vārti atradušies pilskalna austrumu pusē. Savrup stāvošā, 20 m augstā kalna austrumu un dienvidaustrumu pakājē atradusies senpilsēta un pilskalna apkārtnē ir atrasti līdz šim lielākie senlietu atradumi Latvijā. Tiek uzskatīts, ka senais zemgaļu pilskalns ierīkots vienā no Dobes paugurgrēdas pakalniem, tomēr tā novietojums lauka klajuma vidū un tas kā kalns izceļas apkārtējā ainavā, liek izteikt minējumus, ka Dobes pilskalns ir viens no retajiem

mākslīgi veidotajiem pilskalniem. Dobes pilskalna kompleksā ietilpst arī Avīksnes upītes kreisajā krastā esošais Mežakalna pilskalns. Rakstītos avotos Dobene (*Dubene*) ir viena no zemēm, kas minēta 1254. gada Upmales un Zemgales dalīšanas līgumā starp Rīgas arhibīskapu, Livonijas ordeni un Rīgas domkapitulu. Atskaņu hronikā minēts, ka pēc neveiksmīga uzbrukuma Tērvetei, Livonijas ordenis ceļ pili Dobes kalnā. Pēc 1272. gada Rīgas domkapitula dokumenta, ar kuru Dobeni nācās atdot Livonijas ordenim, zināms, ka Dobenes novadā bijušas 16 sīkākas administratīvas vienības, kas nosauktas par novadiem (*provinciae*). Pilskalnā ir atrasts biezs kultūrslānis, viens no ievērojamākajiem Baltijas reģionā. Netālu esošajā Mežakalna pakājē ir atrasti divi ievērojami depoziāti.

Spārnu pilskalns

Pirmais – 1869. gadā, padziļinot grāvi un 45 cm dziļumā atrodot 1260 priekšmetus: rotas, ieročus, sadzīves priekšmetus un kalēja piederumus – kopsvarā 120 kg, kas datējams ar 5.–7. gadsimtu, tiek uzskatīts par ziedošanu, iespējams pēc veiksmīga karagājiena un gūtas uzvaras kaujā. Otrais – Kokmuižas (Līgotņu) depoziāts – 1929. gadā atrasts netālu no pirmā depoziāta. Tajā bijušas 130 salauztas un degušas senlietas: rotas, ieroči un sadzīves priekšmeti – kopsvarā 16 kg. Senlietas apskatāmas gan Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā, gan daļa – Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā. Tuvojoties pilskalnam, jau no tāluma var ievērot tā izteiktās formas. No pilskalna vaļņa paveras iespaidīgs skats uz apkārtni.

Vītiņu pagasts, Dobeles novads

GPS 56.499959, 22.742990

2. SPĀRNU PILSKALNS

Zemgalei neierasti paugurainā apvidū, mežu un ezeru ieskaits, atrodas senais, 9.–13. gadsimtā apdzīvotais zemgaļu pilskalns. Tas ir 30 m augsts, orientēts ziemeļu-dienvidrietumu virzienā. Pilskalnam ziemeļu daļā ir 2 m augsts valnis, bet 30 x 40 m lielajam plakumam dienvidu pusē – kritums. Tā malas ir neparasti stāvas, kas zemgaļu pilskalnus ir retums. Rietumu pusē konstatējama senpilsētas vieta ar 30–90 cm biezu kultūrslāni, kur atrasti dzīvnieku kauli un sadedzināta māla apmetuma fragmenti. Atradumi un atrašanās vieta, kā arī pilskalns un Spārnu ezera nosaukums apstiprina uzskatu, ka Spārnu kalnā atradies vēstures avots minētais, viens no lielākajiem zemgaļu zemes centriem – Spārnenes pils (*costrum Sparnene*).

Spārnu pilskalns ir zemgaļu zeme, kas minēta 1254. gadā Upmales un Zemgales dalīšanas līgumā starp Rīgas arhibīskapu, Livonijas ordeni un Rīgas domkapitulu. Pēc 1272. gada Rīgas domkapitula dokumenta, ar

kuru Spārneni nācās atdot Livonijas ordenim, zināms, ka Spārnenes zemē bijušas 19 administratīvas vienības, kuras sauktas arī par novadiem jeb provincēm: *Pelkua, Zervinas, Pakarde, Rymmen, Daugules, Senmoa, Areneen, Mimayn, Pelsua, Pestene, Wayvere, Arine, Zetzedua, Szilua, Wanpen, Cacten, Bersenene, Zedreveos, Bayena.*

Pilskalns un tā apkārtnē izceļas ar savu dabisko reljefu, bet īpašu noskaņu rada tuvējais Spārnu ezers.

Pirms dodies uz šo apvidu, izlasi seno teiku par pīli, kura, ielaista kādā pilskalna caurumā, pēc tam izpeldējusi ezerā.

 Īles pagasts, Dobeles novads

GPS 56.550451, 23.042851

3. KARĀĻA (ĶEVELES) AVOTI

Avoti atrodas gravā, senajā zemgaļu Dobenes zemē, kas kopš seniem laikiem, iespējams, bijuši pazīstami kā svētavoti.

Ķeveles avoti pārsteidz ne tikai ar avotu daudzumu, bet arī ar to, ka izvietoti samērā blīvi viens pie otra un ir tik atšķirīgi. Kaut arī avotu ūdens ir bez krāsas un smaržas, tomēr pēc garšas katra avota ūdens un tā dziednieciskās īpašības ir atšķirīgas. Ir saglabājusies nostāsts, ka ar Ķeveles avotu ūdeni ārstējies Zviedrijas karalis Kārlis XII.

Deviņu avotu veidotā strauta tālākajā ceļā ir vēl daudz citu avotu. Vietējie mēdz teikt – trejdeviņi (27) avoti ir

spēcīgs, maģisks skaitlis, kas senatnē izmantots dažādās kulta rituālos. Deviņu avotu veidotā strauta ūdeņi 400 m attālumā ietek mākslīgi veidotā dzirnavu uzstādīnājumā, kas veido Svētezeru. Tomēr visērtāk pieejami un cilvēku visbiežāk apmeklēti ir tieši pirmie deviņi avoti.

 Vītiņu pagasts, Dobeles novads

GPS 56.4827, 22.82306667

Karāļa (Ķeveles) avoti

4. ZEBRUS EZERS UN EZERLŪĶU PILSKALNS

Viena no teiksmainākajām, nostāstiem un mītiem apvītām vietām Zemgalē ir 412 ha lielais, 1,5 m dziļais, reģionā lielākais – Zebrus ezers un tā apkārtnē, kur atrastas vairākas dzelzs laikmeta apmetnes, kapulauki un pilskalns. Tas liecina, ka te jau kopš tālas senatnes

saimniekojuši zemgaļi. Ezerlūķu pilskalns apdzīvotības laiks un nozīme vēl nav noskaidrota. Iespējams, tas senajiem zemgaļiem kalpojis kā patvēruma vieta uzbrukuma gadījumā

vai arī izmantots kā novērošanas punkts Elkus kalna aizsardzībai. Ezerlūķu pilskalns ir augsts ar 45 x 25 m ovālas formas lielu plakumu, apaudzis ar kokiem un norobežots ar 30 metrus augstām nogāzēm. Pilskalna rietumu pakājē, ezera krastā konstatēts papildus nocietinājums, iespējams, priekšpils vieta. Apkārtnē ir arī vairāki avoti.

Pēc ģeogrāfiskā novietojuma, un dabas reljefa Zebrus ezera un netālās svētvietas Elkus kalna arheoloģiskais komplekss ir viens no lielākajiem Zemgalē, un, iespējams, arī Latvijā. Senie dabas objekti šajā apvidū ir maz pētīti un neļauj izdarīt objektīvus secinājumus, bet atsevišķas lietas norāda uz to piederību svētvietai.

Bikstu pagasts, Dobeles novads

GPS 56.63326, 23.01333

5. SVĒTES EZERS UN ELKU KALNS

Par vienu no ievērojamākām zemgaļu sakrālā centra kultūras vietām var uzskatīt 55 ha lielo Svētes ezeru un tam blakus esošo Elku kalnu. Objekts atrodas starp Zebrus un Svētes ezeru. Nostāsti vēsta, ka no tā uz Ezerlūķu pilskalnu caur Zebrus ezeru vedis slepens, no plienakmeņiem izlikts ceļš, saukts par Dievu vai Priesteru ceļu. Kā ezers, tā kalns, kas bagāts ar reti sastopamiem augiem, atrodas mežiem un purviem ieskautā vietā, kur aizvēstures periodā atradusies zemgaļu svētvieta. Kad 19. gadsimta vidū par Elku kalnu rakstīja pazīstamie baltvācu pētnieki A. Bīlenšteins un J. Dēriņš, kalna austrumu malā vēl bija saglabājies ap 20 soļus garš no akmeņiem izlikts valnis, bet iespējams, ka tas bijis garāks. Pretējā kalna pusē pret Svētes ezeru akmeņu valnis tolaik bijis 116 soļu garš.

Pēc vietējo zemnieku stāstītā, akmeņu valnis bijis arī Elku kalna ziemeļu malā, tomēr tur apmeklējuma brīdī akmeņi jau bija izlauzti un aizvesti būvniecības vajadzībām. Lai pārbaudītu teikas un nostāstus par savienojuma ceļu ar Ezerlūķu pilskalnu, veikta Zebrus ezera zemūdens apsekošana. Tās laikā noskaidrots, ka ezera dibenā no

Ezerlūķu pilskalna virzienā uz Elku kalnu no 0,5 līdz 2 m dziļumā ir dabiski veidojušies akmeņu grēda vai sēklis. A. Bīlenšteins pamatoti secināja, ka akmeņu valnis kādreiz varēja ietvert visu Elku kalna augstāko daļu. Vēlākos laikos tas lielā mērā ir pārveidots.

Augšpusē: Svētes ezers

Apakšpusē: Krievkalni

Jau 19. gadsimta vidū fiksēts, ka uz Elku kalna ir vērojama īpaši liela augu daudzveidība. Jāņu dienā te savāktās zāles izmantotas tautas dziedniecībā. Īpašā audzēlība Elku kalnā vērojama arī mūsdienās. Tāpēc šī savdabība literatūrā vairākkārt minēta kā iemesls vietas izvēlei dažādām kulta rituālu norisēm. 1999. gada vasarā kalnā veikti nelieli arheoloģiskie pārbaudes izrakumi, kuru gaitā konstatēts, ka akmeņi, vismaz izrakumu laukumos, atrodas dabiskās vietās. Veiktās fosfātu analīzes parādīja, ka Elku kalnam nav raksturīga intensīva seno cilvēku klātbūtne. Tomēr zīmīgi, ka cilvēku klātbūtne visvairāk konstatēta kalna augstākās daļas perimetrā, kur kādreiz varētu būt pastāvējuši akmeņu vaļņi.

6. KRIEVKALNI

Krievkalni ir ar mežiem apaudzis garš valnis – unikāla reljefa dabas veidojums Zemgales ainavā, kas atrodas Dobeles rietumu pusē. Iespējams, Krievkalni ir sena zemgaļu svētvieta, kulta vieta. Augstākā vieta sasniedz 149 metrus virs jūras līmeņa, austrumu virzienā atklājot tālu un iespaidīgu panorāmas skatu. Šajā apvidū ir arī fiksētas vairākas dzelzs laikmeta zemgaļu apmetnes un kapulauki. Krievkalnu senākais nosaukums, iespējams, bijis “Krīvu kalns”, un tas jāskata saistībā ar Zebrus ezera arheoloģisko kompleksu. Kā zināms, “krīvi” bija seno baltu, tostarp, zemgaļu garīdznieki. Uz Krievkalniem ved gājēju taka un tur ir ierīkota atpūtas vieta ar galdiem un soliēm.

**Zebrenes pagasts,
Dobeles novads**

GPS

Auto stāvvietā
56.61773, 22.99361
Elku kalns
GPS 56.6190833, 22.9925

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

Saimnieces Marikas Grīslītes latviskā ēdiena baudīšana “Bemberos”
“Bemberi 1”, Īles pagasts, Dobeles novads
+371 26201427

“Bemberos” kopj un glabā latviskā tradīcijas. Izzinošā stāstā var uzzināt, kā pašiem izcept gardu maizi ar dabīgo ieraugu, gluži kā senos laikos. Ziemassvētku laikā maziem un lieliem apmeklētājiem piedāvā līdzdarboties piparkūku cepšanā un izrotāšanā.

Dobeles novads, Zebrenes pagasts

GPS 56.601154, 23.015473

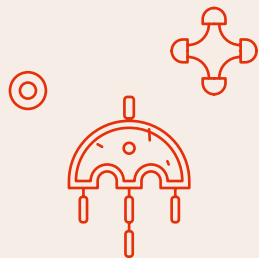
↔ 1 km

Meža ceļš

ZEMGAĻU DZĪVESVIETAS

Zemgaļu dzīves vietas izvēli noteica Zemgales ģeogrāfiskais novietojums, nelielais kalnu un pakalnu īpatsvars plašajā Zemgales līdzenumā. Par dzīves vietām zemgaļi izvēlējās savrupus kalnus, vai kalnu grēdas, kas pārveidotas un nocietinātas piļu celtniecībai upju vai ezeru tuvumā. Līdz mūsdienām saglabājies daudz senu liecību par to, ka no dzelzs laikmeta Zemgales līdzenumā un upju krastos sastopami vareni zemgaļu pilskalni. Atsevišķu lielāko pilskalnu pakājē atradās senpilsētas komplekss, kurā ietilpa osta, svētvieta (kulta vieta) un kapulauks. Zemgaļu atklāto apmetņu platība bija dažāda – no 200 m² līdz pat

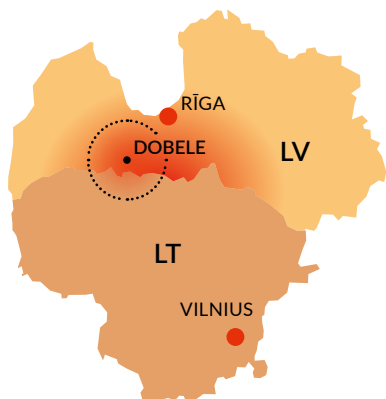

vairākiem hektāriem. Lielākās no tām var uzskatīt par ciemu vietām, mazākās – par viensētām. Pilskalnos un to senpilsētās vienlaikus varēja dzīvot pat līdz 4000 cilvēku. Pilskalni 5.–8. gs. kalpojuši kā pārtikas uzkrājumu glabāšanas un cilvēku patvēruma vieta. Aizsardzības nolūkā 9.–12. gs. pilskalnos veikti plaša mēroga nocietināšanas darbi. Zemgaļu pilskalni izceļas ar stāvām nogāzēm, lieliem vaļņiem un savdabīgu formu. Nereti pilskalni papildināti ar priekšpilīm, terasēm un aizsarggrāvjiem. Starp ievērojamākajiem centriem minami Mežotne un Tērvete.

Dienvidrietumu Vidzemē zemgaļi robežojās ar latgaļiem, vēlāk par

dabisko robežu kļuva Daugava un no 10. gs. zemgaļu ziemeļu kaimiņi bija lībieši. Dienvidos zemgaļu 5.–13. gs. kapulauki iesniedzās aptuveni līdz mūsdienu Šauļiem un Paņevēžai, kur robežojās ar augštaišiem. Mūsdienu Latvijas dienvidu robeža formējās Livonijas ordeņa karos ar lietuviešiem un tika vairākkārt regulēta – 1328., 1392., 1473., 1541./1542. un 1545. gadā. Tā rezultātā daļa zemgaļu apdzīvotās teritorijas – Upmale, Žagare (*Sagare*) un Silene nonāca Lietuvā.

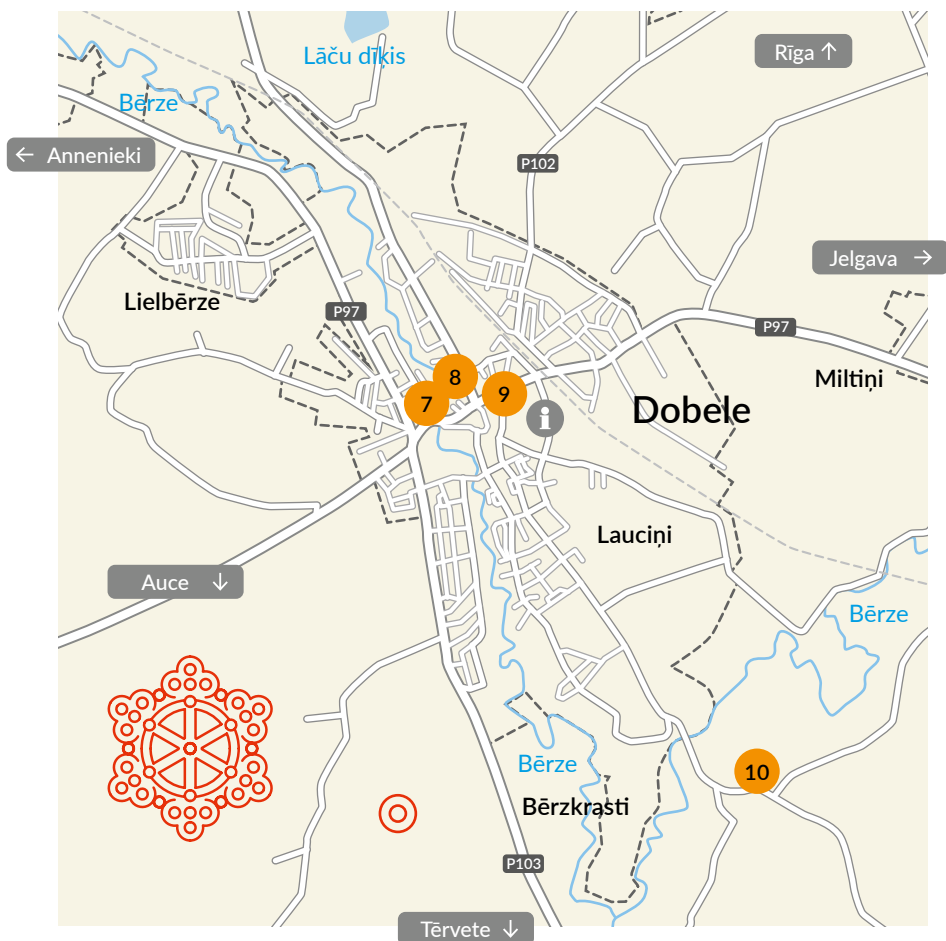

DOBELE UN APKĀRTNE

DOBELES PILSĒTA

Tūrisma Informācijas centra mājaslapa:
www.visitdobele.lv

SENĀ ZEME - DOBELENE

7. DOBELES PILS

Dobelē, Bērzes upes labajā krastā slejas 14. gadsimta Livonijas ordeņa komtura mūra pils, kas celta zemgaļu 13. gadsimta koka pils vietā. Šī pils bijusi Dobeles (*Doblen*, *Dubelenes*) zemes politiski-ekonomiskais centrs ar zemes valdnieka rezidenci un viena no spēcīgākajām zemgaļu pilīm, kurai līdzās atradās senpilsēta. Koka pils atradies kalnā ar stāvām nogāzēm un tai bijušas divas priekšpilis, no pilskalna atdalītas ar dziļu grāvi un, iespējams, arī zemgaļu pilskalniem raksturīgu valni. Vēl šodien dabā saskatāma senās pils vieta ar aizbērto grāvi un senpilsētas teritoriju.

Dobeles vairākkārt minēta Atskaņu hronikā, stāstot par sīvajām kaujām, kas 13. gadsimtā Livonijas krusta karu laikā notika starp vietējiem

iedzīvotājiem un vācu bruņiniekiem. Dobeles pils laika posmā no 1279. līdz 1289. gadam izturēja sešus Livonijas ordeņa aplenkumus. Zemgaļi izrādīja milzīgu pretestību ienaidniekiem, kuri tā arī nespēja pili ieņemt un Dobeles var uzskatīt par vienīgo pili Zemgalē, ko Livonijas ordenim krusta karu laikā ne reizi neizdevās iekarot. Kad viss apvidus bija nopostīts, 1289. gadā zemgaļi paši savu pili nodedzināja un neuzvarēti devās uz Lietuvas dižkunigaitiju.

Uz pilskalna mūsdienās atrodas Livonijas ordeņa celtās mūra pils drupas, kur centrālais objekts ir bijušās ordeņa pils kapelas daļa. Pēc divu gadu konservācijas, restaurācijas un pārbūves, pils kapela 2020. gadā daļēji atguvusi savu veidolu. Tās jumta daļā

Dobeles novada muzejs

izbūvētas jaunas ekspozīciju zāles un skatu laukums. Izstāžu zālēs izvietotas ekspozīcijas par Dobeles vēsturi un arheoloģisko izrakumu laikā iegūtajām senlietām: Lielajā zālē ekspozīcija – “Dobeles Pils keramika”, Radošajā telpā – “Dobele Kurzemes – Zemgales hercogistē”, pagrabstāva izstāžu zālē – “Dobeles apkārtnē aizvēstures periodā. Dobele Livonijas ordeņa pakļautībā”, pils dārzā – “Hercogienes ārstniecības agu dārzs”.

8. DOBELES NOVADA MUZEJS

Dobeles novada muzejs piedāvā iepazīties ar Dobeles pils un novada vēsturi. Viena no muzeja ekspozīcijas daļām veltīta zemgaļiem, kur var apskatīt rekonstruētus zemgaļu apģērbus, autentiskus sadzīves priekšmetus, rotaslietas un ieročus.

Brīvības iela 2c, Dobeles novads

GPS 56.62282, 23.27297

www.dobelespils.lv

Dobeles Amatu māja

Muzejā regulāri rīko tematiskās izstādes, kas veltītas zemgaļu materiālajai kultūrai un reģiona vēsturei. Seno zemgaļu un Dobeles vēsturi var izzināt gida pavadībā. Muzeja krājumā ir vairāk kā 23 000 vienību: fotogrāfijas, dokumenti, arheoloģisko izrakumu atradumi, sadzīves priekšmeti, mākslas darbi un citas priekšmetu grupas.

 Brīvības iela 7, Dobeļe, Dobeles novads

GPS 56.625205, 23.276244

 www.dobelesmuzejs.lv

9. DOBELES AMATU MĀJA

Dobeles Amatu mājā ir radīta piemērota vide senu un mūsdienīgu amatu apgūšanai, kā arī seno zemgaļu un etnogrāfisko amatu prasmju un zināšanu ieguvei. Ikviens interesents šeit var mācīties aust, adīt, tamborēt, velt vilnu, darināt rotas, izšūt, vērpt un šķeterēt, grebt karotes, no māla darināt traukus un ielāgot latviešu tautas virtuves gudrības. Te tiek svinēti dažādi latviešu gadskārtu svētki: Miķeļi, Veļu vakars, Ziemassvētki, Sveču diena, Ūsiņa vakars un citi mūža godi. Amatu mājas izstāžu zālē amatnieki un mākslinieki var izrādīt savu veikumu, tādējādi iepazīstinot ar Zemgales reģiona tradicionālo kultūru. Amatu mājā bieži organizē amatnieku plenērus, meistarklases un gadatirgus, aicina piedalīties ekskursijās un radošās meistarklasēs, dancot, iet rotalās, te piedāvā īpašas programmas pieaugušajiem, bērniem un jauniešiem, kā arī jaunlaulātajiem. Te izvietots arī Dobeles novada Tūrisma informācijas centrs.

 Baznīcas iela 8, Dobeļe, Dobeles novads

GPS 56.62352, 23.28324

 www.kulturadobele.lv/amatu-maja

10. ZEMNIEKU SAIMNIECĪBA "RŪKĪŠU TĒJA"

Zemnieku saimniecība visa gada garumā piedāvā baudīt 80 gardas tējas, kombinētas no 40 dažādiem augiem, kas ievākti ekoloģiski tīrā 30 hektāru saimniecībā. Te ražo arī daudzveidīgu ogu produkciju – ievārijumus, sīrupus un sulas, kas gatavotas, ievērojot senas tradīcijas.

Uzņēmuma saimnieki uzskata, ka cilvēka organismam visveselīgākās ir vielas, kas atrodamas viņa dzīvesvietai atbilstošos platuma grādos kultivētos augos un augļos. Tēju sagatavotāji izmanto tehnoloģijas, kas saglabā augu vērtīgās vielas. Arī ogu produkcijai nepievieno aromatizētājus, krāsvielas un biezinātājus, tāpēc dabīgā smarža un garša ir izcila.

"Rūķīši", Krimūnu pagasts,
Dobeles novads

GPS 56.597634, 23.315266

www.rukisuteja.lv

**KUR PIEDZĪVOT
KO ĪPAŠU?**

*Ievas Jurkas keramikas darbnīca
"Atpūtas", Bērzes ciems, Dobeles novads
+371 28651715
www.ievajurka.com*

Keramikas darbnīcā iespējams iepazīties ar keramiķa amatu, piedalīties darba procesā, iegādāties mākslinieces veidotos izstrādājumus, kā arī veikt pasūtījumus. Apmeklētāji radošās nodarbībās var izgatavot katrs savu keramikas darbiņu.

Bērzes dzirnavas
Bērze, Bērzes pagasts, Dobeles novads
+371 26439106

Bērzes dzirnavas celtas 1863. gadā, vēlāk vairākkārt pārbūvētas. Bērzes ūdens dzirnavu komplekss ar derivācijas kanālu un aizsprostu ir vienīgais darbojošais Latvijā, kur ar ūdens spēku veic graudu pārstrādi. Te maļ graudus, izgatavo putrainumus un grūbas. Dzirnavās vēl ir saglabājušās vecās iekārtas, var iepazīties ar vēsturisko apbūvi, ar graudu pārstrādes tehnoloģiju senās lauku ūdens dzirnavās.

ZEMGAĻU VALDNIIEKI, VIESTARDS, ŠĀBIS UN NAMEIĶIS

Zemgaļiem 13. gadsimtā vienmēr ir bijusi kāda nozīmīga persona, kas centusies apvienot visu zemgaļu apdzīvoto teritoriju. Vēstures avotos zemgaļu valdnieki vairākkārt minēti saistībā ar krusta kariem Zemgales teritorijā un Livonijā. Pieejamās liecības apstiprina, ka zemgaļi piedzīvojuši varonīgu un tautā godātu valdnieku laikus. 13. gadsimta pirmajos gadu desmitos valdīja Viestards (avotos: *Vesthardus*, *Vester*, valdījis pirms 1205. un pēc 1228. gada), kurš vienīgais Indriķa hronikā nosaukts gan par “augstdzimušo”, gan arī par karavadoni, bet Atskaņu hronikā dēvēts par valdnieku. Spriežot pēc Indriķa hronikas, Viestards

bijis Tērvetes zemes valdnieks ar varu pār visām zemgaļu zemēm. Par Viestarda stāvokli, ietekmi un varu liecina arī fakts, ka pāvesta legāts Modenas Vilhelms lūdzis audienci pie zemgaļu valdnieka, kas ir unikāls gadījums ne vien baltu zemju, bet visas 13. gadsimta Eiropas valstu politikas vēsturē.

Otrs 13. gadsimta vēstures avotos minētais zemgaļu vadonis bijis Šābis (*Schabe*, *Schabbe*), kurš minēts saistībā ar zemgaļu sacelšanos pret Livonijas ordeni 1259. gadā. Pēc Šābja pavēles no Zemgales izraidīja katoļu garīdzniekus un foptus, kas ievāca nodevas pēc 1254. gada aprīlī veiktās Zemgales sadalīšanas starp Rīgas arhibīskapu un Livonijas ordeni. 13. gadsimta 70. gadu beigās zemgaļu valdnieks bijis Namejs (*Nameise*, *Nameyx*, *Nameise*), Tērvetes zemgaļu vecākais, vēlāk visas Zemgales valdnieks un karavadonis. Kritis krusta karā ar vācu ordeni Lietuvā vai Prūsijā pēc 1281. gada. Atskaņu hronikā minēts vēl kāds vārdā nenosaukts zemgaļu valdnieks, kurš kritis kaujā pie Garozas, izcilākajā uzvarā pār Livonijas ordeņa karaspēku 1287. gadā.

ZEMGAĻU BAGĀTĀS ROTAS

Zemgaļu dzīvesveids un atrašanās pie tirdzniecības ceļiem ļāvisi gadsimtiem ilgi uzkrāt bagātības. Tas atspoguļojas arī zemgaļu apģērbā un rotās. Par zemgaļu turīgumu var spriest pēc rotām, kas nereti bija izgatavotas no bronzas, dzelzs, tīra sudraba vai ar sudraba inkrustāciju vai platējumu un, atsevišķos gadījumos, arī no zelta. Par lielo sudraba lietošanas īpatsvaru rotās liecina vieni no Latvijas teritorijā lielākajiem Zemgalē atrastajiem sudraba depoziātiem. Zemgalē ir atrastas ar 5.–7. gs. datētas stopsaktas ar zelta inkrustāciju vai pilnīgu apzeltījumu, kas nav citu baltu sentautu materiālajā kultūrā. Zemgaļu rotkaļi izgatavoja rotas, kas atšķiras no kaimiņu sentautu darinājumiem, un uzsvēra zemgaļu turību un rotkaļu prasmes.

Zemgaļu rotās sastopama liela gredzenu, vainagu, kaklariņķu, aproču, rotadatu, važiņrotu un saktu daudzveidība. Rotas, kas raksturīgas tikai zemgaļu materiālajai kultūrai bija vairākkārtīgi kaklariņķi, trīsviju karavīru aproces, vainagi ar

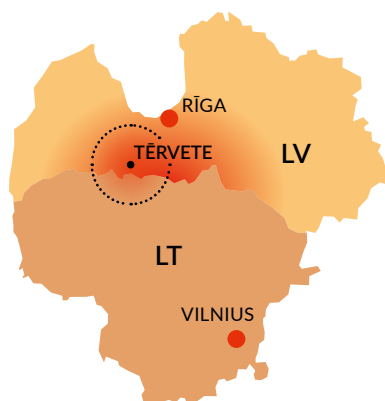

lieliem sadalītājiem un sudraba inkrustāciju, dzelzs krustadatas ar sudraba inkrustāciju, kā arī bronzas krustadatas ar sudraba platējumu. Bet pēc atrasto rotadatu un važiņrotu analogiju ar lībiešiem, var secināt, ka arī zemgaļu sievietēm bijuši sarafāna tipa svārki. Diemžēl, arheoloģiskajos izrakumos atrasti tikai audumu fragmenti, pēc kuriem nevar spriest par visa apģērba formu.

Ap 11.–12. gadsimtu sieviešu rotāšanās tradīcijās ieviesās arī plāksnes saktas.

Vēlā dzelzs laikmetā zemgaļu bagāto sieviešu važiņrotās bronzas važiņu vietā izmanto dzelzs važiņas, kas ir ievērojami dārgākas, jo izgatavošanas process ir daudz sarežģītāks un laika ziņā ilgāks. Iespējams, zemgaļi dzelzij piedēvēja īpašas spējas, piemēram, pasargāt valkātāju no slimībām, jaunas acs vai nelaimēm, jo tas bija cietākais un noslēpumainākais metāls dzelzs laikmetā, no kura izgatavoja arī ieročus, darba rīkus un sadzīves priekšmetus.

TĒRVETE UN APKĀRTNE

TĒRVETE - VILCE

Tūrisma Informācijas centra mājaslapa:
www.visitdobele.lv

SENĀ ZEME - TĒRVETENE, SILENE

11. TĒRVETES 12. GADSIMTA KOKA PILS

Lai aci pret aci sastaptos ar liecībām par zemgaļu dzīvi, to valdniekiem un sajustu pagātnes varenības dvesmu, aicinām apmeklēt koka pili Tērvetē. Tā būvēta, balstoties uz arheoloģiskajiem izpētes materiāliem un atveido daļu no netālu esošā Tērvetes pilskalna

12. gadsimta zemgaļu nocietinājuma. Tērvetes pilskalns ir bijis varens seno zemgaļu centrs, kura iedzīvotāji līdz pat 13. gadsimta beigām cīnījās par savu politisko un ekonomisko neatkarību. Tērvetes pilskalns un zemgaļi, kas apdzīvojuši šo reģionu, ir kā simbols zemgaļu gribasspēkam, nelokāmajam, stingrajam un neatlaidīgajam raksturam.

Tērvetes koka pils ir vēstures muzejs, kurā iekārtotas daudzu ekspozīciju telpas ar Baltijā plašāko eksponātu klāstu par dzelzs laikmeta zemgaļu materiālo kultūru. Muzeja četros stāvos iespējams aplūkot zemgaļu rotas, apģērbus, pilskalnu attēlus, Tērvetes pilskalna pils un tās nocietinājumu rekonstrukciju – maketu, sadzīves priekšmetus, mēbeles, ieročus un izstādi ar Latvijā lielāko zobenu kolekciju. Apskatāma arī zemgaļu valdnieka – Viestarda vaska figūra un 3D filma par seno zemgaļu dzīvi dzelzs laikmetā. Koka pils pagalmā aplūkojamas arī saimniecības ēkas.

Katru gadu augusta otrās nedēļas nogalē pils pagalmā norisinās tradicionālie Zemgaļu svētki, kad notiek karavīru un bruņinieku cīņu turnīri, tiek inscenēts uzbrukums pilij, kura laikā pils iedzīvotāji aizstāvas, kā māc. Savukārt, seno amatu meistari ne tikai tirgojas, bet demonstrē arī savas amata prasmes, nodarbēs iesaista svētku dalībniekus, kuri piedalās zemgaļu rotu, sadzīves priekšmetu izgatavošanas radošajās darbnīcās. Tērvetes koka pils īpašnieks – vēsturnieks, arheologs Normunds Jērumis lasa lekcijas par zemgaļu materiālo kultūru, demonstrējot gan seno zemgaļu arheoloģiskajos izrakumos atrastas

senlietas, gan rotu, apģērba, karavīru aprīkojuma rekonstrukcijas. Bērni var iejusties pils iemītnieku lomā, mācoties šaut ar loku, ganot trušus, skatoties, kā saimnieces gērbušās seno zemgaļu tērpu rekonstrukcijās vāra zupu pagalma slietenī. Arī ikdienā, iepriekš piesakoties muzeja darba laikā, par zemgaļu un Tērvetes pils vēsturi pastāstīs gids.

**"Lielķēniņi", Tērvetes pagasts,
Dobele novads**

GPS

56.481445, 23.376066

www.lielkenins.lv

Augšpusē: Tērvetes 12. gadsimta koka pils
Apakšpusē: zemgaļu sieviešu 12.–13. gadsimta apģērba un rotu rekonstrukcija

Zemgali 13. gadsimta kara draudzes apgēriba un bruņojuma rekonstrukcija

Augšpusē: Zemgaļu svētki

Apakšpusē: Tērvetes arheoloģiskais komplekss

12. TĒRVETES ARHEOLOĢISKAIS KOMPLEKSS

13. gadsimtā Tērvetes pilskalns un tā apkārtnes teritorijas bija spēcīgs zemgaļu attīstības centrs un valdnieku rezidence. Te valdījuši slaveni zemgaļu valdnieki – Viestards, Namejs (Nameisis, Nameikis) un, iespējams, arī Šābis. Tērvetes arheoloģiskais komplekss ietver Tērvetes pilskalnu ar divām priekšpilīm, Svēto kalnu ar priekšpili, senpilsētu, Putnu kalnu, Klosterkalnu un Livonijas ordeņa laika pilsdrupas. Pilskalns savus ievērojamākos apveidus ieguva laikā no 11. līdz 13. gadsimtam, kad zemgaļi pretojās vācu ordenim. Pilskalnā atradusies zemgaļu koka pils ar aizsargkonstrukcijām, dzīvojamās un saimniecības ēkas, kā arī amatnieku darbnīcas. Tas saglabājis stāvas nogāzes un aizsardzības valni, kas ir viens no lielākajiem Baltijas reģionā. Nosaukumu “Cukurkalns” (*Zuckerhut*) pilskalns ieguvis 19. gadsimta beigās vai 20. gadsimta sākumā. Ir tikai pieņēmumi, kā cēlies Tērvetes vārds un ko tas nozīmējis. *Tere veten* ir somugru cilmes vārds, kas nozīmē – ‘ūdens sveicina’. Tērvetes pilskalns ir 17–19 m augsts pakalns, kas kopā ar valni veido gandrīz 30 m augstu zemesragu. Pilskalnam ir dabiski veidotas stāvas nogāzes, bet senatnē, ierīkojot nocietinājumus, tās padarītas vēl stāvākas, platākā vieta pie vaļņa ir aptuveni 45 m. Tērvetes pilskalnam ir izteikti biezs kultūrslānis, kas ziemeļu pusē sasniedz 7,5 m. Indriķa Livonijas hronikā un citos rakstītos vēstures avotos Tērvete

[Noskaties video – Tērvete viduslaikos 3D](#)

(*Thervetene, Tervethene, Terweten*) pieminēta 1219. un 1254.–1286. gadā, galvenokārt, saistībā ar zemgaļu neatkarības cīņām un Zemgales dalīšanas līgumiem starp vācu ordeni, Rīgas arhibīskapu un Rīgas domkapitulu. Tērvetes pilskalna arheoloģiskajā kompleksā plaši pētījumi veikti 1951.–1960. gadā. Izpētes rezultātā noskaidrots, ka Tērvete apdzīvota jau 1. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras. Tērvetes senvietu kompleksā atrastas 4692 senlietas, no tām – Tērvetes pilskalnā – 3966. Latvijas teritorijai unikāls ir Tērvetē atrastais māla apmetuma gabals ar stabulētāja attēlu. Jāatzīmē arī, ka pēc izmēra viens no lielākajiem Nameja gredzeniem atrasts tieši Tērvetes pilskalnā arheoloģisko izrakumu laikā. Iepazīties ar Tērvetes arheoloģiskā kompleksa vēsturi var netālu esošajā Tērvetes 12. gadsimta koka pils rekonstrukcijā – Vēstures muzejā. Pilskalna ziemeļu nogāzē un valnī ir ierīkotas koka kāpnēs un uzstādīts informatīvs stends ar pilskalnā atrasto senlietu attēliem un vēstures aprakstu.

Pilskalns (Cukurkalns), Tērvetes pagasts, Dobeles novads

GPS 56.482200, 23.384630

13. SILAKALNS

Noslēpumains un mežiem ieskauts ir varenais, vēlā dzelzs laikmeta zemgaļu pilskalns – Silakalns (Augstais kalns), kas ir 20 metru augsts. Atradumi pilskalnā ļauj to datēt ar vēlo dzelzs laikmetu, bet keramikas lauskas liecina, ka pilskalns bijis apdzīvots jau 1. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras.

Austrumos un ziemeļu pusē Silakalns norobežots ar gravu un 1 m augstu valni. Kultūrslānis plakumā un nogāzē ir vairāk nekā metru biezs, ir ziņas par senlietu atradumiem. Arheologi konstatējuši, ka pie stipri nocietinātā

pilskalna pastāvējušas divas priekšpilis un senpilsēta.

Vēsturnieki ir izvirzījuši vairākas hipotēzes par Silakalnu. Viena no tām liek domāt, ka pilskalns ir senās zemgaļu Silenes zemes galvenais nocietinājums, kas minēts 13. gadsimta Zemgales dalīšanas līgumā. Saskaņā ar citu hipotēzi, var pieņemt, ka Silenes Augstajā kalnā meklējama Atskaņu hronikā minētā Sidrabene. Līdz šim pilskalnā arheoloģiskie izpētes darbi nav veikti.

Nokļūšana pilskalnā būs īsts piedzīvojums, jo Silakalns atrodas mežā, ir apaudzis ar skuju kokiem un krūmiem, bet dienvidu un rietumu pusē pilskalnu ietver Bebru purvs.

 Augstais kalns, Vilces pagasts, Jelgavas novads

Stāvvietā
GPS 56.381817, 23.412561;
Augstais kalns
GPS 56.37732, 23.41181

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

Latvijas Valsts mežu dabas parks Tērvetē "Tērvetes sils", Tērvete, Dobeles novads
+371 28309394
www.mammadaba.lv/galamerki

Dabas parks Tērvetē ir viena no ģimenei draudzīgākajām vietām Latvijā. Gleznainā daba, bagāta kultūrvēsture, seni pilskalni, rakstnieces Annas Brigaderes māja-muzejs, Tērvetes upes senleja, unikāls Veco priežu parks, kur koku vecums tuvojas 300 gadiem. Iecienītākās parka vietas, kuru apskatei nepieciešamas vismaz trīs stundas, ir Pasaku un Rūķišu mežs.

KUR NOGARŠOT KO ĪPAŠU?

Tērvetes maizes ceptuve "Straumes", Tērvetes pagasts, Dobeles novads
+371 29967553

Ceptuvē rīko ekskursijas ar iespēju degustēt maizīti, izzināt visu par maizes cepšanu un ar to saistītām tradīcijām. Tā ir vieta, kur sajaut maizes svētību pašu rokām – līdzdarboties īstas lauku maizes cepšanas rituālos.

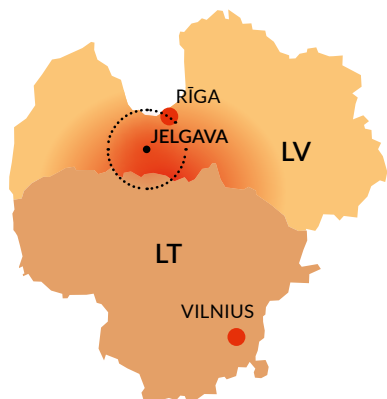
NAMEJA GREDZENS

Viens no atpazīstamākajiem baltu rotu atdarinājumiem ir Nameja gredzens, kas plaši lietots visās baltu un Baltijas somu tautās, un tam nav noteiktas piederības kādai konkrētai teritorijai. Minētais gredzens plaši sastopams kā sievietes, tā arī vīriešu apbedījumos. Var apgalvot, ka visvairāk šo gredzenu lietojušas sievietes – līdz pat astoņiem gredzeniem vienlaicīgi. Tiem ir ļoti liela daudzveidība un vairāki izgatavošanas paņēmieni, tos var izliet bronzā, sudrabā vai pat zeltā, izkalt, vai savīt, sapīt no bronzas vai sudraba stieples. Vienkāršākie ir ar priekšpuses tordējumu jeb vijuma imitāciju, kas izgatavota, izlejojot no bronzas māla vai akmens lejamveidnēs. Sarežģītākie un skaistākie ir vītie gredzeni, kuri izgatavoti, sapinot

vairākas bronzas vai sudraba stieples dažādos veidos, ar dažādu stieplu diametru, to galus sakaļot. Pastāv ap 20 dažādu Nameja gredzenu paveidu, atkarībā no formas un izgatavošanas paņēmiena. Vēsture savijusies ar teiku, kad 20. gadsimta 30. gados Daugmales pilskalnā atrasti divi sudraba gredzeni, un radās leģenda, ka tie

saistāmi ar zemgaļu valdnieku Nameju. Gredzenus sāka plaši atdarināt un nēsāt. Jāatzīmē, ka pēc izmēra viens no lielākajiem Nameja gredzeniem atrasts tieši Tērvetes pilskalnā arheoloģisko izrakumu laikā. Gredzena popularitāti un tā nosaukuma rašanos veicinājis arī no Sēlijas puses nākušā rakstnieka Aleksandra Grīna romāns "Nameja gredzens". Nameja gredzens kļuvis par latvietības simbolu un, jebkurā pasaules malā sastopot cilvēku ar šādu gredzenu pirkstā, to asociē ar latvieti un Latviju.

JELGAVA UN APKĀRTNE

JELGAVA – VILCE – SESAVA –
OZOLNIEKI

Tūrisma Informācijas centra mājaslapa:
www.visit.jelgava.lv

SENĀ ZEME – NAV ZINĀMA

14. Ģ. ELIASA JELGAVAS VĒSTURES UN MĀKSLAS MUZEJS

Ģ. Eliasa Jelgavas vēstures un mākslas muzejs (otrs vecākais muzejs Latvijā, 1818) – atrodas ēkā, kurā 1775. gadā atvēra pirmo augstāko mācību iestādi Latvijas teritorijā *Academia Petrina*. Ēka ir viena no retajām, kas pilsētā saglabājusies pēc Otrā pasaules kara. Muzejā aplūkojamas ekspozīcijas, kas stāsta par Jelgavu no aizvēstures līdz 20. gadsimta beigām. Te skatāmi arī izcilā latviešu glezniecības vecmeistara Ģederta Eliasa mākslas darbi, viņa mēbeles, grāmatas, dekoratīvās mākslas kolekcija u.c. eksponāti. Ekspozīcija “Aizvēsture un viduslaiki Zemgalē” aptver laika posmu no paleolīta beigām līdz viduslaiku beigām – Livonijas valstu konfederācijas sabrukumam 1561. gadā. Papildus tam apmeklētāji var iepazīties arī ar viduslaiku Jelgavas tapšanu. Instalācijā “Civilizāciju sadursme” aplūkota kristīgās kultūras un vietējo tautu garīgo vērtību

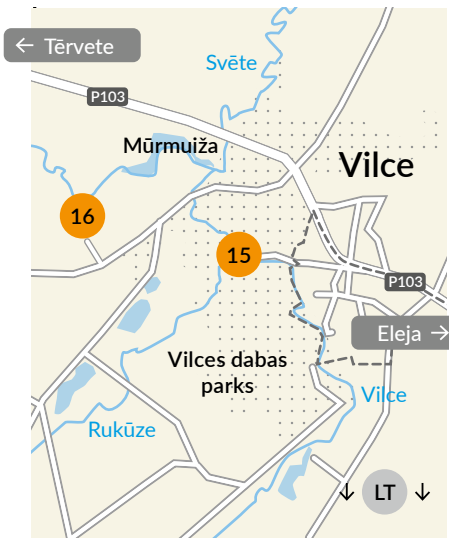
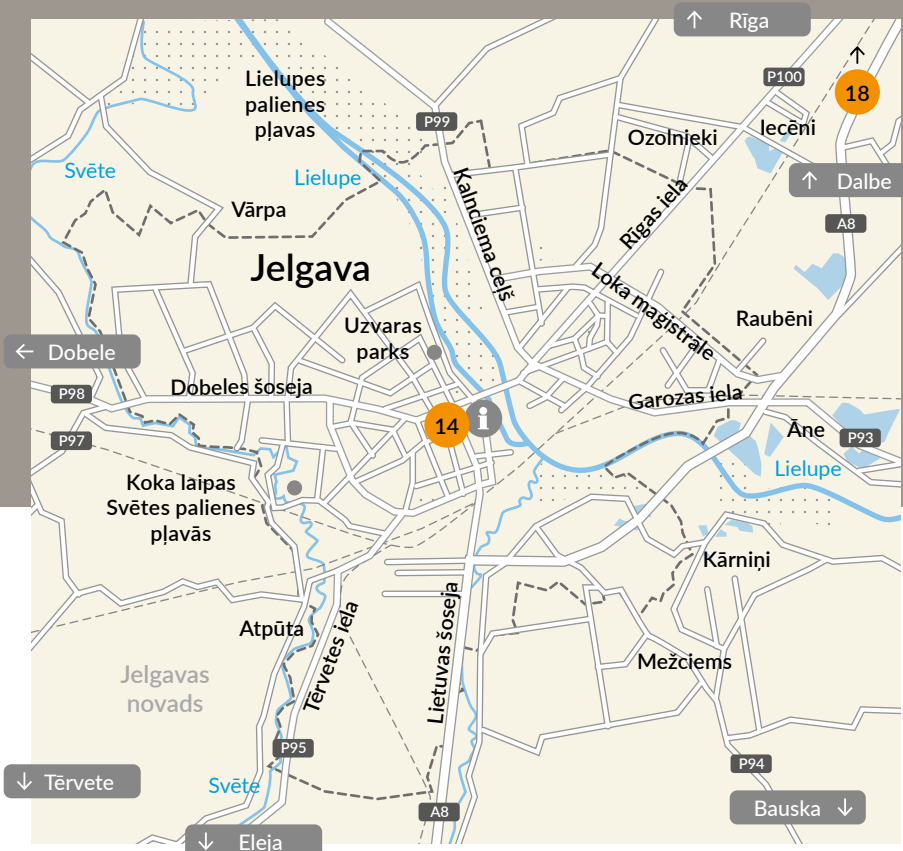
un tradīciju sadursme. Ekspozīcijā iekļauta arī mainīgā izstāde “Jaunākie arheoloģiskie atradumi Jelgavā un tās apkārtnē”. Jelgavnieki un pilsētas viesi šeit var iepazīties ar nelielu daļu no bagātīgā mantojuma, kas slēpjas zemes dziļākos slāņos.

 Akadēmijas iela 10, Jelgava

GPS 56.649982, 23.729019

 www.jvmm.lv

15. VILCES PILSKALNS

Seno zemgaļu vidējā un vēlā dzelzs laikmetā apdzīvots, 12 m augsts Vilces pilskalns atrodas Vilces un Rukūzes upju satekā. Pilskalna plakums nav liels – 10 x 5 m, tā lielākā daļa ir Vilces upes izskalota un nogruvusi.

No pilskalna uz dienvidiem ārpus nocietinājumiem ir lielāks izlīdzināts laukums, kur iespējams atradusies priekšpils. 1959. un 1966. gadā

pilskalnu apsekoja Ē. Mugurēvičs un M. Atgāzis, kuri konstatēja kultūrslāni un atrada vairākas senlietas, tādējādi gūstot pierādījumus, lai šo senvietu uzskatītu par īstu pilskalnu.

No Vilces muižas pa pastaigu taku var aiziet līdz pilskalnam un no tā virsotnes pārlūkot ielejas un Rukūzes smilšakmens atsegumus. Līdzās pilskalnam atrodas Zaķu pļava un Vilces grava, viena no leģendārā laupītāja Kaupēna iemīļotām darbošanās vietām.

Vilces pagasts, Jelgavas novads

GPS 56.424048, 23.526935

↔ ~8 km

Krastošana (gar Vilces upi)

€ ja gida pavadībā

16. "PIPARMĒTRU NAMIŅŠ"

Viens no senākajiem tradicionālās dziedniecības un ārstniecības līdzekļiem, jau tālā senatnē, ir bijušas dažādu augu tējas. "Piparmētru namiņā" arī mūsdienās cenšas uzturēt dabā savāktu ārstniecības augu tēju izplatības popularitāti un saglabāt to lietošanas tradīcijas. Namiņā var iepazīties ar vairāk nekā 30 šķirņu mētrām, baudīt no tām gatavoto tēju, daudz jauna uzzināt par mājražošanas procesā iegūtajiem piparmētru pārstrādes produktiem – sīrupu, pulveri un cepumiem, kā arī līdzdarboties to tapšanas procesā.

Radošajās darbnīcās iespējams pagatavot piparmētru ziepes, krūzīšu paliktnīšus ar piparmētrām, piparmētru skrubjus un citas noderīgas lietas.

"Terēni", Vilces pagasts,
Jelgavas novads

GPS 56.424527, 23.507115

www.piparmetras.lv

17. DARBNĪCA "SMILGUMI"

Skalu pinumu darbnīcā "Smilgumi" var iepazīties ar vienu no senākajiem arodiem – pišanu ar priedes, liepas, apses un melnalkšņa koka skalīem. Darbnīcā var vērot grozu pišanas demonstrējumus, kā arī piedalīties meistarklasē, mēģinot nopīt pašam savu groziņu.

Apmeklētāji te var iegādāties dažnedažādus skalu grozus sēnēm, sīpoliem, ķiplokiem, saimniecībā noderīgas kastītes, malkas grozus, somas. Darbnīca ir vienīgā vieta Latvijā, kur skalu grozus piedāvā ar īpašiem, dabīgās krāsās darinātiem uzrakstiem vai zīmējumiem.

Liepu iela 7, Bērvircava, Sesavas
pagasts, Jelgavas novads

GPS 56.39917, 23.74777

www.facebook.com/skalupinumi

18. "ĶIPLOKU PASAULE"

"Ķīplokų pasaules" saimniece Antra ir atklājusi dažādas receptes, kā no ķīplokjiem pagatavot gardus un interesantus produktus. Šeit varēsiet baudīt ķīplokju tēju, marinētus ķīplokju ziedus, ķīplokju salsu, "rīkļu rāvēju" un pat ķīplokju karameles. Saimniece savā darbnīcā labprāt uzņem ceļotāju un ekskursantu grupas, rīko degustācijas un stāsta visu par ķīplokjiem un to īpašībām veselības stiprināšanā. Tāpat šeit padalīsies ar unikālām receptēm, kā arī var baudīt un iegādāties veselīgu gatavo produkciju.

Ķīplokji ir viens no senākajiem kultūraugiem, kas izmantots tradicionālā virtuvē, un ticis lietots arī dziedniecības nolūkos, kā arī dažādu rituālu veikšanā aizvēstures posmā.

 Priežu 8, Dalbe, Cenu pagasts, Jelgavas novads

GPS 56.76940382, 23.87026839

 www.kiplokupasaule.lv

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

Uzvaras parks
Uzvaras iela, Jelgava

Uzvaras parkā ir septiņi aktivitāšu laukumi, kas sadalīti aktīvajos un izziņošajos, ar bērnu vecumam atbilstīgām izklaidēm.

KUR NOGARŠOT KO ĪPAŠU?

Maršruts
"Ieaud Zemgales garšu simtgades jostā"
www.visit.jelgava.lv

Maršrutā apvienojušies seši tūrisma objekti – zemnieku saimniecība "Blūdži" ar sieru, dārzenu salātu un pašceptas maizes degustācijām, šitaki sēņu saimniecība "Trubenieki", smiltsērķšķu dārzs "Zelt", Piparmētru namiņš, "Varžu māja" ar varžu figūriņu kolekciju, un Elejas muižas parks ar Tējas namiņu.

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

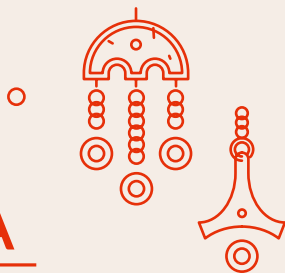
Koka laipas Svētes palienes plāvās
Sniega iela, Jelgava

Kopējais laipu garums ir aptuveni 1,6 kilometri, un tās savienojas ar trim grantētām takām. Lai veicinātu floras daudzveidību, palienes plāvās 1,2 hektāru platībā izveidoti meandri jeb mitrāji, kuros sastādīti dažādi augi, kā piemēram, smaržīgā kalme, parastā niedre un vītola vijmietiņš.

ZEMGAĻI – TIRGOTĀJI, ZEMGAĻU OSTA

Daudzu gadsimtu gaitā zemgaļi spēja nostiprināties un izveidot attīstītu tirdzniecības ceļu tīklu ne vien Zemgalē, bet arī Eiropā, Skandināvijā un iespējams arī Austrumos. Indriķa hronikā Baltijas jūras austrumu krastā minēta tikai viena tirdzniecības osta – Zemgales osta (*portus Semigallia*), ko 1200. gadā pāvests Innocents III aizliedza apmeklēt visiem tirgotājiem, tādējādi mēģinot zemgaļus ierobežot. Šīs ostas atrašanās vieta joprojām nav zināma, daļa pētnieku Zemgales ostu meklē varenajā Daugmales pilskalnā pie Daugavas, daļa Lielupes grīvā.

Jau kopš 9. gadsimta Zemgale tiek pieminēta skandināvu sāgās un rūnakmeņos. Nostāsti un liecības vēsta, ka panākumiem bagāto Zemgales ostu par savu galamērķi izvēlējušies un apmeklējuši arī vikingu tirgotāji no Ziemeļeiropas. Tā kāds zviedru rūnakmens vēsta: “Sigrīda lika šo akmeni uzcelt savam vīram Svenam. Viņš bieži burāja uz Zemgali piekrautā kuģī gar Kolkas ragu”. Vikingu periodā zemgaļu galvenā eksporta prece bija graudaugi, bet sākot ar 11. gadsimtu – bišu vasks un zvērādas.

19. MEŽOTNES PILSKALNA ARHEOLOĢISKAIS KOMPLEKSS H

Mežotnes pilskalns Lielupes kreisajā krastā bija viens no lielākajiem zemgaļu pilskalniem, Upmales zemes galvenā pils. 9.–13. gadsimta zemgaļu pilskalna plakums aizņēmis ap 3500 m².

Mežotnes arheoloģisko kompleksu veido pilskalns ar senpilsētu, Vīna kalns, divi kapulauki un ostas vieta. Mežotne vairākkārt minēta Indriķa un Atskaņu 13. gadsimta hronikās un pat 11. gadsimta kāda arābu ceļotāja pierakstos. Arheoloģisko izrakumu gaitā konstatēts, ka pilskalns apdzīvots no 8.–14. gadsimtam un tā senpilsētas platība bijusi ap 13 ha.

Pēc 13. gadsimta rakstītajiem avotiem var secināt, ka Mežotnes pils bija zemgaļu novada Upmales (*Opemele, Upemelle, Uppemel*) politiski ekonomiskais centrs. Pilskalns ierīkots uz 16 m augsta zemes stūra, ko austrumos norobežo Lielupes stāvais krasts un ziemeļos – strautiņa grava, tā nocietinājumu pakājē Lielupes krastā atradusies senā ostas vieta.

BAUSKA UN APKĀRTNE

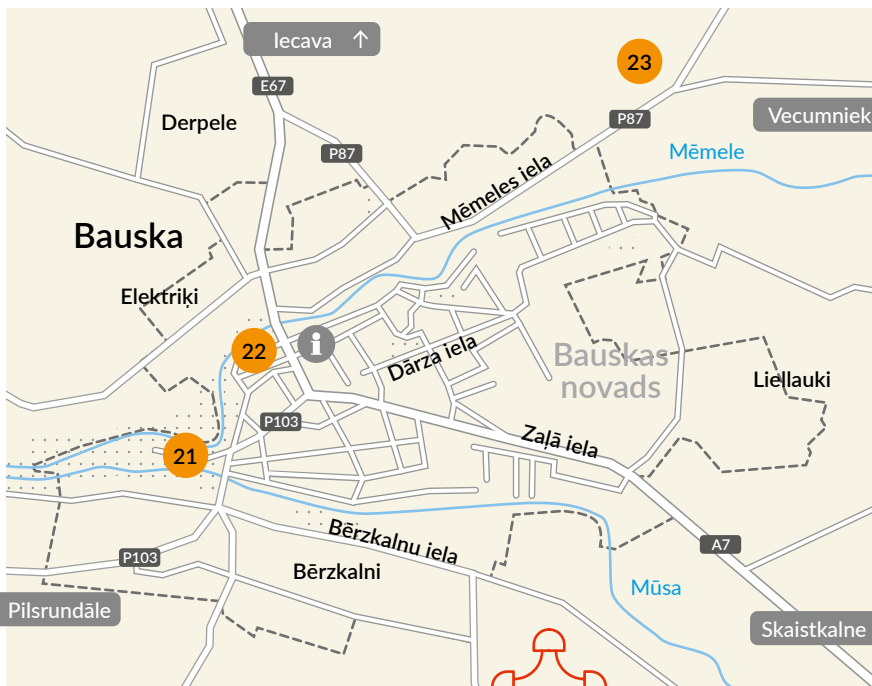
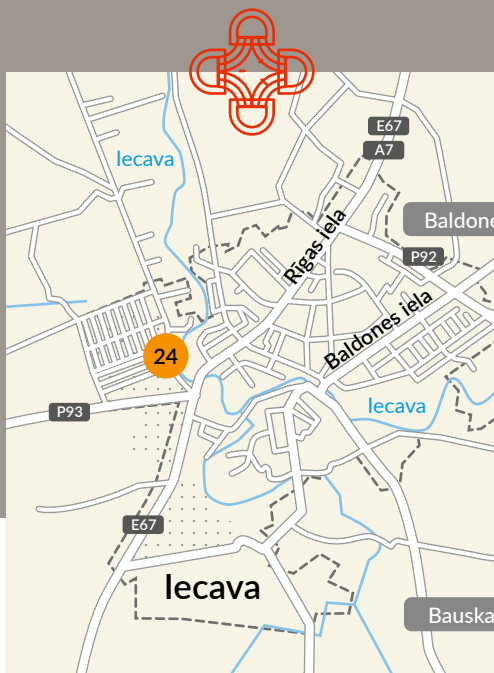
RUNDĀLE – BAUSKA – IECAVA
Tūrisma Informācijas centra mājaslapa:
www.visit.bauska.lv

SENĀ ZEME – UPMALE

Pilskalns nocietināts ar diviem vaļņiem un grāvjiem, plakuma ietverošais valnis no 800. gada paaugstināts no 3,5 m līdz 8 m 13. gadsimtā. Pirmās koka aizsargkonstrukcijas Mežotnes pilskalnā uzceltas 9. gadsimtā. Pilskalna plakumā, aizsargceltņu iezogojumā atradušās arī dzīvojamās un saimniecības ēkas. 1272. gadā Mežotnes pils tika nopostīta. 1321. gada aprīlī, pēc Vartberges Hermaņa hronikas ziņām, Mežotnē celta jauna koka pils, bet pēc 25 gadiem – 1346. gada aprīlī pili ieņēma un nopostīja lietuvieši. Mežotnes pilskalnā iekārtota

↑ Jelgava

Mežotnes pilskalns

“Spožās skudras taka”, blakus pilskalnam atrodas kultūrtelpa “Mežotnes baznīca” un Mežotnes muižas īpašnieku firstu Līvenu kapi. No Mežotnes pilskalna ierīkota dabas taka uz vēl vienu seno pilskalnu – Vīna kalnu. Ik gadu maijā notiek Mežotnes pilskalna svētki.

Mežotnes pilskalns, Rundāles pagasts, Bauskas novads

GPS 56.441584, 24.044910

www.facebook.com/MezotnesPilskalns

↔ 2 km

Koka laipas, iemītas takas

20. MELNĀ PODA STĀSTS

Keramikas aroda cienītāji var iepazīties ar Melnā poda stāstu viesu namā “Baltā māja”, kur iespējams vērot un līdzdarboties dažādu keramikas priekšmetu izgatavošanā. Apmeklētājiem piedāvā apskatīt darbnīcas un cepli, noskatīties prezentāciju par keramikas darbu tapšanu – veidošanu, virpošanu un apdedzināšanu. Darbus iespējams arī iegādāties un aplūkot interesantas izstādes.

“Baltā māja”, Pilsrundāle, Rundāles pagasts, Bauskas novads

GPS 56.415889, 24.030297

Augšpusē: Melnā poda stāsts

Apakšpusē: Bauskas pils

21. BAUSKAS PILS

Bauskas mūra pils atrodas gleznainā ainavā uz zemes strēles starp Mūsu un Mēmeli, netālu no vietas, kur tām satekot, veidojas Lielupe. Ņemot vērā pils atrašanās vietu, pastāv viedoklis, ka Livonijas ordeņa pils atrodas senās zemgaļu pils vietā, par ko liecina arheoloģisko izrakumu laikā atrastās 2.–12. gadsimta senlietas un keramikas lauskas.

Bauskas pils ansamblis sastāv no divām daļām. Vecākā – Livonijas ordeņa pils, celta 15. gadsimta vidū, bet jaunākā – Kurzemes hercogu Ketleru rezidence būvēta 16. gadsimta beigās. Celtne ir vienīgais arhitektūras piemineklis Latvijā, kas ilustrē manierisma laika arhitektūras un lietišķi dekoratīvās mākslas izpausmes Kurzemes hercogistē. Bauskas pils vecākā daļa ir speciāli uguns šaujamo ieroču lietošanai celtais Livonijas ordeņa cietoksnis un raksturo 15.–17. gadsimta militāro būvju arhitektūru Latvijā, bet jaunākā daļa – ar bastioniem, aizsardzības sienām un zemes vaļņiem nocietināta rezidences tipa pils, kur mūsdienās aplūkojama ekspozīcija par Bauskas apkārtni un zemgaļiem, to materiālās kultūras liecībām.

Bauskas pils muzeja krājums sastāv no vairākām kolekcijām, kurās apkopoti no vairākiem arheoloģiskajiem izrakumiem iegūtie materiāli. Muzeja pētniecības objekts ir pils – tās arhitektūra, būvvesture, nocietinājumu sistēma, interjeru apdare un iekārtojums, ar pils celtniecību un pastāvēšanu saistītu personu sabiedriskā darbība un privātā dzīve, kontekstā ar Livonijas Valsti un Kurzemes – Zemgales hercogisti.

*Bauskas pils, Bauska,
Bauskas novads*

GPS 56.403701, 24.174340

www.bauskaspils.lv

22. BAUSKAS MUZEJS

Bauskas muzejā var iepazīties ar Bauskas novada, pilsētas un zemgaļu vēsturi no 1. līdz 13. gadsimtam. Plašajās izstāžu zālēs regulāri apskatāmas vēsturiskās, mākslas, un citas izstādes.

Muzejā daudzu gadu desmitu laikā ir uzkrāta iespaidīga arheoloģisko priekšmetu kolekcija, kas liecina par seno zemgaļu materiālo kultūru. Senlietas atrastas gan arheoloģiskajos izrakumos Mežotnes pilskalnā un senpilsētā, daudzos kapulaukos, gan

nejauši uzietas visā bijušā Bauskas rajona teritorijā.

Bauskas muzeja krājumu veido vairāk nekā 56 tūkstoši vienību, kas sagrupētas pēc to pielietojuma – darba rīki, ieroči, sadzīves priekšmeti un rotaslietas. Ieroču klāstā dominē šķēpu uzgaļi, kas atrodami gandrīz katrā pieauguša zemgaļu vīrieša kapā, vēl ir pārstāvēti vidējā dzelzs laikmetā plaši izmantotie kaujas naži – gan šaurasmens, gan platasmens formas un arī vēlajā dzelzs laikmetā (agrajos viduslaikos) lietotie viena asmens zobeni, kas arī tiek atzīti par vietējo zemgaļu kalēju darinājumiem. Izstādē arī plaši pārstāvētas dažādu tipu saktas, rotadatas, kaklariņķi, rokassprādzes, gredzeni, važiņu rotas un piekariņi. No importētiem priekšmetiem izstādē apskatāms kāds retāk sastopams atradums – svaru kārbīņa ar svariņiem, ko lietoja dārgmetālu svēršanai. Tāda veida priekšmeti atrodami tā laika sabiedrības elites un tirgotāju atdusas vietās.

Muzejā darbojas arī Tautas lietišķās mākslas studijas “Bauska” audējas, kuras sniedz konsultācijas par Zemgales novada tautas tērpa komplektēšanu un izgatavošanu.

23. ZEMNIEKU SAIMNIECĪBA “VAIDELOTES”

Lauksaimniecība un latviskā dzīvesziņa – jēdzieni, kas labi sadzīvo saimniecībā, kurai piešķirta kultūras zīme “Latviskais mantojums” par latvisko tradīciju kopšanu, kā arī zīme “Latviešu virtuve” par tradicionālo ēdienu gatavošanu un daudzinašanu. Saimniecībā var aplūkot garšaugu un ārstniecības augu kolekcijas, nobaudīt ārstniecības augu tēju, iepazīt seno latviešu virtuvi, kā arī atpūsties zem lielā ozola. Saimniece var ierādīt, kā cept pīrāgus un karašu no rupja maluma pilngraudu miltiem un siet Jāņu sieru, kā izprast maizes tapšanas ceļu un pagatavot pilngraudu virtenus, kā dzīvot ar prieku un saskaņā ar dabu. Iespējama tēju, garšvielu un lauku labumu iegāde.

Viens no senākajiem tradicionālās dziedniecības un ārstniecības paņēmieniem, tostarp arī Zemgalē, vienmēr bijusi dažādu augu tēju lietošana. Tāpēc arī “Vaidelotes” ceņas uzturēt seno ārstniecisko augu tēju popularitāti sabiedrībā, saglabā un kopj senās tradīcijas.

*Kalna iela 6, Bauska,
Bauskas novads*

GPS 56.410305, 24.184326

www.bauskasmuzejs.lv

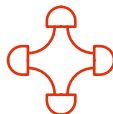

*“Vaidelotes”, Codes pagasts,
Bauskas novads*

GPS 56.427483, 24.226406

www.vaidelotes.lv

*Augšpusē:
Bauskas muzejs*

*Apakšpusē:
zemnieku saimniecība "Vaidelotes"*

Augšpusē: zemnieku saimniecība "Vaidelotes"

Apakšpusē: Dievdārziņš

24. DIEVDĀRZIŅŠ

Dievdārziņš ir senvieta lecavas upes krastā, no kura paveras gleznains skats uz lecavas upi un luterāņu baznīcu. Tā tiek uzskatīta par 1812. gada kara laikā kaujās pie lecavas kritušo Napoleona armijas virsnieku apbedījumu vietu, bet līdztekus tam saglabājusies arī leģenda par pirmo lecavas baznīcu un nostāsti par zemgaļu svētvietu un kādreiz šeit bijušo dobumakmeni.

Vietas nosaukums nereti tiek skaidrots arī ar to, ka te ir bijusi sena kulta vieta. Teika stāsta, ka šajā vietā bijusi iecere būvēt pirmo baznīcu lecavā, bet balķī savestī otrā upes pusē, kur tagad ir baznīca. Tā gadījies vairākkārt, līdz svētie tēvi paziņojuši, ka šī ir velna apsēsta vieta, kur nevar celt baznīcu. Tā nu dievnams uzcelts citā vietā, kur, pēc vairākām pārbūvēm, aizvien vēl kalpo vietējai draudzei. Tautas atmiņa vēstī par upurakmeni, kas Dieva dārzā it kā stāvējis līdz pat Pirmajam pasaules karam, bet tad pazudis. To, vai tas bijis zemgaļu kulta akmens, vai piemiņas akmens kādiem karā kritušiem kareivjiem vai mēra upuriem, mūsdienās vairs ir grūti noskaidrot.

Pārupes iela 3, lecava,
Bauskas novads

GPS 56.596971, 24.188345

↔ 500 m

Koka laipas, bruģēta taka

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

**Maršruts: Bauskas apkārtnes pilis
(Nr. 401). Pieejams: www.visit.bauska.lv**

Velomaršruts ved uz trim Bauskas apkārtnes pilīm un virzās dabas parka „Bauska” teritorijā gar Lielupes upi. Tas veicams aptuveni no maija līdz oktobrim, jo pontonu tiltiņu pāri Lielupei pie Mežotnes pils uz ziemas sezonu iezīmo. Maršruts ir piesātināts ar apskates objektiem, tādēļ tā veikšana plānojama kā pilnas dienas izbrauciens.

**Maršruts: “Iekustini Lielupi”
Bauska – Mežotne
Pieejams: www.visit.bauska.lv**

Bauskas novadā iecienītākā upe laivošanai ir Mēmele. Populārs laivošanas maršruts ir no Bauskas līdz Mežotnei, tāpat arī no Lielmēmeles līdz Skaistkalnei un no Skaistkalnes līdz Bauskai.

**Brīvdienas Bauskas novadā
Pieejams: www.visit.bauska.lv**

Bauskas novada Tūrisma informācijas centrs izveidojis karti, kurā apkopoti apskates objekti, kafējnīcas, rotaļu laukumi, atrakcijas, piknika vietas, rotaļu un ballīšu istabas visā Bauskas novadā, sniedzot idejas ģimeņu atpūtai brīvdienās.

**Audiovizualizācijas Mežotnes pilskalnā
Rundāles pagasts, Bauskas novads**

Audiovizualizācijas par Mežotnes pilskalna arheoloģisko kompleksu, sadzīvi. Pieejami paplašinātās realitātes elementi – izmantojot SAN aplikāciju, iespējams aplūkot pilskalna senos iedzīvotājus – Madi, Mari un Zili.

AMATNIECĪBA UN CELTNES ZEMGAĻU APDZĪVOTAJĀS TERITORIJĀS

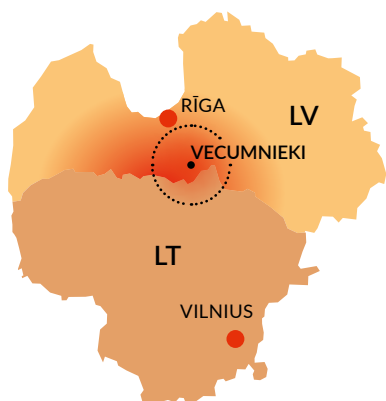

Līdzīgi kā pārējām Baltu tautām, arī zemgaļiem vēlajā dzelzs laikmetā celtniecībā dominē pakšos cirstas guļbūves, tam izmantoti skuju un lapu koki. Zemgalē aizsargkonstrukcijas un dzīvojamās ēkas vēlajā dzelzs laikmetā dažkārt apmetas ar mālu. Vairums ēku ir vientelpu, kaut gan ir atklātas arī divtelpu un Tērvetes piliņi pat četrpelpu celtnes. Dzīvojamo ēku izmēri nav lieli, Tērvetes pilskalnā to lielums variē no 3,4 x 2,5 m līdz 4,3 x 6,5 m, Mežotnes pilskalnā – 8 x 6 m, un 5 x 4 m. Celtnu pamatos parasti likti akmeņi, bet grīdu veidoja gan māla klons, gan plēsti vai aptēsti dēļi. Tērvetes pilskalna vienai no celtnēm ir bijusi no ozola dēļiem ieklāta grīda, kas nostiprināta ar dzelzs naglām. 12.–13. gadsimtā Tērvetes pils būvēs plaši lietotas kaltas dzelzs naglas, to kopskaits, kas atklāts arheoloģiskās izpētes laikā, ir ap 4000. Jumta segumam bez salmiem varēja izmantot arī mazāk ugunsnedrošos materiālus niedres vai koka lubas. Telpu apsildīšanai izmantotas māla kleķa krāsnis ar akmeņu pamatu, māla velvi un vairākkārt atjaunotiem kloniem. Vēlajā dzelzs laikmetā vietām turpināja vēl pastāvēt no iepriekšējā perioda pazīstamās akmens krāsnis vai pavardu apkure. Zem dzīvojamām ēkām pilskalnās dažkārt konstatēti pagrabi. Iespējams, Tērvetes pilskalnā viena no atklātajām celtnēm ir bijusi divu stāvu būve ar pagrabu. Pēc atradumiem šķiet, ka tā bijusi amatnieka darbnīca pirmajā stāvā un iespējams, otrs stāvs izmantots kā dzīvojamā telpa. Bez pakšos cirstajām celtnēm pilskalnās sastopamas arī vieglāka tipa celtnes, kas būvētas kā māla kleķa ēkas.

Līdz šim Latvijas teritorijā ir maz liecību par seniem kuģiem, un to konstruktīviem risinājumiem. Kādi izskatījušies senie kuģi Zemgalē nav zināms, bet, domājams, tie konstruktīvi bijuši līdzīgi Skandināvijā būvētajiem.

Par rotkaļu un kalēju amatniecības līmeni var spriest pēc dzelzs un krāsainā metāla izstrādājumiem, ko arheoloģisko izpētes darbu laikā atrod arheologi. Zemgalē atrastie dzelzs ieroči un rotas, kas dekorētas ar sudrabu tausijas tehnikā, apliecina amatnieku augsto meistarības līmeni, un var zemgaļu amatniekus, kalējus un rotkaļus pieskaitīt pie tā laika labākajiem austrumbaltijas amatniekiem.

VECUMNIEKI UN APKĀRTNE

VECUMNIEKI

Tūrisma Informācijas centra mājaslapa:
www.visit.bauska.lv

SENĀ ZEME - PLĀNE

25. BĀRBELES SĒRAVOTS

Bārbeles sēravots ir sena svētvieta, kulta vieta – viens no iespaidīgākiem zināmajiem minerālūdens avotiem Latvijā un kā dziedniecības vieta rakstos minēts jau 18. gadsimtā, kaut nav šaubu, ka avots ir bijis zināms jau tālā senatnē. Cilvēki, nākdami pie avota ārstēties, atstāja pie tā savu apģērbu, ticēdami, ka līdz ar drānām pie avota paliek slimības, sāpes un ciešanas. Bārbeli var uzskatīt par vienu no senākajām Latvijas kūrvietām, kas pazīstama kopš Kurzemes hercoga Jēkaba valdīšanas laika. Bārbeles sēravota senā vēsture liek domāt, ka arī senie zemgaļi šeit ārstējās un izmantoja šo avotu veselības uzlabošanas nolūkos.

Bārbeles sērūdeņraža avots ir Latvijā diezgan reti sastopamu, sērūdeņradi saturošu pazemes ūdeņu dabiska izplūdes vieta, kur novērojama arī sēra savienojumu izgulsnēšanās un sēra baktēriju veidotas plēves avota strautā.

Ūdeņi bagāti ar sulfātiem, satur sērūdeņradi, lai arī salīdzinoši nelielā koncentrācijā – 5,6 mg/l. Avota izplūdes apjoms ir 24 litri sekundē. Sērūdeņraža avots atrodas 60 metrus no lecavas upes krasta.

Bārbeles pagasts, Bauskas novads

GPS 56.43447, 24.59137

4 km

26. BIŠU DRAVA "DZINTARLĀSE"

Dravniecība līdzās zemkopībai ir viena no senākajām zemgaļu tautsaimniecības nozarēm, un savā ziņā arī bagātības un labklājības avots. Bišu vasks senatnē Zemgalē un visā Latvijā ir bijis viens no galvenajiem tirdzniecības produktiem. Bišu drava "Dzintarlāse" piedāvā iespēju iepazīties ar bišu dzīvi, veikt pastaigu bišu takā, un bišu produkcijas, mājas vīnu, "Bites bučās" degustāciju, kā arī iegādāties šeit ražoto produkciju.

Ceļotāju grupām "Dzintarlāsē" organizē ekskursijas un degustācijas, pastaigas pa bišu dravu, iepazīšanos ar medus pārstrādes, stipro alkoholisko dzērienu un vīna ražotnēm.

"Birznieki", Vecumnieku pagasts,
Bauskas novads

GPS 56.649981, 24.549046

www.facebook.com/dzintarlase

27. BRĪVDABAS MUZEJS "AUSEKĻU DZIRNAVAS"

"Ausekļu dzirnavas" ir veidotas kā latviska lauku sēta, kur var iepazīties ar seno darbarīku un tehnikas kolekciju, senču sadzīvi, kā arī jauki atpūsties ģimenes lokā. Vieta ar senu vēsturi, kur 1896. gadā uz Lecavas upes pirmo reizi iedarbinātas Ausekļu ūdens dzirnavas, kas darbojās līdz 1950. gadam. Saimniecībai ir piešķirta kultūras zīme "Latviskais mantojums" par latvisko tradīciju uzturēšanu mūsdienīgā tūrisma piedāvājumā.

Ik pavasari un rudeni muzejā tradicionāli notiek Sējas un Pļaujas svētki ar seno lauku darbu un amatu demonstrējumiem, kuros iesaistās arī apmeklētāji. Zemnieka sētu galvenie darba agregāti – arkli, ecēšas un visi zirga iejūga piederumi sakārtoti vienuviet, bet latviešu sievietes pasaule, tā dēvētajā, vecmāmiņas istabā. Ir arī kalēja kalve – pašu spēkiem izmūrēta darba vieta ar laktu, plēšām, ratu šķūnis – ar kuļmašīnām un citiem darbarīkiem. Ūdensdzirnavu ēka ir atguvusi savu stalto stāju un ir iekļauta kopējā ēku ansablī, atdzimušas arī "Lazdu" vējdzirnavas

(Anno 1926), kas pārvestas no Īslīces pagasta Ādžūniem. Senajā Zemgalē dzirnavas kā ēka graudu malšanai minētas jau 13. gadsimta avotos, kā piemērs minams Tērvetes pilskalns, kur Atskaņu hronikā tās pieminētas pilskalna pakājē, pie Tērvetes upes.

 "Ausekļu dzirnavas", Bārbeles pagasts, Bauskas novads

GPS 56.440633, 24.579770

 www.ausekludzirnavas.lv

2 km

28. "SIDRABCERAMICS"

"Sidrabceramics" darbnīcā iespējams ne tikai apskatīt un iegādāties gatavus traukus, bet arī veidot savu trauku kādā no piedāvātajām tehnikām – rullētajā vai lipinātajā, vai strādājot uz virpas. Darbnīcā ļauj īstenot arī individuālas vēlmes, piemēram, darināt kādu rotu vai izgatavot magnētiņu.

Traukus veido no akmensmasas, kas ir materiāls, ko apdedzina augstākā temperatūrā, nekā mālu. Atkarībā no izmantotās glazūras, traukus krāsni tur aptuveni 1250°C temperatūrā. Apdedzināšanas laikā materiāls kļūst neporains, ūdeni un citas vielas neuzsūcošs.

 Skolas iela 4b, Vecumnieki, Bauskas novads

GPS 56.60780, 24.51597

 www.sidrabceramics.lv

     1 km

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

Maršruts: Bagātā Zemgale (Nr. 402)
Piejams: www.visit.bauska.lv

Maršruts bagāts ar apskates vietām un ļauj tuvāk iepazīt Zemgali un tās laudis. No Bauskas līdz Skaistkalnei ceļš likumo gar Mēmeli, bet upes klātbūtni var tikai nojaust aiz labības laukiem un pļavām. Maršruts vairāk piemērots divu dienu braucienam. Vērts apskatīt arī alternatīvo loku caur Bruknu, lai paviesotos apskates saimniecībā "Vaidelotes" un izgaršotu īstu Zemgales zemnieku ēdienu.

KUR NOGARŠOT KO ĪPAŠU?

Kafejnīca "Bārbelīte"
Liepu aleja 2, Bārbele, Bauskas novads
+371 28632375

Vienkāršs, bet mājīgs ēdnīcas tipa interjers, laipna, atsaucīga apkalpošana. Tradicionāla latviešu un lietuviešu virtuve, plašs ēdienu piedāvājums, bet īpašais ēdiens – cepelīni!

ZEMGAĻU VALODA

Līdz mūsdienām nav saglabājies ne viens no zemgaļu valodā rakstītajiem dokumentiem, tāpēc par šo valodu varam spriest tikai pēc trūcīgajiem onomastikas materiāliem un mūsdienās zemgaļu teritorijās lietotajām lietuviešu un latviešu valodas izloksnēm. Par šo baltu dialektu vairākkārt izteikts viedoklis, ka dienvidos to asimilējusi lietuviešu valoda, bet ziemeļos – latviešu valoda un tas izzudis 15. gs. otrajā pusē. Zemgaļu izloksnes latviešu valodas vidus dialektā ir pamatā latviešu literārajai valodai.

Zemgaļu fonētikas pamatā ir iezīmes, ko atspoguļo toponīmas materiāli. Vokālisma sistēmā novērots ka, blt. divskanīm *ei* zemgaļu valodā atšķirībā no kuršu valodas reizēm ir reflekss *ie* tāpat kā lietuviešu un latviešu valodā, piemēram *Blidenen* iepretī latviešu *Blīdiene*. Reizēm zemgaļu valodas refleksi sakrīt ar latviešu valodu (dentālie līdzskaņi), reizēm ar lietuviešu (palatālie), lai izskaidrotu šo pretrunīgo stāvokli, nepieciešams veikt plašākus mūsdienu lietuviešu un

latviešu valodas izlokšņu pētījumus senajā Zemgales teritorijā. Visticamāk, ka zemgaļu valodā, tāpat kā latviešu valodā pastāvēja reflekss blt. š, ž > s, z, par ko varbūtēji liecina šādi toponīmi: *Bersenene*, *Missa*, *Silene*, *Vester* vai *Westhardas*. Valda viedoklis ka, zilbes beigu *n* ir zudis piem. *Blidenen*, tomēr toponīmas pētījumi parādījuši, ka tāpat kā rietumbaltu valodās, arī zemgaļu valodā minētie divskaņi bijuši saglabāti piem., *Bleñdiena*, *Puņkas*, *Skruņdu leja* u.c. Atsevišķi autori runājot par zemgaļu morfoloģiju atzinuši par zemgaļu valodai tipisku formantu – *ene*, piem., *Blīdiene*, *Eglonene*, *Zebrene* u.c. līdzīgi kā – *uve*. Zemgaļu valodā īpaši produktīvs bijis – *ē* celms.

Runājot par zemgaļu substrātu novērojot dažas vēsturiskās formas, piemēram, *Thervethene* un *Terevethene*. Atsevišķi autori secinājuši, ka pirms tautosilabiskā *r* saglabājies īss patskanis, turklāt pēc šiem divskaņiem izveidojies vēl viens bieži neskaidras kvalitātes patskanis, piem.: *berizs*: latv. *bērzs*; *darazs*: latv. *dārzs*; *galads*: latv. *galds*; *varina*: latv. *vārna*; *zirags*: latv. *zirgs*.

LIETUVA

ZEMGALE

Noskaties video –
Pa zemgaļu pēdām

Kas ir Zemgale? Kādu vēstījumu mums atstājuši cilvēki, kuri šeit dzīvoja pirms daudziem gadsimtiem? Ko šodien varam ieraudzīt un piedzīvot Zemgalē? Kāda ir Zemgales nosaukuma izcelsme? Valodnieki nav vienoti šajā jautājumā. Daži uzskata, ka tas cēlies no zemes gala, jeb citiem vārdiem sakot – no ziemeļu zemēm. Tā zemgaļus varētu saukt uz dienvidiem dzīvojošās maztautas – žemaiši jeb lietuvieši. Citi valodnieki uzskata, ka nosaukums varētu nozīmēt “zemākais gals” – vācieši šīs zemes sauca par *Niederland*. Ir arī tādi, kas uzskata, ka nosaukums var būt cēlies no ūdenstīlpnes nosaukuma. Varbūt tieši Zemgales nosaukuma dēļ parādījās vairāk vietvārdu ar salikto daļu *-gala*: *Gimbogala*, *Birjagala*, *Brazdīgala* u. c. Vai varbūt, pēc citu valodnieku domām, šajās teritorijās bija nozīmīgi senās baltu ticības un vietvalžu varas centri, cietokšņi, kas apzīmēja spēku un stiprību?

Putna formas piekariņš,
Šauļu "Aušros" muzeja arhīvs

Zemgaļi ir viena no baltu maztautām. Pirmie ne visai ticamie dati par zemgaļiem un Zemgali sniegti skandināvu hronikā *Annales Ryenses* (ap 870. gadu): tajā tiek stāstīts, kā dāņi iekaroja visu Prūsiju, Zemgali un Karēliju. Sāgā par Ingvaru tālbraucēju (*Yngvars saga víðförla*) tiek stāstīts par ceļojumu pie zemgaļiem, lai iekasētu nodevas zviedru karaļa Ūlofa (ap 1021. gadu) vārdā. Kopš 14. gs. vidus Zemgales vārds vairs netiek

minēts. Rakstu avotu par Zemgali ir maz, tādēļ arheoloģiskie atradumi ir vissvarīgākā liecība par 5.–14. gs. dzīvojušajiem cilvēkiem. Pēc I. Vaškevičūtes (*Ilona Vaškevičiūtē*) domām, arheoloģiskie pieminekļi liecina, ka zemgaļu maztauta veidojusies ap 5.–6. gs. Zemgaļu apdzīvotās vietas ietver Mūšas (Lielupes) baseina teritoriju. 14. gadsimtā Zemgales lielākā daļa piederēja Lietuvas Dižkunigaitijai, ziemeļu daļa – Livonijai. Kopš 12. gadsimta sākuma zemgaļus sāk minēt senkrievu hronikās, un kopš 13. gs. – Livonijas ordeņa avotos. Livonijas avoti zemgaļu cilts teritoriju 13. gs. iedala septiņās zemēs. Tiek uzskatīts, ka līdz vācu invāzijai zemgaļi nekādu vienotu politisko vienību neveidoja. Nelielas teritorijas pārvaldīja atsevišķi vietvalži. No visām Livonijas ciltīm zemgaļi visilgāk un visneatlaidīgāk pretojās vāciešiem. 1290. gadā līdz ar Sīdabres pils nodedzināšanu beidzās zemgaļu brīvības cīņas.

Turpinājums 62. lpp.

Arheoloģiskie atradumi liecina, ka vietējie iedzīvotāji daudzas apdzīvotās vietas nepameta arī pēc 13. gadsimta. Sākot no 14. gadsimta netālu no zemgaļu svarīgākajiem pilskalniem vai to vietā krustneši būvēja savas pilis un apmetnes: 1321. gadā ordenis atjaunoja Mežotnes pili, 1335. gadā uzcēla Dobeles pili, bet 1339. gadā – Tērvetes koka pili. Kur pletās zemgaļu zemes? Pieejamie avoti nav īpaši informatīvi, tādēļ līdz šim zemju robežas iezīmētas tikai aptuveni. Tradicionālajā historiogrāfijā teikts, ka 13. gadsimta vidū Zemgali veidoja septiņas zemes: Silene, Žagare, Dobe, Spārnene, Tērvete, Dobele un Upmale. Šīs teritorijas aptuveni noteiktas pēc apbedījumu koncentrācijas ap centrā esošo pilskalnu un starp šīm zemēm bija mazapdzīvotas teritorijas.

Zemgales ainava

Pēc vēsturnieka un arheologa E. Vasiļauska domām, 12.–13. gs. bija aptuveni 14 vairāk vai mazāk blīvi apdzīvotu zemju, kuru centrā atradās labi nocietināti pilskalni ar to pakājē esošajām apmetnēm. Zemēs ietilpa pils novadi ar centrālajiem ciemiem un ar tiem piederošajām teritorijām. Zemgaļu apdzīvotās teritorijas 14.–15. gs. sadalījās divās valstīs: dienvidu reģions nonāca Lietuvas Dižkunigaitijas, bet ziemeļu daļa –

Livonijas ordeņa valdījumā. 14. gadsimta trīsdesmitajos gados Lietuvas valdnieks Ģedimins sevi sauca par zemgaļu valdnieku – acīmredzot viņš pretendēja uz visas zemgaļu apdzīvotās teritorijas pārvaldīšanu (*princeps et dux Semigalle*). Šī politiskā robeža, kas sadalīja zemgaļu apdzīvotās teritorijas, saglabājās vairākus gadsimtus un 1921. gadā nostabilizējās kā Lietuvas un Latvijas robeža. Interesanti, ka 14.–16. gs. izveidotā robeža starp valstīm līdz pat mūsdienām gandrīz nav mainījusies.

Pēc arheoloģes I. Vaškevičūtes teiktā, zemgaļu kultūra saglabājusies identiska gan ziemeļu, gan dienvidu daļā. Būtu bezjēdzīgi meklēt starp tām atšķirības, jo tā ir viendabīga maztauta, kas mākslīgi tika sadalīta divās daļās tās attīstības pēdējā posmā, kad jau bija sācies visu baltu maztautu konsolidācijas process. Ja starp dienvidu un ziemeļu zemgaļiem arī ir kādas kultūras atšķirības, tās nav lielākas kā starp tās rietumu un austrumu daļām, un no šādām atšķirībām neizvairījās neviena maztauta.

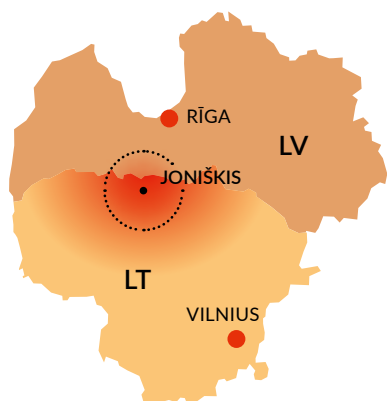

Augšpusē: Žuvininku pilskalns
(Salduves kalns)

Apakšpusē:
Zemgales ainava

JONIŠKI UN APKĀRTNE

ŽAGARE – JONIŠĶU RAJONS – JONIŠKI

Jonišķu tūrisma un biznesa
informācijas centrs:
www.visitjoniskis.lt

VĒSTURISKĀS ZEMES – ŽAGARE UN SIDABRE

29. ŽAGARES OSS UN ŽVELGAIŠA PILSKALNS

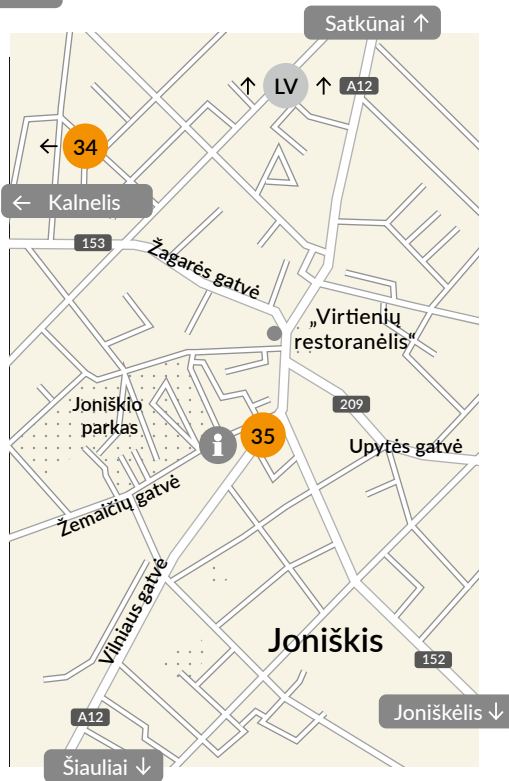

Žagares oss – pēdējā ledus laikmeta mantojums: no smiltīm un grants veidota gara un šaura pakalnu grēda, ko kūstošā ledus ūdens sanesa ledāja spraugās un tuneļos. Tas ir viens no garākajiem Lietuvas osiem, un vienlaikus arī viens no iespaidīgākajiem, jo ap pakalnu plešas līdzenumi. Žagares reģionālajā parkā esošajā Žagares osa 3,6 km garajā dabas takā var apskatīt brīnišķīgo dabu (Eiropas Savienības aizsargātu *Natura 2000 teritoriju*), vērot putnus, dzīvniekus vai kukaiņus vai vienkārši pastaigāties.

Viena no Žagares osa dabas takas apskates vietām ir Žagares otrais pilskalns, ko tautā dēvē par Žvelgaiša kalnu. Aukštadvari, Pliko kalnu, kas datēts ar 13.–14. gs. Tā pakājē atradās 3 ha liela apdzīvotā vieta. Izrakumu laikā tika atklāta 16.–18. gs. pils ēkas vieta, nodegušās 13. gs. koka ēkas paliekas, 13.–17. gs. atradumi: misiņa pakavsaktas, dzelzs kalti, šķēpu uzgaļi, sprādzes, gludā un podnieku veidotā keramika, krāsns podiņi, 17. gs. Rīgas monēta.

Augšpusē: Žvelgaiša pilskalns

Apakšpusē: Raktuves pilskalns

Pēc arheologu domām, šajā vietā 13.–15. gs. varēja atrasties Rīgas arhibīskapa, vēlāk Livonijas ordeņa koka pils. 16.–18. gs. pilskalnā atradās senās Žagares muižas sēta, kas piederēja Sireviču un Umastausku dzimtām.

 P. Cvirkos iela, Žagare, Jonišķu rajons

GPS 56.35555, 23.23268

 4 km

30. RAKTUVES PILSKALNS AR APMETNI

Arheologi noskaidrojuši, ka Raktēs jeb Raktuves pilskalns datējams ar diviem periodiem. Pirmie cilvēki (no agrīnajiem atradumiem – kaula saspraudes sagataves un švīkātā keramika) šeit dzīvojuši jau vēlajā bronzas laikmetā un agrīnajā akmens laikmetā (1000.–1. g. p.m.ē.). Tolaik uz pilskalna atradās lopkopju apmetne. Otrajā periodā (veidotā keramika, akmens liešanas

plāksne) 10. gs. te dzīvoja zemgaļi. Tajā laikā uz kalna tika uzcelta pils. Pils nodrošināja ne tikai aizsardzību, uzplauka arī amatniecība un citi amati. Pilskalns ir apmēram 95 m garš un 43 m plats, vieta četrstūra formas, iegarena, nogāžu augstums 6–7 m. Pilskalns tika stipri nopostīts 19. gadsimta vidū, kad šeit tika ierīkota kapsēta un uzbūvēta koka kapliča. Šajā vietā ir atrasti dažādi arheoloģiskie artefakti. Iespaidīgākā ir akmens veidne alvas rotu liešanai (viena no 11 vietām Lietuvā) un kaula plāksne ar ieskrāpētiem apliem, izsistiem iedobumiem – iespējams, vienīgais šāds atradums.

 P. Cvirkos iela, Žagare, Jonišķu rajons

GPS 56.35706, 23.23096

31. ŽAGARES REĢIONĀLĀ PARKA APMEKLĒTĀJU CENTRS

Žagares reģionālā parka apmeklētāju centra ekspozīcija “Dolomīta noslēpumi” iepazīstina ar šī novada unikalitāti.

Ekspozīciju simboliski gan ar krāsu gammu, gan grafiku saista Žagares novada augsnes pamatnes unikālā iezīme – dolomīts. Siltās sāļās jūras dibenā (apmēram pirms 360 miljoniem gadu) izveidojās nogulumieži – dolomīti. Atkāpjoties un izkūstot pēdējam ledājam, tieši Žagarē uz

dolomītu virsmas nosēdās laukakmeņi, smiltis un māls, tādā veidā atstājot dolomītu 0,3–6 m dziļumā. Ekspozīcijā dolomīta struktūra, savīta ar saknēm un zariem, pārtop brieža ragu motīvā, un briedis (Žagares reģionālā parka simbols) pavada apmeklētājus visas ekspozīcijas garumā. Šeit tiek stāstīts ne tikai par dolomītu, bet arī par retiemi augiem, Tīreļa purvu, medībām. Centrā atrodas putnubiedēkļu istaba, žagariešu dialekta klase, kurā var lasīt vietējā valodā rakstītus stāstus un nostāstus, savukārt uz ekrāna var redzēt senčus, kuri uzrunā apmeklētājus savā dialektā.

Malūno iela 1, Žagare,
Jonišķu rajons

GPS 56.362231, 23.264298

Žagares reģionālā parka apmeklētāju centrs

32. MŪŠAS TĪREĻA DABAS TAKA

Senči ticēja, ka naktī purvos savus upurus meklē noslēpumaini gari, tādēļ šādas vietas vajadzētu atstāt mierā. Arī mūsdienās liela daļa cilvēku uz purviem raugās ar godbijīgām bailēm, lai gan tieši purvos var iepazīt unikālus, cilvēka neskartus dabas nostūrus.

Viens no tiem atrodas Mūšas tīreļa Žagares reģionālā parka teritorijā, kur izbūvēta Lietuvā garākā dēļu taka. Taka ir iekļauta Lietuvas rekordu grāmatā un sasniedz gandrīz 8 km garumu. Tas ir īsts atklājums tiem, kuri interesējas par purva ekosistēmu, jo sniedz iespēju cilvēka neskartā vidē iepazīt augstā purva floru un faunu, apskatīt purva iemītniekus – rubeņus, pelēkās dzērves, zosis. Teritorija ir aizsargāta Eiropas mērogā.

Jankūnai, Jonišķu rajons

GPS 56.21894, 23.26144

↔ 6–8 km

Mūšas tīreļa dabas taka

33. MATA SLANČAUSKA VIENSĒTA-MUZEJS

Mats Jons Slančausks ir pazīstams 19. gadsimta beigu – 20. gadsimta sākuma lietuviešu sabiedriskais darbinieks, literāts, grāmatu tirgotājs, publicists, folkloras vācējs. Sabiedriskais darbinieks kopā ar domubiedriem 1889. gadā nodibināja slepenu biedrību "Atgaja", kuras mērķis bija atdzīvināt lietuviešu garu, izplatīt grāmatas, vākt novadpētniecības materiālus. Viņš savāca no citiem, izveidoja pats un nākamajām paaudzēm atstāja vairāk nekā 70 ar roku rakstītus unikālus folkloras krājumus. Lielākā daļa M. J. Slančauska sacerēto pasaku ir brīnumpasakas, kurās ir daudz baltu senās reliģijas un mitoloģijas, kas raksturīga tradicionālo pasaku

sižetiem. Pasakās darbojas daudzas mītiskas būtnes (Dievs, velns, laumas, fejas, raganas, burvji), ar kurām cilvēks saskaras. Pēc muzeja apmeklējuma sajūtīsiet tekstu dzīvo elpu, neatkārtojamo laika dvesmu caur pasakām, teikām, anekdotēm, ticējumiem un burvestībām, sakāmvārdiem un parunām. Muzejā darbojas arī aukštaišu etnogrāfiskā ekspozīcija.

Reibiņi, Jonišķu rajons

GPS 56.18129, 23.3644

<https://joniskiomuziejus.lt>

34. KALNEĻA PILSKALNS AR APMETNI

Kalneļa pilskalns (pazīstams arī ar nosaukumu Gurķiņ) datēts ar 10.–13. gs. Pilskalns atrodas atsevišķā uzkalnā, vieta ovālas formas, nogāzes 4–6 m augstas, aiz grāvja, uz aptuveni 3 m augsta uzkalna. 3 ha platībā atrodas pils apmetne (pētīta 1990. un 2003.–2004.g.), kurā izveidojies līdz 90 cm biezs kultūrlānis, kas datēts ar 9.–13. gs. Te atrasta rupjā un gludi veidotā keramika, sudraba sakausējuma gabali, misiņa zobena maksts dekorējuma fragmenti, seglu saktas sagatave, dzelzs naži, pentīns, īlens,

Jonišķu vēstures un kultūras muzejs

juveliera āmuri u.c. Pilskalnā atradās zemgaļu pils – Sidabre, tā bija pēdējā vieta, ko ieņēma krustneši. 1289. gadā Vācu ordenis uzbruka pilij, un 1290. gadā pēc pils iedzīvotāju aiziešanas to nodedzināja. Sidabres pils ir simbols zemgaļu maztautas varonīgajai cīņai pret Livonijas ordeni. Pirmo reizi pils avotos minēta 1288. gadā. Tajā pašā gadā tika nodibināti arī Jonišķi, saukti par Lietuvas Zemgales galvaspilsētu.

Kalnelis, Jonišķu rajons

GPS 556.2433254, 23.5428216

35. JONIŠĶU VĒSTURES UN KULTŪRAS MUZEJS

Šeit eksponēti unikāli un vērtīgi arheoloģiskie atradumi, kas vēsta par Zemgales novada vēsturi, arheoloģiju, etnisko kultūru un tautas mākslas mantojumu. Muzejā var aplūkot senās Zemgales sadzīves un kara mākslas relikvijas, zemgaļu apgērbu rekonstrukcijas (9.–12. gs. arheoloģisko tērpu autore D. Steponavičiene), uzzināt interesantus vēstures faktus no seniem laikiem līdz mūsdienām. Tikai šajā muzejā var aplūkot unikālo 11. gs. bagāta Zemgales kapa atradumus no Kurmaiču-Linksmēnu kapsētas, kur miruši tika apglabāta bagātīgi rotātā līķautā – ar pieciem kaklariņķiem, spirālveida aprocēm un krustadatām, kas pārklātas ar sudraba plāksnītēm. Blakus ir izstādīti 11. gs. vīriešu karavīru līķauti ar zemgaļiem raksturīgiem platasmeņu kaujas nažiem-zobeniem un šķēpu uznavu uzgaļiem, vienasmens zobenu un nazi, izliektu apaļsaktu un sudraba kaklariņķi. Pieejamas izglītojošās programmas: “Lietuva mūsu sirdīs”, “Olu krāsošana ar vasku”, “Morē”, “Ziemassvētku svečīte”, “Par ko vēsti vēstures avoti”.

Vilniaus iela 6, Jonišķi

GPS 56.239084, 23.614578

<https://joniskiomuziejus.lt>

KUR NOBAUDĪT KO ĪPAŠU?

Restorāns "Virtieņu restoranēlis"
Miesto laukums 11, Jonišķi
+370 68081101

Virteņu restorāns piedāvā nobaudīt dažādas garšas virteņus. Tas ir tradicionāls Zemgales novada ēdiens, kuru iemīļojuši daudzi, pat muižnieki. Varēsiet nogaršot arī citus zemgališu ēdienus, piemēram, kūpinātu speķi ar rupjmaizi, mājas biezpiena sieru.

KUR PIEDŽĪVOT KO ĪPAŠU?

Skaistgira baskāju taka
Skaistgiris, Jonišķu rajons
56.3034973,23.3823371

KUR IEGĀDĀTIES SUVENĪRUS?

Jonišķu tūrisma un biznesa informācijas centrs
Žemaičių iela 9, Jonišķi
+370 42652388
www.visitjoniskis.lt

TRADICIONĀLA ĒDIENA RECEPTE

VIRTEŅI AR BIEZPIENU UN SPEĶI

Daļa Motika (Dalia Motik), Jonišķi

Sastāvs.

Mikla: 500 g kviešu miltu,
200 ml ūdens, 1 ola, sāls.

Pildījums: 300 g biezpiena, 100 g
kūpināta speķa, 1 ola, 1 karote
magoņu sēkliņu.

Visus produktus samīca mīklā, pārklāj ar mitru drānu un atstāj uz pusstundu uzbrīst. Šajā laikā var pagatavot pildījumu: biezpienu saberz ar olu un smalki sagrieztu speķi, pievieno magoņu sēkliņas. Pēc tam mikla ir atkal jāpārmīca. Izmīcīto mīklu saplucina gabaliņos, no katra izveido bumbiņu, apviļā miltos un ar rullīti plāni izrullē. Uz izrullētās mīklas liek tējkaroti pildījuma, pārloka uz pusēm, malas saspiež un ar pirkstiem aizspiež. Vāra sālsūdenī apmēram 10 minūtes. Pasniedz ar skābo krējumu.

KĀDA IR ZEMGALES AINAVA?

Zemgalē paveras plaši līdzenumi, kuru augstums virs jūras līmeņa pakāpeniski samazinās no dienvidiem uz ziemeļiem: no 30–40 m pie Linkuvas kalnu grēdas līdz 5–10 m Lielupes ielejā. Zemgales Lietuvas un Latvijas puses savieno mierīgā Mūšas (Lielupes) upe, sens tirdzniecības ūdensceļš. Šīs zemes ir īpaši auglīgas. Visā reģionā dominē mālaina, oglekli saturoša augsne, un vidējais gada nokrišņu daudzums ir aptuveni 550 mm un tāpēc nav jābrīnās, ka Zemgales zemes ir vienas no bagātākajām. Līdzenumi ļāva attīstīties aramzemes lauksaimniecībai, un pie apstrādātajiem laukiem izveidojās apdzīvotās vietas. Zemi uzturēja un cilvēku pārvietošanos veicināja un apmetņu veidošanos noteica upes un upītes, kas kā raibas joslas stiepjas pāri plašajiem līdzenumiem. Šis reģions ir slavens ar dolomīta atradnēm, atsegumiem un iebrukumiem. Zemgalē ir daudz lapu koku mežu, skaisti un glīti Mūšas līdzenumi, kas ir dažādi un neatkārtojami daudz o upju un strautiņu dēļ, ar koku alejām, pļāvām un lekniem zālājiem. Šo zemi veidoja arāji, tāpēc egles, bērzi un apses bija spiestas atkāpties no upju ielejām – līdzenumos palikuši tikai nelieli mežu pleķīši. Ievērojamu daļu ainavas aizņem ezeri, mazāk avotu. Ūdens bija viens no galvenajiem transporta ceļiem Zemgales zemēs.

Zemgales ainava

36. PAVIRVĪTES MUIŽA

Pavirvītes muiža ir viens no Lietuvas kultūras mantojuma objektiem. Netālu no Svirkanču atseguma Virvītes labajā krastā esošās muižas vēsture aizsākās 19. gadsimta sākumā un ilga līdz pat 1840. gadam, muiža piederēja llinčam. Muižā bija izveidota pārvietojama poļu grāmatu lasītava, kuru varēja izmantot apkārtējo muižu īpašnieki, Vieکشņu inteliģence. Par te kādreiz esošo bibliotēku interesējās slavenie lietuviešu rakstnieki Povils Višinsks un Marija Lastauskiene (*Lazdynų Pelėda*), kuri daudz uzmanības veltīja baltu kultūrai.

 Pavirvītēs iela 14, Pavirvīte, Mažeikū rajons

GPS 56.174273, 22.531773

 www.ventosparkas.lt

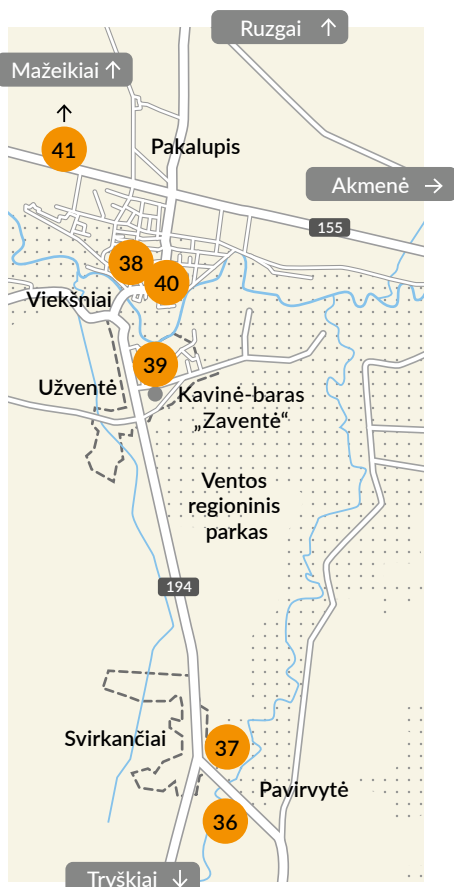
MAŽEIKI UN APKĀRTNE

MAŽEIKŪ RAJONS – MAŽEIKI

Mažeikū tūrisma un biznesa informācijas centrs:

www.visit.mazeikiai.lt

ZEMGALE, KURZEME VĒSTURISKĀ ZEMGALES ZEME – SILINE

37. SVIRKANČU ATSEGUMS

Svirkanču atsegums atrodas Virvītes upes kreisajā krastā, Svirkanču atpūtas zonā, Svirkanču ciemā, Viešķņu pagastā. Tā augstums ir aptuveni 14,5 m, garums aptuveni 50 m. No atseguma augstās nogāzes paveras skati uz Virvītes upes ieleju, raksturīgie ielejas elementi ir upes cilpa, paliene un pirmā terase, sala Virvītes gultnē. Atseguma ģeoloģiskais griezumšis pārliecinoši norāda uz to, ka Nemuna vidus perioda beigās, aptuveni pirms 30 tūkstošiem gadu, šo reģionu vēl nebija sasniedzis pēdējais ledājs, šeit

atradās liels ezers. Šis ezers tika atklāts un tā kontūras noteiktas apkārtnes ģeoloģiskās kartēšanas laikā. Paleoezers bija liels, apmēram 77 km², un tā esamības fakts ir nozīmīgs, rekonstrējot visa Ziemeļu un Baltijas reģiona klimatiski stratigrāfiskos notikumus, jo līdz šim Nemuna vidus perioda paleogeogrāfiju zinātnieki ir interpretējuši ļoti dažādi un atšķirīgi. Tiek apgalvots, piemēram, ka šajā periodā kontinentālais ledājs aptvēris daļu Polijas un Dānijas, tā mēles sasniedza Lietuvas un Latvijas rietumu daļu. Svirkanču un Purvju atsegumu izpētes dati liecina, ka Ventas apkārtnē un kaimiņu novados pletās ezeraina meža tundra, kas ledāja tuvumā nevarēja atrasties.

Svirkanči, Mažeikų rajons

GPS 56.180576, 22.52929

www.ventosparkas.lt

Pavirvītes muiža

Augšpusē: Svirkanču atsegums

Apakšpusē: Jadvīgas Balvočūtes
ārstniecības augu saimniecība

38. JADVĪGAS BALVOČŪTES ĀRSTNIECĪBAS AUGU SAIMNIECĪBA

Jadvīgas Balvočūtes saimniecība ir augu ekspozīcija ārpus telpām, ļaujot sajuxt, dzirdēt un izmēģināt augu spēku. Saimniece aicinās pastaigāties bioloģiskajā garšaugu fermā, ļaus jums smaržot dažādas Lietuvas pļavu augus, atklās seno senču noslēpumus par ārstniecības augu vākšanu un sagatavošanu un pasniegs svaigu tēju, kas piepildīta ar dabas spēku. Jadvīga Balvočūte nodibināja savu ārstniecības augu saimniecību Žemaitijā, Givoliu ciemā. Sieviete ir sakrājusi bagātīgu augu kolekciju, kas aptver gandrīz 15 hektāru platību un audzē vairāk nekā 100 augu sugu.

Virvytės iela 27, Givoliai,
Mažeikų rajons

GPS 56.2230677, 22.5178564

www.jadvyga.lt

39. SANTEKĻU MEŽA SVĒTĀS PRIEDES

Senči ticēja koku spēkam. Santekļu svētās priedes ir valsts aizsargājams botāniskais dabas mantojuma objekts, nozīmīgs Vieکشņu un apkārtējo zemju vecās svētvietas daļa. Priedes ir saistītas ar pārliecību, ka šie varenie koki ir Saules mājvieta un tās mītiskais tronis. Santekļu priede ir majestātisks koks, kas sasniedz dabisku briedumu. Priede ir 26 m augsta, stumbra apkārtmērs 1,3 m augstumā ir 2,81 m, galotnes augstums – 12 m, platums – 9 m, vertikāli ovāla forma, neregulārs, projekcijas laukums – 100 kv. m. Santekļu priede ir mitoloģisks koks, kas kādreiz auga Baltu svētnīcas teritorijā.

Givoliai, Mažeikų rajons

GPS 56.227401, 22.573682

www.ventosparkas.lt

40. VIEKŠŅU APTIEKAS MUZEJS

Viekšņu aptiekas muzejs ir lauku tipa aptiekas muzejs, kuram nav analoģu Lietuvā, kurā saglabājušās aptiekāru ģimenes dzīvojamās telpas un visa aptiekāra ar paša roku rakstītā aptiekas vēsture. Farmācijas ekspozīcijā var aplūkot ne tikai 19. gs. aptiekas mēbeles, zāļu ražošanas instrumentus, bet arī traukus un zāļu izejvielas (vēža daļas, Sibīrijas bebra dziedzerus).

Muzejā ir atjaunots ārstniecības augu dārzs vairāku hektāru platībā, kurā notiek dažādas izglītojošas un praktiskas aktivitātes, tiek audzēti ārstniecības augi un garšaugi. Dārza unikalitāte atklājas, vērojot dažāda lieluma ārstniecības augus – no mazākās zālītes līdz pat lielākajām liepām.

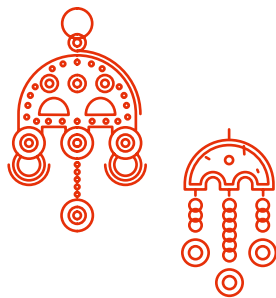

Tilto iela 3, Viekšņi,
Mažeīķu rajons

GPS 56.2320453, 22.5161504

www.mazeikiumuziejus.lt

41. MAŽEIKŪ MUZEJA ARHEOLOĢISKĀ EKSPOZĪCIJA

Muzeja uzmanības centrā ir vēsturiska kombinācija, kurā eksponētas unikālās (tikai Mažeīķu reģionā sastopamās) kuršu, zemgaļu un žemaišu maztautu arheoloģiskās vērtības. Tieši šajā vietā var iepazīt baltu maztautu kultūru attīstības un savstarpējās mijiedarbības noslēpumus. Ekspozīti ir ne tikai artefakti (kuršu, zemgaļu un žemaišu rotaslietas, ieroči), bet arī unikāli atradumi: zoomorfas figūriņas, dzintara izstrādājumi, amuleti, apkalts rags, speciālā ķivere, baltu maztautu teritoriju, kapu, pilskalnu un kaujas vietu kartes. Šajā muzejā var aizceļot pagātnē: artefaktu kopijas nostiprina vēstures un kultūras zināšanas. Pieejamas izglītojošas aktivitātes: “Iepazīšanās ar tāss pīšanas amatu”, “Baltu ciltis un arheoloģiskie atradumi”, “Baltu rotas”, “Metāla rotu un metāla arheoloģisko priekšmetu darināšana”.

V. Burbos iela 9, Mažeīķi

GPS 556.316048, 22.34664

www.mazeikiumuziejus.lt

Mažeikų muzeja archeologiskā ekspozīcija

KUR NOBAUDĪT KO ĪPAŠU?

Kafejnīca - bārs "Zaventē"
Virvytės iela 1, Užvente, Mažeikų rajons
+370 61611422
www.zaventesbaras.lt

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

Saules akmens Ruzģos
Mokyklos iela 5, Ruzģi, Mažeikų rajons
56.345126, 22.185622

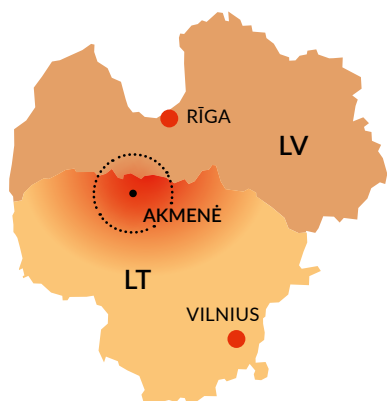
Akmenim ir vairāki nosaukumi: Dapšu mitoloģiskais akmens, Brastas akmens, Ruzģu akmens, bet dēvēt to arī Saules vārdā ļauj tajā iegravētie četri apļi, kuru diametrs ir 38–50 cm, līdzīgi šķīvjiem un kuri varētu simbolizēt sauli. Šī ir mīkla arheologiem, jo citiem akmeņiem Lietuvā šādu zīmju nav.

KUR IEGĀDĀTIES SUVENĪRUS?

"Žiogės keramika"
Vingio iela 6, Žiogaičiai, Mažeikų rajons
+370 67637147
www.zioge.lt

Šeit gaida liela izvēle: svētku suvenīri, trauki, medaļas, interjera detaļas, māla veidošanas nodarbības, keramikas apdedzināšanas pakalpojumi, individuālie pasūtījumi.

42.

PAPILES PIRMAIS PILSKALNS. SIMONA DAUKANTA KAPS

Papiles, vienas no vecākajām Žemaitijas pilsētām, pirmais pilskalns atrodas Ventas kreisajā krastā, augstienē, pie satekas ar upīti bez nosaukuma.

Tiek uzskatīts, ka pilskalns tika izmantots no 10. gadsimta beigām līdz 14. gadsimtam. Laukums ir gandrīz kvadrātveida, iegarens, 55x25 m liels, nogāzes ir stāvas, līdz 20 m augstas. Laukumā un grāvī ir ierīkotas 19. gs.

AKMENE UN APKĀRTNE

PAPILE-AKMENES RAJONS- AKMENE

Akmenes rajona tūrisma un biznesa informācijas centrs: www.akmene.lt

VĒSTURISKĀS ZEMES - DOBENE UN SILINE

kapsētās, tajās esošie apbedījumi iznīcināja šeit esošo kultūrslāni un izjauca arī uzbērumu. Pilskalnā esošajai Papiles pilij un tās apkārtnēi 1339. gadā un 1359. gadā uzbruka krustneši. Uz ziemeļiem un rietumiem atrodas kādreizējā pils apkārtnes apmetne. Pilskalnā ierīkotajā kapsētā 1864. gadā apbedīts Simons Daukants – lietuviešu vēsturnieks, rakstnieks un pedagogs, viens no pirmajiem nacionālās atmodas ideologiem. S. Daukants pirmais Lietuvas vēsturi uzrakstīja lietuviešu valodā.

Papile, Akmenes rajons

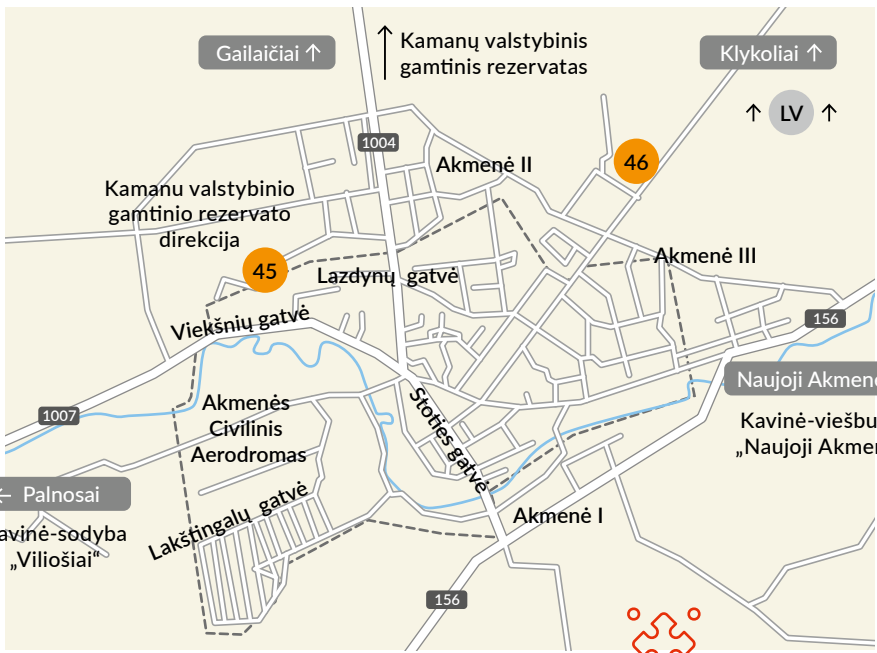
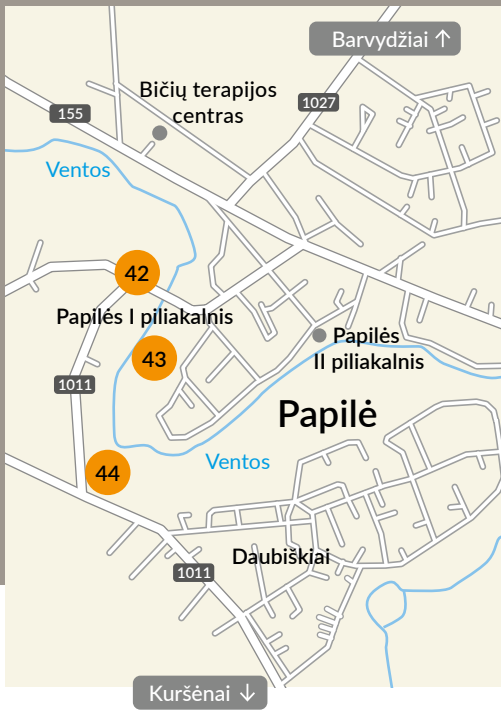
GPS 56.149594, 22.78421

www.akmenesmuziejus.lt

Augšpusē: Papīles pirmais pilskalns

Apakšpusē: Jurakalna ģeoloģiskā dabas taka

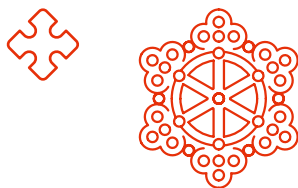
43. PAPILES DAUDZSTUMBRU LIEPA

Papiles daudzstumbru šaurlapu liepa (*Tilia cordata* Mill.) ir valsts aizsargājams botāniskais dabas mantojuma objekts, kurai ir vairāk nekā 150 gadu. Kādreiz liepai bija sešpadsmit stumbri, tagad palikuši tikai trīspadsmit stumbri, vēl viens ir nolūzis. Liepas stumbri ir 0,3 m resni un aptuveni 23 m augsti.

 Liepu iela, Papile, Akmenes rajons

GPS 56.147459, 22.785033

44. JURAKALNA ĢEOLOĢISKĀ DABAS TAKA

Jurakalna ģeoloģiskā dabas taka ir gandrīz 2 km gara ģeoloģiskā izglītojošā taka Papiles apkaimē, kas ļauj izmēģināt dažādus segumus: tā sauktos celiņus ar dabisku segumu, ietves, koka dēļu taku gar Ventas upi. Takā apskatāms Baltijas reģionā unikālais Jurakalna gravas atsegums un atzarojums, Papiles pirmais pilskalns, skatu laukums un skatu tornis. Jurakalna ģeoloģiskā izglītojošā taka ļauj apmeklētājiem iztēloties, kā daba izskatījās tajos laikos, kad šeit dzīvoja senie zemgaļi. Toreiz, krusta karu laikā, Ventas upe un tās pietekas bija nozīmīgs tirdzniecības ceļš un sakaru artērija. Netālu esošais Papiles pilskalns bija viena no slavenākajām zemgaļu apdzīvotajām vietām Lietuvā.

 Sodu iela, Papile, Akmenes rajons

GPS 56.143477, 22.782623

 www.ventosparkas.lt

 2 km

 Koka / grants

Kamanu izglītojošā taka

45. KAMANU IZGLĪTOJOŠĀ TAKA

Šis ir viens no Lietuvas aizsargātākajiem un izpētītākajiem dabas (purva) nostūriem, kurā izveidota Kamanu izglītojošā taka. Pa to var staigāt tikai gida pavadībā.

S. Daukants rakstīja, ka šajā mežā nogrima senā baltu zeme. Gandrīz 4 km garajā takā redzēsiet, kā jauktais mežs piekļaujas purvam, kā augsto purva nogāzi pakāpeniski klāj nepārtraukta sūnu sega, kur tikai visuzmanīgākie varēs ieraudzīt kukaiņēdāju raseni.

Jums būs iespēja apskatīt Kamanu senezeru, kura pirmsākumi meklējami ledus laikmeta beigās, klausīties un dzirdēt putnu, vēja un ūdens skaņas. Atgādinām, ka bez direkcijas darbinieka rezervātu apmeklēt aizliegts.

 Pušų iela 2, Akmenes 2. ciems,
Akmenes rajons

GPS 56.25016, 22.731523

 www.kamanos.lt

 3,6 km

Akmenes novada muzejs

46. AKMENES NOVADA MUZEJS

Akmenes novada muzejs pārsteigs ar savu bagātīgo un krāsaino ekspozīciju. Šeit varēsiet apskatīt pasaulē vecākā fitozaura paliekas, kas atrastas Šaltišķu karjerā, īpašo, lielāko Lietuvā līdz pat 5 tūkst. tauriņu kolekciju, kurā savākti gandrīz visi pasaules skaistākie dienas tauriņi, kā arī unikālos Papiles kapsētas 7.–13. gs. atradumus. Apmeklējot muzeju, varēsiet apskatīt, kā rotājušies senie zemgaļi, kas apbedīti Papiles kapsētā, kurā atrasti ap pusotra simta arheoloģisko artefaktu un ieroču: dzelzs cirvju uzgaļi, naži, īleni, šķēpu uzgaļi, vīriešu un sieviešu rotaslietas.

 K. Kasakauskio iela 17, Akmene

GPS 56.2450244, 22.7505226

 www.akmenesmuziejus.lt

47. ZIRGAUDZĒTAVA
"DELTA"

Lietuvā ir gadsimtiem senas zirgkopības tradīcijas. Lietuviešu audzētā slavenā Žemaitijas šķirne, pasaulē ir pazīstama kopš 6.–7. gs. Zirgi ir Lietuvas vēstures un kultūras mantojuma neatņemama sastāvdaļa. Zirgaudzētavas "Delta" dibinātāja Aušra Girdeniene, stāstot par savu nodarbošanos, saka: "Man zirgi ir kā spārni putnam. Jāšana zirga mugurā sniedz cilvēkam iespēju pacelties pāri ikdienai." Apskates brauciens žemaitieša vai jaukteņa mugurā ir ne tikai lieliskas emocijas, bet arī krāsaini iespaidi, apmeklējot pilskalnus un baudot Ventas ieleju ainavu.

*Beržyno iela, Barvidžiai,
Akmenes rajons*

55.9323665,23.3129485

*www.facebook.com/pg/
zirgynasDelta*

KUR NOBAUDĪT
KO ĪPAŠU?

*Kafejnīca-viesnīca "Naujoji Akmenē"
Respublikos gatvē 11A, Naujoji Akmene
+370 68578635
www.akmenehotel.lt*

*Kafejnīca - viensēta "Viliošiai"
Viliošiai, Akmenes rajons
+370 68317339
www.viliošiai.lt*

KUR PIEDZĪVOT
KO ĪPAŠU?

*Bišu terapijas centrs
Nepriklausomybės iela 14, Papile,
Akmenes rajons
+370 69875982
www.biciuterapija.lt*

Bišu terapijas centrs ir lielākais veselības atjaunošanas komplekss, kas atrodas skaistajā Papilės pilsētiņā. Šeit var atpūsties, gulēt "uz bitēm", biolauka terapija palīdzēs stiprināt imūnsistēmu un uzlabos pašsajūtu.

PAR BITĒM UN DRAVĀM

Zemgales novadam īpaši raksturīgas biškopības tradīcijas – pat 5.–8. gs. atradumi liecina par augsti attīstītu dravu biškopību. Pēc pētnieku domām, ozolos, priedēs un citos kokos bišu saimēm tika izcirsti īpaši iedobumi jeb dores, kuras, atstājot ejas, tika aiztaisītas ar tēstiem dēļiem. Lai uzkāptu kokā un sasniegtu augstu kokā ierīkoto dori, tika izmantots speciāls darbarīks (dzeinis), kuru atbalstīja pret koku, parāpās augstāk un nostiprinājās tur – tādā veidā atbrīvojot rokas. Ar vedgām izcirta dores. Vedgas izmantoja ne tikai biškopībā, bet arī zvejniecībā, jo ar tām ziemā varēja izcirst āliņģi. No 11. gs. īpaši pieauga dravu biškopības bizness, ko ietekmēja starptautiskās tirdzniecības attiecības: medus bija vienīgais saldais produkts, kas piemērots pārtikai un medicīnai, savukārt vasks bija vajadzīgs amatniekiem, to izmantoja arī telpu apgaismošanai.

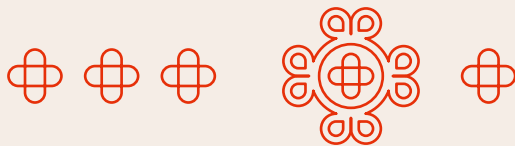
ŠAUĻU ZEME

Šauļu novads ir īpaši unikāls baltu kultūras centrs, jo šeit satiekas trīs baltu cilšu – zemgaļu, žemaišu un aukštaišu – robežas, joprojām darbojas gadsimtiem nozīmīgi ceļu krustojumi, mežu ieskauti joprojām stāv baltu pagātni godinošie pilskalni. Vēsturnieki un valodnieki vairākkārt apsprieduši skopās 13.–14. gadsimta rakstīto avotu liecības par Šauļu zemi, skaidrojot Šauļu pilsētas izcelsmi un strīdoties par 1236. gada Saules kaujas vietu. Dubīsas augšteces baseinā un Dubīsas un Mūšas sadalīšanās vietā jeb tagadējā Šauļu rajona austrumu daļā ir zināmi gandrīz 20 bijušie kapulauki jeb apbedījumu vietas, kurās atrastas 1.–4. gs. raksturīga rotaslietas un citi izstrādājumi. Tas nozīmē, ka Šauļu apkārtnē tajā laikā bija blīvi apdzīvota, cilvēki dzīvoja nelielās kopienās. Viensētas atradās arī tagadējā Šauļu pilsētas teritorijā. Tiek uzskatīts, ka ap 4.–5. gs. par Šauļu un tās apkārtnes centru kļuva grūti sasniedzamā un daļēji purvu ieskaūtā Salduves kalnā uzceltā koka pils un ap to izveidojusies apmetne. Iespējams, laika gaitā šī apdzīvotā vieta kļuva par tā laika politisko centru un tās vārdā tika nosaukta visa žemaišu ziemeļaustrumu zeme.

Žuvininku pilskalns (Salduves kalns)

Šauļu apmetne bija spēcīgs pretestības centrs Lietuvā iebrukušajiem krustnešiem. Žuvininku pilskalns kalpoja par patvērumu, kur briesmu gadījumā skrēja slēpties iedzīvotāji no plašas apkārtnes. Uz kalnu cauri purviem veda trīs slepeni, ar baļķiem klāti ceļi (tā dēvētās kūlgrindas): no Aleksandrijas (t.i., no dienvidiem), no Malavēnu ciema (no ziemeļaustrumiem) un kaut kur starp Ginkūniem un Talkšas ezeru (no ziemeļrietumiem). Pirmā kūlgrinda veidota no blakus sakrautiem un ar akmeņiem piespiestiem baļķiem (platums 4–5 m, garums ap 200 m), līdzīgi ierīkota arī otrā, krietni garākā. Par aizsardzības funkcijas nozīmīgumu liecina pilskalna aprikojums, kas izceļas ar lielu nocietinājuma valni pakājē. 5.–6. gs. Šauļu pils bija apgabala aizsardzības centrs. Šauļu apgabala ziemeļu daļu aizstāvēja lielā Lupoņu pils, kas, visticamāk, atradās uz ceļa uz zemgaļu apdzīvoto Žagares novadu. Blakus pilskalnam atrastās lipināto podu lauskas ar raupju virsmu un veidoto podu lauskas liecina, ka šeit apmetne un, iespējams, pat pils, bijusi vismaz no 1. tūkstošgades pirms mūsu ēras vidus līdz 12.–13. gs. Daudz mazāka pils, kas atradās Jurgaiču pilskalnā, atradās ceļā no

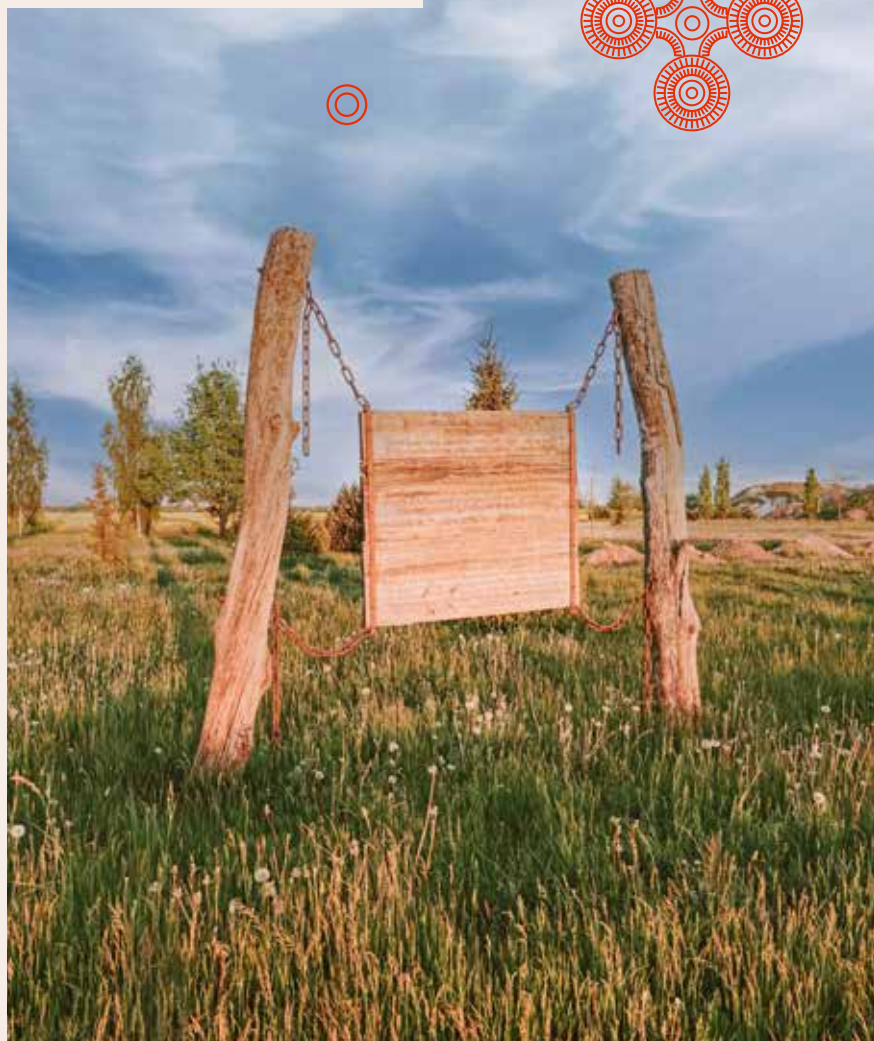
*Sieviešu pītā rokassprādze,
Šauļu "Aušros" muzeja arhivs*

Šauļiem uz Sidabri. Šis ceļš veda uz Zemgales centru Mežotni un uz Lielupi – tādējādi pils aizstāvēja Šauļu zemes ziemeļaustrumu daļu. Šauļu reģiona lielākā pils atradās pilskalnā Dubīsas upes krastā, netālu no Bubiem. Domājams, ka vācu hronists Vartberges Hermanis šo pili nodēvējis par "Dubīsas pili Šauļu zemē". Pēc viņa datiem, 1348. gadā bruņinieki pili nodedzināja, drīz vien žemaiši to atjaunoja, bet 1358. gada 24. janvārī pēc sīvām cīņām tā atkal tika nodedzināta. Visticamāk, Šauļu zemei piederēja nedaudz mazāka

pils, kura atradās dienvidaustrumu daļā Kudiņu pilskalnā pie Šaulēniem un pēc nocietinājumiem atbilst 10.–14. gs. būvei. Vēl divas mazāk nocietinātas pilis (slēptuves) I tūkst.–II tūkst. sākumā atradās uz Normāņu pilskalna pie Pakapes un Velžu pilskalnā pie Arimaišu ezera. No arheoloģiskajiem pieminekļiem redzams, ka Šauļu zemē bijušas vismaz 6 vai 7 dažāda lieluma pilis un bijuši vairāki desmiti lielāku vai mazāku sētu. Vismaz četras no tām atrodas pašreizējā Šauļu pilsētas teritorijā.

Noskaties video –
Šaulu novads

*Saules kaujas uzvaras piemiņas vieta
(Jauniūni, Jonišķu raj.)*

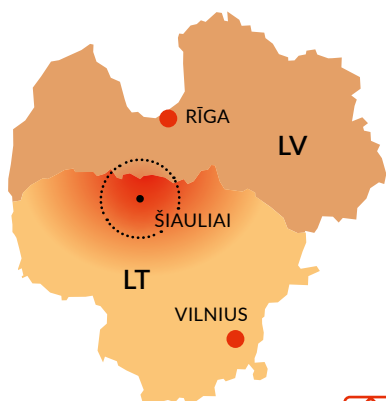
Pirmkārt, tā varētu būt Salduves pils un tai blakus esošā apmetne un 6.–16. gs. Lepšu senkapi pilsētas dienvidaustrumu nomalē. Otrā apmetne atradās tagadējā pilsētas centrā. Par to liecina aptuveni 300 m uz ziemeļiem no pilsētas centra esošie 7.–15. senkapi. Šis ciems izveidojās Šauļu zemes svarīgāko ceļu krustcelēs. 1983. gadā Lieporos atrasta 5.–8. gs. kapsēta un divas tā paša laika apmetnes. Saskaņā ar arheoloģes B. Salatkienes izpētes datiem, te atrasti unikāli atradumi: īpaša apbedīšanas un mirušo piemiņas vieta kapsētā, kur atradās aptuveni 70 stabu vietas un 45 pavardi; labi saglabājusies dzelzs kausēšanas vieta – no rūdas tika veidoti gan darbarīki, gan ieroči, šā amata atribūti – koka akas un liepu mizas spaiņi. Detalizēti Šauļu Žuvininku pilskalna un tā apkārtnes arheoloģiskie pētījumi nav veikti, tikai izpētes pētījumi. Pēc ārējām pazīmēm pilskalns datējams ar 11.–14. gs. Ir atrastas keramikas lauskas, šķēpa dzelzs uzgalis, lauznis un misiņa rota. Pie Salduves pils bijusī apmetne tika saukta par Šauļiem un šis nosaukums tika izmantots visas apkārtnē žemaišu apdzīvotās teritorijas apzīmēšanai – Šauļu zeme. 13. gadsimta beigās, pēc zemgaļu paverdzināšanas un viņu pēdējo piļu Sidabrē un Žagarē iznīcināšanas, krustneši 14. gs. īpaši bieži postīja Šauļu un Upītes apgabalus, centās virzīties uz dienvidiem, atdalīt Žemaitiju no pārējās Lietuvas. Uzbrukumu laikā pils un ciemi tika izlaupīti un nodedzināti, un to iedzīvotāji tika nogalināti vai saņemti gūstā. 14. gadsimtā tika nopostīta Salduves pils. 1410. gadā pēc krustnešu sakaušanas cīņās ar Livonijas bruņiniekiem norima, tomēr Salduves pils vairs netika atjaunota, bet veco ceļu krustojumā un svarīgākajā vietā, mūsdienu pilsētas centrā, izveidojās Šauļu apdzīvotā vieta, kura ievērojami pārspēja pie Salduves bijušo. 15. gs. pirmajā pusē tā kļuva par miestu, bet vēlāk – par pilsētu.

Piespraužu pāris ar ķēdītēm,
Šauļu "Aušros" muzeja arhivs

Trīs piekariņi un gredzenveida sakta,
Šauļu "Aušros" muzeja arhivs

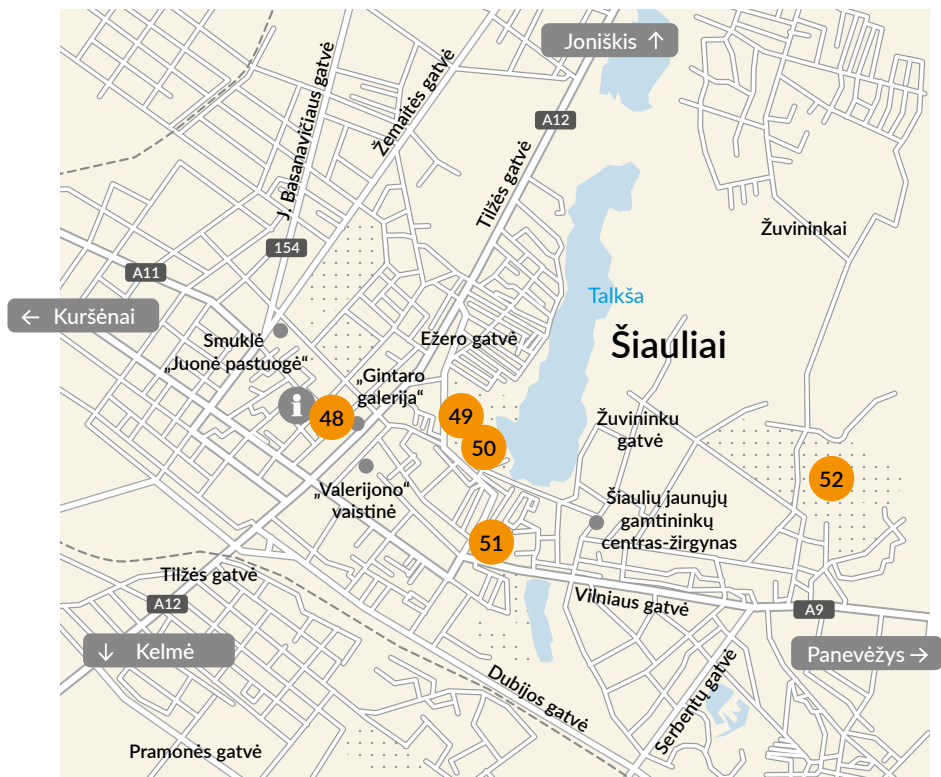
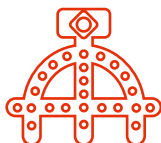

ŠIAUĖI

Šiaulių turisma informācijas centrs:
www.visitsiauliai.lt

ZEMGALE, ŽEMAITIJA

VĒSTURISKĀ ZEME -
 NAV ZINĀMA

48. BALTU KULTŪRAS IZZIŅAS CENTRS “BALTU CEĻŠ”

Noskaties video –
Iepazīsti baltu kultūru

Unikālā un interaktīvā baltu kultūras izziņas centra “Baltu ceļš” mērķis ir rosināt individuālus ceļojumus un iepazīt baltu kultūras, dabas un kulināro mantojumu. Izmantojot modernās tehnoloģijas, eksponātu kopijas, izglītojošas aktivitātes, šeit tiek prezentēta baltu vēsture, kultūra, dzīvesveids, nodrošinot iespēju izzināt šo mantojumu. Mūsdienīgi moderni risinājumi ļaus “pielaikot” kādu baltu amatu vai iemūžināt to uz baltu dzīves fona. Pēc universālā dizaina principiem veidotajā centrā ir audio gids (keramikas, metālapstrādes, aušanas, sutartiņu, pārtikas, biškopības tēmas), standu nosaukumi sniegti arī Braila rakstā.

Ekspozīcijā sniegtās informācijas mērķis ir rosināt apmeklētāju zinātkāri, aktīvu līdzdalību, izzināšanu un informācijas apgūšanu caur maņām – dzirdi, ožu, redzi un tausti. Visa informācija sniegta lietuviešu, latviešu un angļu valodā.

 Vilniaus iela 213-90, Šauļi

GPS 55.932543, 23.313065

 www.baltukelias.lt

49. SAULES PULKSTEŅA LAUKUMS

Tā ir viena no galvenajām vietām Šauļu pilsētā, piešķirot nozīmi trīs svarīgākajiem Šauļu pilsētas simboliem: saulei, strēlniekam un laikam. Saule – tā ir uz Šauļu zemes notikusī Saules

kauja. Uz bruģakmeņiem atzīmētās stundas 12, 3 un 6 atgādina par kaujas datumu – 1236. gadu. Gandrīz četrus metrus augstā apzeltītā skulptūra “Strēlnieks” (pilsētnieki to bieži dēvē par “Zelta puisēnu”) ir saistīta ar pilsētas nosaukuma izcelsmi, savukārt pulkstenis skaita laiku, kopš pilsētas nosaukums tika pieminēts pirmo reizi.

 Ežero iela, Šauļi

GPS 55.930723, 23.325164

50. TALKŠAS EKOLOĢISKĀ TAKA

Taka atrodas Talkšas ezera austrumu krastā, Talkšas un Salduves parkos un tās garums ap 5 km. Botānikas institūta speciālisti sagatavojuši ekoloģiskās takas shēmu ar 23 pieturvietām, kurās izvietoti informatīvie stendi ar detalizētu tuvumā esošā objekta aprakstu (floras, faunas, ainavu daudzveidības tēmas). Dodoties pa šo taku, varēsiet iepazīt Talkšas ezera austrumu krasta dabu, apbrīnot ezera un tā apkārtnes ainavu, kā arī Šauļu pilsētas panorāmu. Ja būsiet uzmanīgs, varēsiet atklāt un atpazīt reģionam raksturīgos biotopus.

Žvyro iela 34, Šauļi

GPS 55.93008,23.32739

↔ 5 km

Grants ceļš / asfalts

51. ŠAUĻU VĒSTURES MUZEJS. PROGRAMMA “ARHEOLOĢISKĀS ROTAS”

Lielākais senču mantojums ir rotaslietas. Šīs izglītojošās nodarbības laikā tiek stāstīts un demonstrēts, kā laika gaitā mainījušās rotaslietas, kā to formas kļuvušas sarežģītākas un daudzveidīgākas, kā lielākā daļa apģērba detaļu pārvērtušās par

dekoratīviem elementiem (piespraudes, saktas, galvassegas rotas, jostu sprādzes). Dzirdēsiet stāstījumu par to, kā radās ar apģērbu nesaistītas rotaslietas, kuras aizstāja amuleti un tika nēsātas vairs ne kā ticības simbols, bet gan vairāk skaistumam (kaklariņķi, deniņu gredzeni, aproces, gredzeni). Varēsiet izpētīt no misiņa izgatavotas dzelzs laikmeta rotaslietu kopijas un pamēģināt no misiņa stieples izgatavot spirālveida piekariņu un vīto gredzenu ar savītiem galiem.

Aušros aleja 47, Šauļi

GPS 55.9314582,23.2975904

www.ausrosmuziejus.lt

52. ŽUVININKU PILSKALNS (SALDUVES KALNS)

Žuvininku kalns, kuru Šauļu iedzīvotāji dēvē par Salduves kalnu, atrodas Šauļu pilsētas nomalē un attiecināms uz 10.–14. gs. Senākā literatūrā Salduve vēl saukta par Saldu, viens no pirmajiem Lietuvas pilskalnu pētniekiem Ludvīks Kšivickis rakstīja, ka īstais, aizmirstais pilskalna nosaukums ir Kareivju kalns. Vieta ir apaļa un 20 m diametrā, no visām pusēm ieskauda ar uzbērumu, 1–4 m dziļu grāvi, aiz kura uzbērts

185 m garš uzbērums ar ārējo nogāzi. Grāvja un uzbēruma vietā, ziemeļu un austrumu pakājē, ir 10 m plata terase, tās nogāzes ir stāvas un 10–15 m augstas. 1 ha platībā atrodas pakājes apmetne.

Salduvi, tāpat kā daudzus citus Lietuvas pilskalnus, apvij leģendas un viena no tām stāsta, ka reiz šajā kalnā nelaulātu dzīvi uzsācis pils vietvaldis ar savu mīļoto.

Par to dievs Perkūns izraisīja milzīgu vētru un iespēra kalnā ar zibeni, tādā veidā no traģiski beigušās saldās mīlas cēlies pilskalna nosaukums – Salduve. Iespējams, vietvārds cēlies no personvārda Saldus. Cita leģenda vēsta, ka tur, kur tagad atrodas Salduve, kādreiz slējusies ļoti bagāta pilsēta, bet tās iedzīvotāji aizmirsuši tikumus – sacēlusies

briesmīga viesuļvētra, kas visu aiznesusi pa gaisu un apbērusi ar zemi... Stāsta arī, ka kalnā degusi svētā uguns, tikuši upurēti dzīvnieki un cilvēki, ka kalnā dzīvojuši milži, ka kādreiz šeit bijusi valsts valdnieka pils, ka uz pilskalna stāvējusi baznīca. Lauksaimnieki, arot un rokot pilskalna pakājes, atraduši milzīgus kaulus un senus artefaktus.

 Aleksandrijos iela, Šauļi

GPS 55.929491, 23.358916

KUR NOBAUDĪT KO ĪPAŠU?

“Valerijona” aptieka
Vilniaus iela 173, Šauļi
+370 41520738
www.valerijonas.lt

“Valerijona” aptieka ir viena no vecākajām aptiekām Lietuvā, kas darbojas un joprojām kopj tradicionālās farmācijas vērtības kopš tās dibināšanas. Mūsdienās “Valerijona” nav tikai aptieka, zem viena jumta atrodas Šauļu iedzīvotāju un pilsētas viesu iecienītais Provansas stila tējas namiņš, kurā tiek pasniegti kvalitatīvi, veselīgi augu izcelsmes ēdieni un dzērieni.

Krodziņš “Juonē pastuogē”
Aušros aleja 31A, Šauļi
+370 41524926
www.jonis.lt

Krodziņš piedāvā viesiem nobaudīt žemaišu ēdienus (cibulīni (auksto zupu), krējumu ar karstiem kartupeļiem, skrandžus ar karstiem kartupeļiem, mājās ķimeņu kvasu u. c.). Tie ir autentiski Žemaitijas reģiona ēdieni, kurus ēda mūsu vecāki un vecvecāki.

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

Šauļu Jauno dabas pētnieku centrs – zirgaudzētava
Žuvininkų iela 30, Šauļi
+370 61332064
www.gamtininkucentras.lt

Šauļu Jauno dabas pētnieku centra staļļos var patstāvīgi izjāt ar zirgu. Apmeklētājam ierodoties norunātajā laikā, tiek sagatavots un apseglots zirgs. Šeit jūs varat doties izjādēs pa apkārtni, iespējama arī vizināšanās ar pajūgu pa Talkšas un Salduves parku.

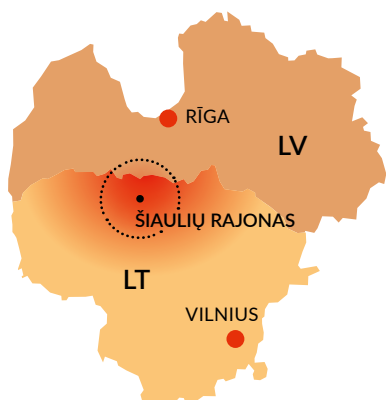

KUR IEGĀDĀTIES SUVENĪRUS?

Šauļu tūrisma informācijas centrs
Vilniaus iela 213, Šauļi
+370 41523110
www.visitsiauliai.lt

“Gintaro galerija”
Vilniaus iela 146, Šauļi
+370 41426537

ŠAULŪ APKĀRTNE

ŠAULŪ RAJONS

Šauļu rajona tūrisma un biznesa
informācijas centrs:
www.siauliurajonas.lt

ZEMGALE, ŽEMAITIJA

VĒSTURISKĀ ZEME - NAV ZINĀMA

53. REKČŪ PILSKALNS

Rekču pilskalns (Vinavas kalns) atrodas augstienes zemesragā, Ventas labajā krastā, pie satekas ar upīti bez nosaukuma. Vieta ir gandrīz apaļa, 7x6 m un no visām pusēm ieskauda ar valni. Uzbēruma ārējā ziemeļu daļā 4 m zem laukuma izrakts 25 m garš, 13 m plats un 1 m dziļš grāvis. Dienvidu nogāzē ir trīsstūrveida terase, nogāzes stāvas un 8–12 m augstas. Šeit cilvēki ir dzīvojuši un karojuši kopš mūsu ēras 1. tūkstošgades vidus līdz 14. gadsimtam.

Nomaļus no citiem senajiem aizsardzības centriem, pilskalns visos rādīja apbrīnu un interesi.

Vēl pirms Otrā pasaules kara tika runāts par baznīcu, kas it kā atradusies uz kalna, kas vēlāk nogrimusi. Un bijusi ala, kurā iemetot akmeni, bija dzirdams noslēpumains troksnis. Reiz ganu meitene nogruvušajā nogāzē atradusi priestera ornātu, grāmatu un vilnas lakatu. Stāsta arī, ka reizi gadā vakaros no kalna atskanējusi bērna žēlīga balss, kas saukusi cūkas.

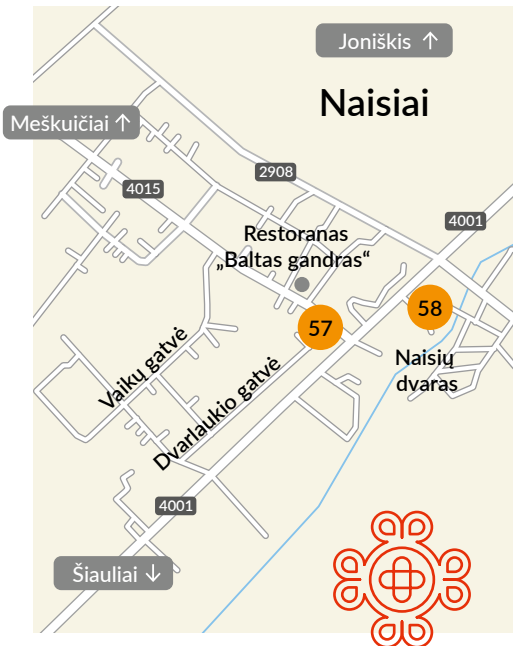
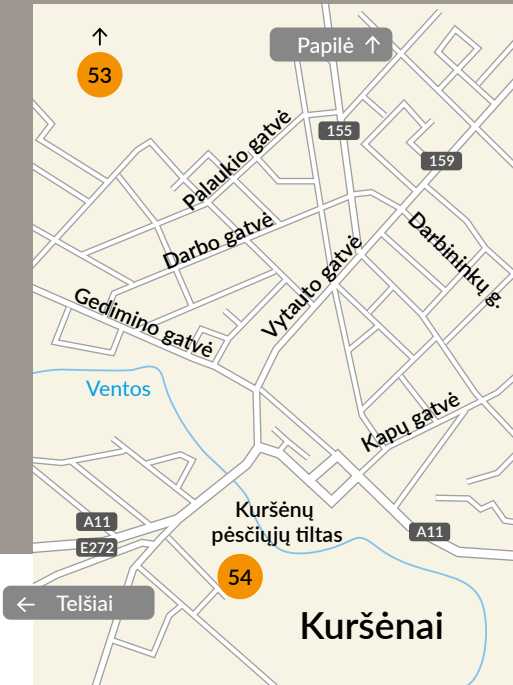
Rekči, Šauļu rajons

GPS 56.077543, 22.853721

www.ventosparkas.lt

Rekču pilskalns

54.

ŠAUĻU RAJONA
PAŠVALDĪBAS
ETNISKĀS KULTŪRAS
UN TRADICIONĀLĀS
AMATNIECĪBAS CENTRS

Šauļu rajona pašvaldības etniskās kultūras un tradicionālās amatniecības centrs atrodas Kuršēnu muižas birojā. 2012. gadā šīs telpas tika restaurētas. Tagad biroja telpās notiek izglītojošas aktivitātes keramikā, filcēšanā, lentu aušanā, olu krāsošanā, eglīšu salmu rotājumu gatavošanā. Centrā apskatāmas pastāvīgas Šauļu novada tautas daiļamatnieku darbu etnogrāfiskās ekspozīcijas. Programmā “Māla meistars darbnīcā” dalībnieki veidos savu māla izstrādājumu,

uzzinās par mālu iegūvi, tā īpašībām, izmantošanu un keramikas apdedzināšanas procesiem. Gatavojot savu māla izstrādājumu, varēs iztēloties, kā senči balti veidoja traukus.

Ventos iela 7A, Kuršēni,
Šauļu rajons

GPS

55.999096, 22.934641

www.kursenuamatucentras.lt

55. LUPOŅU PILSKALNS

Lupoņu pilskalns (Perkūnkalns, Perkūna kalns, Raganu kalns) datēts ar 1. tūkst. otro pusi – 14. gadsimtu. Laukums ovāls, iegarens un 40x33 m liels. Tā ZR galā uzbērts 22 m garš, 3 m augsts un 13 m plats uzbērums, tā nogāzes līdz 10 m augstas. Zemāk par laukumu atrodas pils priekšdaļa un tās laukums ir trīsstūrveida un 30x35 m liels. Zemāk atrodas 5 m plata terase ar 2 m augstu ārējo nogāzi, kas ir vidēji stāvas un 4–5 m augstas. 3 ha platībā atrodas pakājes apmetne (pētīta 1997. gadā), kurā atrasts līdz 50 cm biezs 10.–13. gadsimta kultūrslānis ar šķēpa dzelzs uzgali, īlenu, akmens galodu, misiņa lāpstiņu, raupjo un gludo keramiku.

Dienvidrietumu pusē kalna pazemē varēja nokļūt pa splepām durvīm, kuras atvērās tikai pulksten divpadsmitos naktī. Naktīs no kalna pazemes iznāca pazemē dzīvojušās laumas un dejoja līdz rīta gaiļiem. Dejo, piesit kājas, dažreiz iet pa riņķi, pat zeme trīs. Pēc tam kalns nomierinājās, apklusā, it kā nekas nebūtu bijis... Un cik skaisti viņas dziedāja – sirdi plosošī.

Ganot zirgus mežā pie uguns kuriem, klausījāmieš un klausoties aizmīgām. Guļot lauma modina: "Ejam, puīši, ejam uz balli Perkūna kalnā, padejosim, papriecāsimies..." Ja aizietu, tad dzīvs nekad vairs neatgrieztos... Ja laumas satver, liek deļot visu nakti, tās var arī nodancināt vai nokutināt līdz nāvei. Naktīs puīši uz kalnu pat ar uguni negāja...

Lupoņi, Šauļu rajons

GPS 56.006158, 23.191581

56. JURGAIČU PILSKALNS (KRUSTA KALNS)

Jurgaiču (Domantu) pilskalns, biežāk saukts par Krusta kalnu, atrodas Kulpes kreisajā krastā, datēts ar 10.–14. gs. Laukums ovāls, 17x25 m. Austrumu pusē uzbērts 13 m garš, 2,5 m augsts, 14 m plats uzbērums, kura ārējā 7 m augstā nogāze nolaižas pakājē esošajā grāvī, aiz kura no ārpusē sabērts uzbērums. Nogāzes stāvas, 6–8 m augstas. 3 ha platībā atrodas pakājes apmetne (pētīta 1990., 1991. un 1993. gadā). Tajā atrasts 1 m biezs 13.–14. gs. kultūrslānis ar pavardiem, sudraba saktu, dzelzs nažiem, cirtņiem, bultu uzgaliem, stikla krellēm, akmens galodu, gludo un pulēto keramiku,

Jurgaiču pilskalns

dzīvnieku kauliem, māla apmetumu. 200 m uz dienvidaustrumiem atrodas 9.–12. gs. senkapi. Tiek uzskatīts, ka Jurgaiču (Domantu) pilskalnā blakus vēsturiskajam ceļam, kas veda no Salduves uz Mežotni, atradās Kuļu pils, kuru 1348. gadā nodedzināja Livonijas ordenis. Pilskalns ir vēstures un arhitektūras piemineklis, unikāls tautas mākslas ansamblis. Uz pilskalna atrodas tūkstošiem krustu, kas atvesti no Lietuvas un dažādām pasaules valstīm (tāpēc to sauc par Krusta kalnu). Rakstiskajos avotos Krusta kalns pirmo reizi pieminēts 19. gs. vidū (krusti sastopami kopš 1850. g.), iespējams, krustus sāka izvietot pēc 1831. gada sacelšanās.

Klīst leģendas, ka tur kādreiz atradusies koka baznīca. Katru svētdienu cilvēki pulcējās no visiem apkārtējiem ciemiem un lūdzās. Kādā jaukā svētdienā, kad baznīca bija ļaužu pilna, dievkalpojuma laikā atskanēja troksnis. Cilvēki ļoti nobijās. Cilvēki pat nepaguva aptvert notikušo, kad baznīca sāka grimt zemē. Pēc dažām minūtēm no baznīcas bija redzami tikai torņu gali, bet arī tie drīz vien pazuda zem zemes. Kalna vietā, kur stāvēja baznīca, nu pletās līdzenums. Ar katru gadu kalna vidus iegrimst arvien dziļāk. Cilvēki saka, ka baznīca pūst un kalns grimst dziļāk zemē. Pēc daudziem gadiem kalns sadalīsies.

57. BALTU DIEVU SKULPTŪRU MUZEJS

Šī vieta ir brīvdabas muzejs, kur Ziemeļlietuvu tautas daiļamata meistari ir radījuši vairāk nekā 50 dievu skulptūras no ozola, kas rotā muzeja 1,4 km garo muzeja izglītojošo taku. Pamatojoties uz lietuviešu, latviešu un prūšu mitoloģiju, arheoloģiskajiem pētījumiem, folkloras darbiem, izglītojošās takas veidotāji stāsta par baltu kultūru, mītiem, senās reliģijas vērtībām: laimi, draudzību, mīlestību, uzticību, skaistumu. Šī maršruta izcilākās vietas ir Saules un Uguns laukumī un Alkas kalns.

 Piliakalnio iela, Domantai, Šauļu rajons
GPS 56.015188, 23.415352

 Parko iela, Naisiai, Šauļu rajons
GPS 56.02105, 23.50336
 www.naisiai.lt

Augšpusē: Naišu Žemaitijas zirgu audzētava

Apakšpusē: Baltu dievu skulptūru muzejs

58. NAIŠU ŽEMAITIJAS ZIRGU AUDZĒTAVA

Tā ir lielākā privātā audzētava, kas piedalās reto un apdraudēto šķirņu saglabāšanas programmā, kurā tiek audzēti, trenēti un sargāti lietuviešu vēsturiskās izcelsmes, vienas no vecākajām zirgu šķirnēm Lietuvā un Eiropā – Žemaitijas šķirnes zirgi. Lai gan šai sugai draudējusi izmiršana jau četras reizes, tā vienmēr tikusi atjaunota. 6.–8. gs. žemaitieši kļuva īpaši slaveni lietuviešu cīņās ar krustnešiem. Tie ir zirgi ar karotāja garu, unikāli ar savu vēsturi, ģenētiku, izturību, universālajām darbspējām un neparastu žemaišu raksturu.

Žemaitijas šķirne ir maza auguma, sasniedz 128–142 cm, tie sver tikai 350–420 kg, tomēr ir ārkārtīgi enerģiski un spēcīgi. Žemaitijas šķirne ir iekļauta Pasauls lauksaimniecības dzīvnieku daudzveidības datubāzē.

Plento iela 9B, Naisiai,
Šauļu rajons

GPS 56.01993, 23.522557

www.naisiai.lt

KUR NOBAUDĪT KO ĪPAŠU?

Restorāns "Baltas gandrās"

Gēlēsiela 6, Naisiai

+370 61237896

www.baltasgandras.lt

Restorānā gatavotajiem ēdieniem tiek izmantots pēc iespējas vairāk apkārtnējo rajonu zemnieku un ražotāju produkcijas, lai katrs ēdiens atspoguļotu tā patieso garšu. Turklāt restorāna mazos apmeklētājus gaida speciāli tiem veidota ēdienkarte ar gardākajiem ēdieniem.

Restorāns "Angeļų svetainė"

Domanta, Šauļu rajons

+370 61251367

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

Agailu kapliča

Agailu mežs, Šauļu rajons

56.119991, 22.954859

Pirmā koka kapliča Agailu meža dzījumos tika uzbūvēta dzimtbūšanas laikā. Baznīca ir iekļauta Kuršēnu lauku teritorijas kultūras vērtību sarakstā. Kapličas teritorijā ierīkots gājēju celiņš, kas ved uz avotu, kura ūdens tiek uzskatīts par maģisku un kuram piemīt dziedinošs spēks.

Alpaku ferma zoodārzs

Dargaiči, Šauļu rajons

+370 60096968

www.minizoo.lt

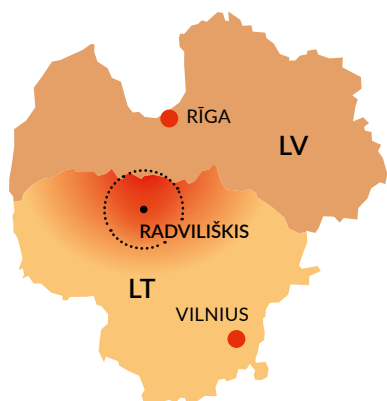
KUR IEGĀDĀTIES SUVENĪRUS?

Šauļu rajona tūrisma un biznesa
informācijas centrs

Piliakalnio iela 7, Domantai,

Šauļu rajons

+370 41370860

RADVILIŠKI UN APKĀRTNE

RADVILIŠĶU RAJONS

Radvilišķu tūrisma informācijas centrs:
www.inforadviliskis.lt

ZEMGALE, AUKŠTAITIJA

VĒSTURISKĀ ZEME - NAV ZINĀMA

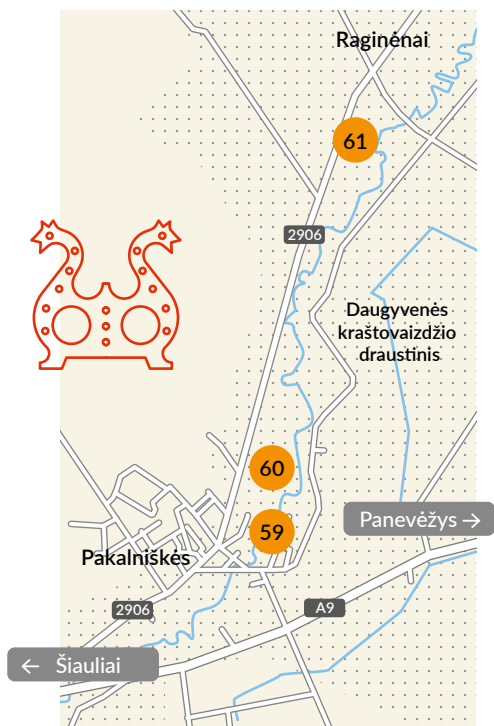
59. KLEBONIŠĶU CIEMA SADZĪVES MUZEJS

Klebonišķu ciema sadzīves muzejs ir brīvdabas muzejs, kas aizņem 18 hektāru platību. Apmeklējot šo vietu, varēsiet apskatīt no apkārtnes pārvietotas 28 19.-20. gs. raksturīgas lauku ēkas. Trīs lauku viensētas ar desmitiem ēku ir ciema iedzīvotāju

īpašums, savukārt visas pārējās ēkas pieder lauku sadzīves muzejam. Mājās, klētīs, pirtīs, šķūņos ierīkotas ekspozīcijas, kuras atveido 19. gs. beigu zemnieku sadzīvi, šeit prezentēta liela antīkās tehnikas un sadzīves priekšmetu kolekcija (krūkas, bezmēni,

Klebonišku ciema sadzīves muzejs

sviesta ķērnēs, kausī, līnu sukās, motori, svārī, ēveles). 2010. gadā Klebonišku ciema viensēta iekļauta kultūras vērtību sarakstā, tai piešķirts reģionālās nozīmes statuss. Tiek piedāvātā izglītojošā programma “Līnu ceļš”. Tiek uzskatīts, ka Lietuvā līnus audzē jau apmēram 4 tūkstošus gadu. Izglītojošajā programmā, izmantojot senos līnu apstrādes rīkus, vizuāli tiek parādīta līnu apstrāde, notiek iepazīstināšana ar līnu audzēšanu, novākšanu, pogaļu sukāšanu, mīstīšanu, kulstīšanu, ķemmēšanu.

*Kleboniški, Pakalniški,
Radviliški rajons*

GPS 55.8646389, 23.4608646

www.daugyvenesmuziejus.lt

60. KLEBONIŠKU PILSKALNS AR SENO APMETNI H

Pavisam netālu no Pakalnišku ciema atrodama tūkstošgadu senā Lietuvas vēsture – Pakalnišku pilskalns (Klebonišku kalns, Klebonišku pilskalns). Tas atrodas uz atsevišķa kalna un datēts ar I gadu tūkstoši pirms mūsu ēras. Pilskalna laukums ir neregulāras trīsstūra formas, iegarens, 25 m garš un 15 m plats, ar 6–8 m augstām stāvām nogāzēm un tā pakājē atrodas 0,2 ha liela apmetne. Tikai 30 cm biezijā, I tūkst. pirms mūsu ēras senajā kultūrslānī atrasta gludā keramika un māla apmetums. Rietumu nogāzē atrodas 1. tūkstošgades Vidurio pilskalna kapsēta.

Šauļu skatu tornis

Raginēnu pilskalns

Kā liecina Lietuvas arheoloģijas biedrības biedru savāktās Radvilišķu novada iedzīvotāju ziņas, Klebonišķu pilskalnā un tam blakus mēdza notikt divainas lietas. Reiz kāds vīrietis vēlu vakarā braucis mājās. Piebrauca pie Klebonišķu kalna. Atkal brauc un brauc. Sāk jau aust – bet nekādi nevar pārbraukt mājās. No rīta skatās, ka visu laiku braucis apkārt. Varbūt nelabais patraucēja.

61. RAGINĒNU PILSKALNS AR SENO APMETNI H

Raginēnu pilskalns (Raganu kalns) ir viens no noslēpumainākajiem kalniem Lietuvas ziemeļu un centrālajā daļā, kas datēts ar 1. gadu tūkstoši – 2. tūkstoša sākumu. Pilskalns atrodas augstā kalnā, to ieskauj Daugīvene, grava, grāvji un uzbērums, tā laukums kvadrātveida, iegarens un 20x10 m liels. Zemāk zem uzbēruma ir 5 m plata terase, zem terases ir grāvis ar 5 m platu dibenu, aiz kura sabērts otrs 2 m augsts un 12 m plats uzbērums, tā nogāzes stāvas un aptuveni 9 m augstas. 3,74 ha platībā atrodas pakājes apmetne (izpētīta 1996. g.), kurā atrasts līdz 20 cm biezs kultūrlānis ar pavardu, staba vietu, māla atsvaru, raupjo, gludo un veidoto keramiku, dzīvnieku kauliem. Leģendas vēstī par dieviem, laumām un raganām, kas dzīvojušas Raginēnu pilskalnā. Tiek uzskatīts, ka reiz šeit tika dedzinātas raganas.

Reiz kāda sieviete plūca linus un aizmirsā savu bērnu. Vakarā atgriezoties mājās, redz: laumas sūpo bērnu, midzina to. Nobijās un aizbēga viena, bez bērna. Kad no rīta atgriezās mājās, atrada bērnu skaisti saģērbtu. Cita sieviete apzināti aiznesusi bērnu. Laumas sākušās to šūpot, dziedāt: aijā žūžū. Bet, kad māte atgriezusies, atradusi bērnu mirušu. Tā laumas mēdza darīt. Laumas devās uz pilskalnu, jo tā ir svēta vieta.

Pakalniški, Radvilišķu rajons

GPS 55.8646389, 23.4608646

www.daugyvenesmuziejus.lt

Daukonis, Radvilišķu rajons

GPS 55.792934, 23.86489

www.daugyvenesmuziejus.lt

KUR NOBAUDĪT KO ĪPAŠU?

Krodziņš "Žarija"
Ežero iela 2, Velžiai, Radviliškų rajons
+370 61427461
www.smuklezarija.lt

"Žarija" atrodas pie Arimaiču ezera. Šeit jūs gaida ne tikai garšīgi un sārtīgi tradicionālie ēdieni, mājās gatavots kvass, bet arī unikāla vēja zvanu terapija. Ārā iekārtota piramīdas formas atpūtas vieta ar ērtiem saulēšanās krēsliem, virs kuriem piestiprināti ar rokām darināti vēja zvani. Īpašu atpūtu un mieru gūsiet, pastaigājoties pa enerģētisko labirintu vai baskāju taku.

"Skēmių traktierius"
Kėdainių iela, Skėmiai, Radviliškų rajons
+370 610 08 417

Šeit iespējams pasūtīt izglītojošas programmas un restorāna saimnieču pagatavotos gardumus. "Skēmių traktierius" saimniece Marcela iemācīs cept medus raušus pēc visām senajām tradīcijām. Medus raušus varēsiet veidot paši, vērot, kā saimniece Ona tos liek cepeškrāsnī. Uzzināsiet, kā dekorēt medus raušus un visbeidzot, varēsiet baudīt medus raušus ar tēju.

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

Šauļu skatu tornis
Kalnai, Radviliškų rajons
55.645492,23.419565

Rajona rietumu malā, starp Šauļēniem un Šaukotu esošajos pauguros, ierīkots 21 m augsts skatu tornis. No tās augšas paveras iespaidīgais skats uz apkārtni.

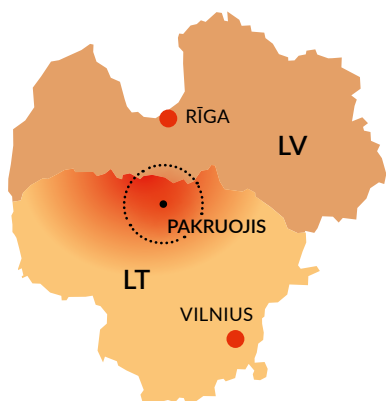

KUR IEGĀDĀTIES SUVENĪRUS?

Radviliškų tūrisma informācijas centrs
Aušros laukums 3, Radviliškų
+370 64039298
www.inforadviliskis.lt

Dāvanu veikals "Kur ta dovana"
Maironio gatvė 18, Radviliškų
+370 60399164
www.ekurtadovana.lt

Veikalā atradīsiet ekskluzīvus, brīnišķīgus Lietuvas amatnieku darinātas lietas. Uzdāviniet šīs ar mīlestību veidotās dāvanas saviem mīļajiem!

PAKROJA UN APKĀRTNE

Pakrojas biznesa informācijas centrs:
www.pakruojovic.lt

VĒSTURISKĀ ZEME - UPMALE
(GOSTAGALA UN ŠURPES NOVADI)

62. PAKROJAS NOVADA MUZEJS "ŽIEMGALA"

Šī vieta savu nosaukumu ieguvusi, pateicoties pirmajam un kādu laiku vienīgajam muzejam seno zemgaļu apdzīvotajā zemē. Muzejā savākti vairāk nekā 6 tūkstoši eksponātu, viena no daudzskaitlīgākajām ir

Arheoloģijas nodaļa. Šeit izstādīti atradumi no Žeimeļu, Kaireļu un Diržu senkapiem un te glabājas krama un akmens cirtņi, vērpšanas rīki, šķēpu dzelzs uzgaļi, akmens rīves, rotaslietas, tai skaitā zemgaļiem raksturīgās roku aprocas. Muzejā var uzzināt arī par preses izdevējiem. Izstāžu zālē eksponēti darba un sadzīves priekšmeti, lauksaimniecības tehnika, sadzīves priekšmeti. Pieejama izglītojoša programma "Zemgaļu ornamentika", kuras laikā dalībnieki iepazīs Zemgales novada ornamentus, krāsas, un paši mēģinās veidot un zīmēt ornamentus.

 Vienybės laukums 15, Žeimelis,
Pakrojas rajons

GPS 56.272630, 23.998877

KUR NOBAUDĪT KO ĪPAŠU?

Jovaras lauku alus

Alyvų iela 2, Jovara, Pakrojas rajons
+370 68772908

Alus darišanas amats A. Ūdrienes ģimenē tiek pieņemts jau trešajā paaudzē. Degustācijai paredzēto Jovaru alu gatavo, izmantojot miežu iesalu, vārot īstus apīņus. Produkts ir pusgaišais, dzīvais (ne pasterizēts, ne filtrēts) alus, gatavots mājas apstākļos kā senos laikos.

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

Pakrojas muiža

Karčiamos iela 9, Pakroja
+370 686 65 055
www.pakruojo-dvaras.lt

Šajā īpašajā vietā varēsiet paši ar savām rokām izmēģināt muižas amatus, atklāt to noslēpumus, izmēģināt seno tehniku, iepazīt dzīvniekus. Muiža piedāvā aktivitātes, kas pārceļ jūs atpakaļ istā 19. gadsimta ikdienā.

Pakrojas muiža

Akmenėju muiža

Petrašiūnų iela 6, Akmenėji
Pakrojas rajons
+370 682 27 676

Akmenėju muiža atrodas simtgadīgu koku paēnā, Krojas upes krastā. Šeit tiek rīkotas kultūras pēcpusdienas un tikšanās ar interesantiem cilvēkiem, aktieriem, māksliniekiem, notiek Pažaislu mūzikas festivāla koncerti, izstādes. Akmeņėju muižā var piestāt atpūsties, labi pavadīt laiku, atbrīvoties, izbaudīt brīnišķīgo dabu.

KUR IEGĀDĀTIES SUVENĪRUS?

Pakrojas biznesa informācijas centrs

“Suvenyrų krautuvėlė”
Vytauto Didžiojo iela 94, Pakroja
+370 67327052
www.pakruojovic.lt

“Suvenyrų krautuvėlė” atrodas Pakrojas muižas centrālajā ēkā. Šeit var iegādāties Pakrojas novada un Lietuvas suvenīrus, patīkamus sīkumus, dāvanas.

TRADICIONĀLA ĒDIENA RECEPTĒ

SKĀBPUTRA

Sastāvdaļas: rudzu milti, ūdens,
rūgušpiens, biezpiens, paniņas.

10 litros verdošā ūdens ieber sauju rupju rudzu miltu. Pēc atdzišanas pievieno 3 litrus rūgušpiena un pievieno 200 g biezpiena. Var pievienot arī paniņas. Paspiedz aukstu. Vasarā uzglabā akā vai ledusskapī.

KULINĀRAIS MANTOJUMS

Lietuvu un Latviju vienojošie galvenie ēdieni ir rupjmaize, bieziens, alus. Lietuvas Zemgale izceļas ar virteniem. Dažāda lieluma, formu virteni ar dažādiem pildījumiem ir zemgaļu virtuves meistarklase. Iecienītākie virteņu pildījumi ir bieziens, gaļa, skrandži, dažreiz pat kartupeļu biezenis. Ūdenim, kurā vāra virteņus, jābūt sālam, jāpievieno nedaudz eļļas; ko vēl pievienot ūdenim, atkarīgs no pildījuma: obligāti sīpola gabaliņi vai sīpola mizas, bišķrēsliņi, timiāns, lauru lapas, vībotnes, pelašķi, majorāns, estragons. Virteni ir iecienīti un tiek gatavoti arī mūsdienās. Zemgales zemē labi auga kvieši, varbūt tas bija virteņu popularitātes iemesls. Nepieciešamie instrumenti virteņu gatavošanai: abra (vislabāk liepas, runā, ka no šādā abrā mīcītas mīklas sanāk vismīkstākie virteni),

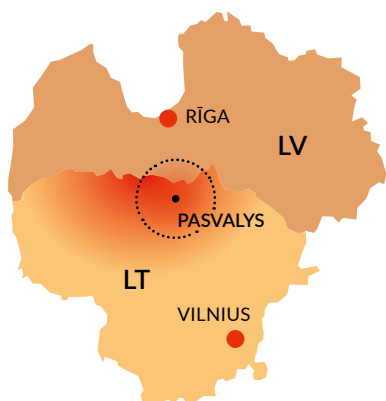

iegarens rullis, caurduris, paliktnis – dēlis, uz kura liek no katla izņemtos virteņus. Jo lielāka, turīgāka ģimene, jo lielāks paliktnis. Kad meitene izgāja pie vīra un pārcēlās uz dzīvi pie tā, viņa kā pūru līdzī nēma paliktņi un abru... Bez virteņiem neiztika arī kāzās, kristībās... Šajos Lietuvas novados virteni bija īpaši iecienīti, tādēļ, gribēdami par kaut ko ļoti patīkami izteikties, to salīdzināja ar virteni: “viņas dēls ir mīksts, skaists kā virtenītis”, “viņš šodien ir labs, līkums, kā tikko virteņus saēdies”, vai “meitene ir jauka un skaista, it kā viņu barotu tikai ar virteņiem”. Ikdienā cilvēki labprāt ēda gaļas zupas: boršču, miežu putraimu, grūbu zupu ar pupiņām, kāpostu zupu.

Zupas vārīja arī bez gaļas, tad tām pievienoja pienu. Borščs atšķīrās no tās, ko ēdam mūsdienās, jo tika gatavots no raudzētām lopbarības bietēm. Ja saimniecei nebija raudzētu biešu, to vārīja no vārītām lopbarības bietēm un šādam borščam obligāti pievienoja ieraugu. Mājsaimniecēm ieraugs bija vienmēr. To gatavoja no rudzu miltiem, vārīta ūdens un maizes garozas.

63. JONIŠKEĻA MUIŽAS PARKS

Joniškeļa muižas parks ir īpaši skaists parks, viens no labākajiem Lietuvas reprezentatīvajiem parkiem, izveidots 18. gs. otrajā pusē un paplašināts 19. gs. Mazupes un Mūšas pietekas abās pusēs. Šeit atrodas trīs dīķi,

PASVALE UN APKĀRTNE

PASVALES RAJONS – PASVALE

Pasvales novada muzeja tūrisma informācijas centrs:

www.pasvaliomuziejus.lt

VĒSTURISKĀ ZEME – UPMĀLE

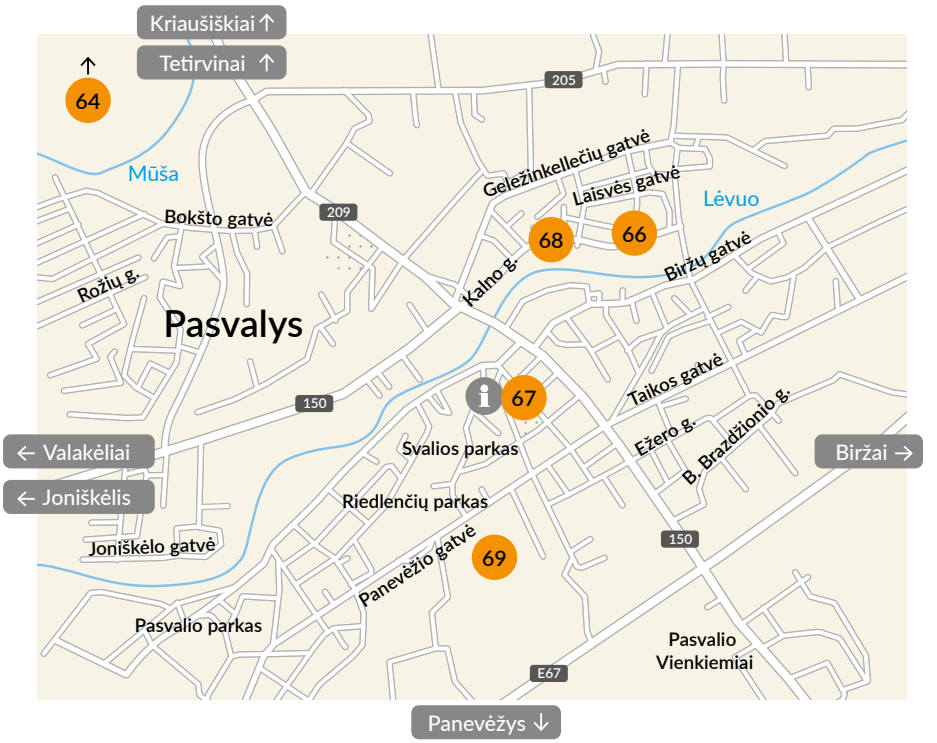
vijas liepu alejas, aug vairāk nekā 20 vietējo koku un krūmu sugas un vairāk nekā 30 ievesto augu sugas. Parks ir valsts aizsargājams nacionālās nozīmes objekts. Joniškeļa muiža no 18. gs. vidus piederēja Karpu ģimenei. Tagad muižā atrodas Lietuvas Lauksaimniecības institūta izmēģinājumu stacija un Joniškeļa novada muzejs, kurā glabājas grāmatas, kuru pirmsākumi meklējami lietuviešu preses aizlieguma un grāmatu tirgotāju laikā.

*Karpių gatvė 1, Joniškėli
Pasvales rajons*

GPS 56.031833, 24.168629

Augšpusē: Joniškeļa muiža

Apakšpusē: Āžolpamūšes pilskalns

64. VELNAKALNA SAULES PULKSTENIS H

Velnakalns, par kuru klīst dažādas leģendas, ir svētvieta, kuru veido divi pakalni. Pēc vietējās tradīcijas nenocietinātos upurkalnus Mūšas baseinā sauc par Velna kalniem. Šeit, pie upurvietas, atrodas mirušo apbedīšanas vieta – kapsēta. Kalns ir aptuveni 100 m diametrā, apaļš, aptuveni 10 m augsts.

2019. gadā pieminot Baltu vienības dienu, Velnakalnā, Pasvales rajona augstākajā kalnā, tika uzstādīts baltu tradīciju piemiņas objekts – saules pulkstenis, kas iekļauts pasaules saules pulksteņu atlantā (www.sundialatlas.net).

Kraušiški, Pasvales rajons

GPS 56.11946, 24.20457

65. ĀŽOLPAMUŠES PILSKALNS H

Āžolpamūšes (Dabužu) pilskalns tiek attiecināts uz 9.–13. gs. Tas stāv uz augsta zemesraga, ar smailo galu vērsts pret Mūšu, divu upju – Tatulas un Ūges – satekā. Laukums bijis apaļš, apmēram 50 m diametrā, ar diviem uzbērumiem. Ievērojamas krastu erozijas rezultātā tagad tas ir četrstūra (60x36 m liela) formā, ar 30 m garu un 1,3–5 m platu zemesragu. Nogāzes stāvas un 7–10 m augstas. 0,7 ha platībā atrodas pakājes apmetne. Šajā vietā tika konstatēti 50–130 cm biezs kultūrslānis ar no akmeņiem veidotām krāsns vietām, pavardu, stabu vietām, daļu no šķēpa dzelzs uzgaļa, īleniem, misiņa piekariņiem, saspaužu daļām, ķēdītēm, sudraba stiepli, raujpo un gludo keramiku, dzīvnieku kauliem. Āžolpamūšes pilskalna atradumus var apskatīt Pasvales novada muzejā. Apmeklējot pilskalnu, jūtama gandrīz tūkstoš gadu senatnes aura.

Pagānu laikos šeit atradās nocietināta pils, kuras drupas joprojām ir redzamas augstā kalnā aiz Pasvales pilsētas, kur Tatola ietek Mūšā (VUB, fonds A-3862. Lietuvas un Ukrainas provinces franciskāņu klosteru 1664.–1681. gada inventārs. Dokuments Nr. 36467).

Āžolpamūše, Pasvales rajons

GPS 56.123333, 24.460127

Pasvales novada muzejs

66. BĻODAKMEŅU UN DZIRNAKMEŅU KOLEKCIJA

Pasvales laukakmeņu ekspozīcija pārsteigs ikvienu senās kultūras interesentu. To savāca un Pasvales novada muzejam uzdāvināja Antans Stapulonis. Bļodakmeņu un dzirnakmeņu kolekcijā zem klajas debess precīzi dokumentēts

321 eksponāts: 214 dzirnakmeņi, 64 bļodakmeņi, 7 pēdu akmeņi, 2 robežakmeņi un dzirnavu zobratu ekspozīcija. Tieši šeit seno baltu reliģija saglabājās visilgāk un mājās tika pielūgti dievi un dieves. Daļa no 15.–16. gs. raksturīgajiem akmeņiem vēlāk izmantoja citiem mērķiem (berzēšanai, presēšanai, riteņiem utt.).

Lēvens iela 2, Pasvale

GPS

56.06520243889167,
24.40557697581122

67. PASVALES NOVADA MUZEJS

Muzejs dibināts balstoties uz novadpētnieka Antana Stapuļoņa (1930–2011) etnogrāfisko un arheoloģisko kolekciju pamata. Pasvales novada muzejā ir unikāla dzirnakmeņu un bļodakmeņu ekspozīcija.

Ģeoloģiskajā ekspozīcijā ir apskatāmi eksponāti, kas ir kā savienojošā saikne starp senajiem vēstures periodiem un mūsdienām. Senči lieliski prata izmantot Zemes dziļu bagātības: darināja darbarīkus, ieročus, rotaslietas no krama, laukakmeņiem, māla, dzintara, nedaudz vēlāk – no purva dzelzsrūdas – limonīta. Izstādīti arī dažādu formu minerāli, ieži, dzīvnieku un augu fosilijas. Arheoloģijas ekspozīcija iepazīstina un glabā baltu maztautas – zemgaļu – mantojumu. Atradumi vēsta par šeit dzīvojušo cilvēku kultūras līmeni, no ikdienas rotām, beidzot ar kara ieročiem. Muzejā ir plaša izglītojošo programmu izvēle – vairāk nekā 30 aktivitātes.

P. Avižonio iela 6, Pasvale

GPS 56.060378, 24.398844

www.pasvaliomuziejus.lt

68. ZAĻGANAIS AVOTS. LIETUVAS DZIĻĀKĀ ALA

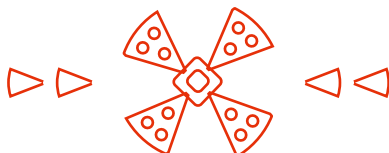

Unikālais minerālūdens avots un Lietuvas dziļākā ala ieguvuši Zaļganā avota nosaukumu. Ala, kas sasniedz 20 m dziļumu, oficiāli ir dziļākā ala Lietuvā – tā ir iekļauta Lietuvas rekordu grāmatā. Tas ir valsts aizsargāts dabas mantojuma objekts. Zaļganais avots atrodas Lēvenes upes kreisajā krastā, Pasvales pilsētā. Avots no alas sāka tecēt pēc karsta kritenes rašanās. Plūstošie gruntsūdeņi palienē izveidoja vairākus metrus garu vagu, kuras gultni klāj gaiši pelēki, gandrīz zaļganu nokrāsu nogulumi, kas avota ūdenim piešķir zaļganu nokrāsu. Zemūdens alas avots ir aptuveni 5 m diametrā un 21 m dziļš, beidzas ar akmeņu un klinšu atlūzu nogrūvumu, aiz kura ala sazarojas divās zālēs: “Saulainā” un “Enigma” (lat. noslēpums). Ūdens uz virsmas nesasalst, jo avots alā uztur nemainīgu temperatūru. Tādēļ gan gada siltākajā, gan aukstākajā laikā Zaļganā avota ūdens temperatūra ir 8 °C. Stāsta, ka avota atvēršanās brīdī tur atradās klētiņa, kurā kādu nakti pēkšņi sācis plūst ūdens. Cilvēki, lai apturētu ūdeni, bedrē meta akmeņus, bet bedri aizbērt neizdevās.

Kalno iela, Pasvale

GPS 56.06452, 24.40086

69. KARSTA KRITĒŅU PARKS

Unikālajā karsta kritēņu vietā, 8 ha platībā, 2004. gadā tika izveidots Karsta kritēņu parks. Pastaigājoties pa parku, redzēsiet desmitiem dažāda izmēra, formas un vecuma karsta kritēņu. Vietējie stāsta, ka daudzām no tām ir vairāki dibeni, tāpēc peldēties te nevajadzētu.

Lielākajā bezūdens kritēnē ierīkots amfiteātris ar sešsimt sēdvietām. Runā, ka Karsta kritēņu parkā esot pat maģiskas vietas: izejot cauri koka vārtiem, piepildās vēlēsšanās, apsēžoties uz mīlas soliņa, pārņemot romantiskas jūtas. Šeit ierīkoti velo un gājēju celiņi, laukumi skeitbordistiem, rotaļu, sporta un treniņu laukumi, šūpoles mazajiem apmeklētājiem, uzstādītas laternas, daudz koka skulptūru, atpūtas soliņu. Karsta kritēņu parkā ir pat skulptūru parks – saglabājušies seši jumtiņstabi.

J. Janonio iela, Pasvale

GPS

56.055695923127,
24.397437572479

KUR NOBAUDĪT KO ĪPAŠU?

Alus darītava "Joalda"
Vytauto iela 56, Joniškeji,
Pasvales rajons
+370 6841701
www.joalda.lt

Tiek organizētas ekskursijas, alus degustācijas, privātas svinības. Degustācijas un ekskursijas iepriekš jāsaskaņo.

Kafejnīca "Sigutēs koldūninē"
Vytauto iela 50, Pasvales rajons
+370 61382846

KUR PIEDZĪVOT KO ĪPAŠU?

Partizānu bunkurs
Žadeiķu mežs, Pasvales rajons
56.015312, 24.454516

Aicinām apmeklēt sabiedrībai maz zināmu vēsturisku vietu Pasvales novadā – partizānu bunkuru Žadeiķu mežā. Sēžot uz koka gultām, varēsiet uz brīdi apturēt laiku, palasīt pagrides presi, iepazīties ar partizānu zvērestu, kā arī padziedāt partizānu dziesmas.

Rauboņu parks
Taikos iela 5A, Rauboni,
Pasvales rajons
+370 67024814
www.rauboniuparkas.lt

Rauboņu parks atrodas blakus gleznainajam Rauboņu pilskalnā. Dinozauru pūķu un milzu vaboļu parkā ir daudz reāla izmēra rūcošu dinozauru un kustīgu pūķu kopijas. Tarzāna taka – vienīgais šāda veida parks, kurā var vērot dzīvnieku dzīvi no augšas.

KĀ ZEMGALE RUNĀ TAGAD?

Zemgaļu zemēs, kas atrodas Lietuvas teritorijā, lielākā daļa cilvēku runā aukštaišu dialektos: austrumaukštaišu Ziemeļpanevežas un ziemeļrietumu aukštaišu – šauļiešu dialektā. Šajos dialektos izpaužas visspēcīgākā akcentu retrakcija, tā sauktā universālā retrakcija, neuzsvērtie garie patskaņi tiek saīsināti, bet īsie patskaņi tiek atmesti vai izrunāti ļoti reducēti.

KĀ ROTĀJĀS ZEMGAĻI?

Pēc arheologu domām, Zemgales novadā dominējošais rotu ornamenta motīvs ir saules simbolikas zīmes – aplis vai pusaplis. Ir arī citas zīmes ar simbolisku nozīmi: krusti, svastikas, trijstūri utt. Zemgaļu savdabība atspoguļojas tajā, ka ilgu laiku tika lietotas saspraudes ar tā saukto apļa vai riteņa, astoņlapu āboliņa lapas formas galviņām, un laika gaitā tās kļuva arvien lielākas. Sākot ar V-VI gs., rotām tika izmantots sudrabs, zelts, alva, tika izmantotas visas tajā laikā zināmās jaunās tehnoloģijas: inkrustācija, apsudrabošana, apstrāde ar alvu, facetēšana u.c.

Autori: Zemgales plānošanas reģions, Šauļu tūrisma informācijas centrs
Vāka foto: Linda Miezīte

Pateicamies par sadarbību visiem tūrisma informācijas centriem un muzejiem, reģionālajiem parkiem, pašvaldību administrācijām Zemgalē un Ziemeļlietuvā, kas piedalījušies izdevuma veidošanā. Īpašs paldies mag.hist. Normundam Jērumam, arheologiem prof. Ilonai Vaškevičūtei un dr. Ernestam Vasiļauskam, kā arī fotogrāfiju autoriem.

Izdevumā izmantotas fotogrāfijas no Bauskas un Dobeles Tūrisma informācijas centru, Jelgavas Reģionālā tūrisma centra, pakalpojumu sniedzēju, J. Kāja, N. Jēruma, L. Miezītes, K. Līdakas, Zemgales plānošanas reģiona arhīviem un „Simkala”, Šauļu “Aušros”, Z. Medžidovas, Jonišķu TVIC, A. Jonaitis (augš.), Jonišķu vēstures un kultūras muzeja, A. Kučas, D. Seibeliene, Ventas reģionālā parka, pavirvytēsdvaras.lt, K. Songailē, R. Leišē, A. Bartkus, Vieķšņu aptiekas muzeja, Mažeiku muzeja, Akmens muzeja, Šauļu TIC, Kamanu valsts dabas rezervāta, Zirgaudzētavas “Delta”, L. Vitkus, Šauļu rajona pašvaldības Etniskās kultūras un tradicionālās amatniecības centra, Ž. Budzinausks, Daugivenas kultūrvēstures muzeja-rezervāta, V. Kaupelis, A. Deikus, pakruojo-dvaras.lt, G. Tumuls un Pasvales novada muzeja arhīviem.

Ceļvedis sagatavots ar Interreg V-A Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas 2014.-2020.gadam atbalstu projekta Nr. LLI-447 “Starptautiskā kultūras tūrisma maršruta “Baltu ceļš” atpazīstamības veicināšana” (Izzini Baltus) ietvaros. Projekts “Izzini Baltus” turpina projektu “Balts Ceļš”, kura ietvaros ir izveidots Baltu ceļa maršruts, ietverot teritorijas, kuras Lietuvā un Latvijā savulaik apdzīvojuši zemgaļi, sēļi, kurši un žemaiši. Projekts vērsts uz izveidotā maršruta “Baltu ceļš” tālāku attīstību, veicinot tā atpazīstamību un informācijas pieejamību. Visu informāciju par maršrutu var meklēt www.baltucels.lv.

Projektu īsteno Šauļu tūrisma informācijas centrs sadarbībā ar 6 partneriem Latvijā un Lietuvā: Zemgales plānošanas reģions, Kurzemes plānošanas reģions, Kuldīgas novada pašvaldība, Bauskas novada pašvaldība, Nacionālā reģionu attīstības aģentūra Lietuvā, Klaipēdas rajona tūrisma informācijas centrs.

Kopējās projekta izmaksas ir 869 688,98 EUR, t.sk. 739 235,61 EUR līdzfinansējums no Eiropas Reģionālās attīstības fonda. Par ceļveža saturu pilnībā atbild autori un tas nekādos apstākļos nav uzskatāms par Eiropas Savienības oficiālo nostāju.

Izdevējs: Zemgales plānošanas reģions, www.zemgale.lv, 2023.

ISBN: 978-9934-9172-7-1

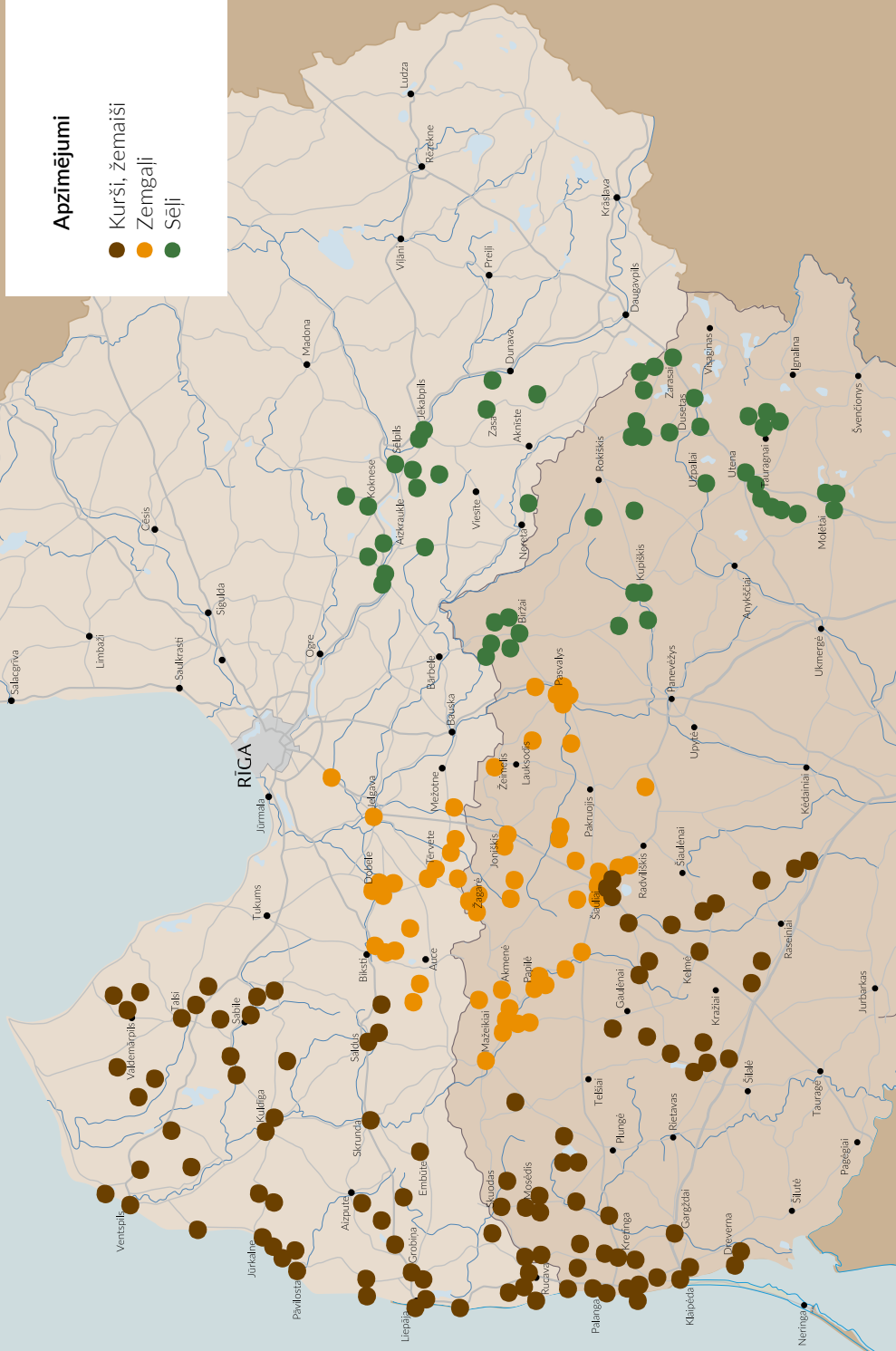

Interreg
Latvija-Lietuva
Eiropas Reģionālās attīstības fonds

Apzīmējumi

- Kurši, žemaiši
- Zemgali
- Sēji

APSKATI UN MEKLĒ ARĪ “SĒĻI” UN “KURŠI UN ŽEMAIŠI” CEĻVEŽUS!

